

Rasmus Nyerup.

Rejser til Stockholm i
Aarene 1810 og 1812.

(Kbhvn. 1816).

DL

617

N8

Class

DL617

Book

N8

Huitfeldt-Kaas Collection

R. Nyerups rejser til Stockholm

i aarene 1810 og 1812, eller hans paa disse rejser holdte dagbøger, med tilhørende bilag.

Kjøbenhavn, Schubothe, 1816.

Indholdsliste.

	Side
Dagbog paa Rejsen 1810.	1-38.
Dagbog paa Rejsen 1812.	39-60.
Bilag til Dagbogen for 1810.	61-128.
A. Indberetning til den antiquariske Commission. S. 63.	
B. Fortegnelse over Oldsager i Stockholm. S. 86.	
C. Romantiske Digtninger i Manuscript i det kongelige Bibliothek i Stockholm. S. 89.	
D. Konstflid i Sverrig. S. 106.	

A. Notits om norske fævne Lovbøger i
det kongelige Bibliothek i Stockholm.
S. 131.

DL 617
. N8

B. Beskrivelse over en mærkbar dig islandsk
Codex i Universitetsbibliotheket i Upsala.
S. 154.

C. Tvende Codices i Rigshistoriograph Halls
lenbergs Eje. S. 167.

D. Extract af Grams Brev til Er. Benzelius.
S. 192.

E. Avisfejde angaaende foregIVEN Krigsrustning
i Norge. S. 208.

F. Den upsalske Professor Historiarum Herr
G. M. Fants Grindringer i Anledning
af Herr Justitsraad Engelstofts
1811 udgivne Efterretninger om den
svenske Enkedronning Maria Eleonores
Udbigelse til Danmark og Op-
hold der i Aarene 1640 til 1643.
S. 214.

F o r t a l e.

Hvo der tager denne lille Bog i Haanden, i Tanke, deri at træffe vigtige statistiske Data, mærkværdige Litteratur- og Konst-efterretninger, Karakteristiker over interessante Mænd, eller idet ringeste Skildringer af nogle af de herlige pittoresque Udsigter, som dette Land saa rigelig frembyder, han — vil finde sig skuffet i sin Forventning. Til at kunne have leveret saadan en Rejsebeskrivelse — wie sie seyn sollte — dertil manglede jeg behørig Tid, Takt, og Talent. At prøve paa at skaffe Bogen Værd og gjøre Arketallet stort ved deri at indlemme Extracter af de mange skarpsindige Bemærkninger og instructive Efterretninger, som adskillige nyere Rejsende i Sverrig har meddelt Publicum, ansaae jeg ikke for passende, da den Maade at rejse til Stockholm paa, kunde Enhver uden min Vejledning betjene sig af hjemme paa sin Stue.

Hist og her i Dagbøgerne har jeg henvist Læseren til nogle af disse nyeste Rejsebeskrivelser. Da samme kun kortelig ere blevne antydede, hidsettes her de udførlige Titler; og med samme Umage leveres en Liste

over alle, mig bekjendte, i dette Aarhundrede ud-
fornne Kejser i Sverige, dem jeg, paa et Par nær,
alle har havt ihænde. De ere disse efterfølgende:

Bemerkungen auf Reisen in Dänemark, Schweden, und
Frankreich, gemacht von Christian Ludwig Lenz,
I-II Hälfte. Gotha 1800-1801. 8vo.

C. G. Rütners Reise durch Deutschland, Dänemark,
Schweden, Norwegen und einen Theil von Italien,
in den Jahren 1797-99, I-IV Th. Leipzig 1801. 8vo.

J. W. Schmidts Reise durch einige schwedische Provinzen,
mit malerischen Ansichten nach der Natur gezeichnet
von C. G. Gillberg. Hamburg 1801. 8vo.

Voyage pittoresque au Cap Nord, par A. F. Skjöldebrand.
Stockholm 1801-2. Vol. I-IV i aflang Folio. Nou-
velle Edition sans gravures. *ibid.* 1805. 8vo.

J. Acerbi Travels through Sweden, Finland and Lapland
in the Years 1798-1799. London 1802. 2 Voll. 4to.

Reise durch Schweden und Finland in den Jahren 1798-99,
von Joseph Acerbi. Aus dem Engl. übersetzt von
C. Weyland, nebst berichtigenden Bemerkungen eines
sachkundigen Gelehrten. Berlin 1803. 8vo. (hvilket ud-
gjør det 2det Bind af Nenes Magazin von Reisebe-
schreibungen). (Foruden de her benævnte Berigtigelser
haves ogsaa adskillige Grindringer mod Acerbi i Ori-
ginalens Recension i de kjøbenhavnske lærde Efterret-
ninger 1802 No. 49-50. Desuden er der et særskilt
Skrift, hvori de Acerbiske Fejltagelser og Forkeerthe-
der ere satte til Skue. Dets Titel er: Briefe über
Schweden, veranlaßt durch Acerbis Reisen. Aus der
Handschrift eines berühmten schwedischen Gelehrten,
übersetzt und herausgegeben von Friedrich Rüks.
Halle 1804. 8vo.)

Naturhistorische Reise durch einen Theil Schedens, von F. Weber und M. S. Mohr. Göttingen 1804. 8vo.

Einige Berichten omtrent het Norden en Noord-Osten van Europa, door Johan Meerman Sr. van Dalem, I-IV Deel. Haag 1804-6. 8vo. (Paa Tydse oversat og forkortet af Professor S. Rühb. Weimar 1810. 2 Boll. 8vo., som udgjør 41de og 42de Bind af det Sprengelske Bibliothek der nyeste Reisebeskrivelser.)

A northern Summer; or Travels round the Baltic, through Denmark, Sweden, Russia, Prussia and Part of Germany, in the Year 1804, by John Carr. Lond. 1805. 4to. (Udkom i en tydse Oversættelse, I-II Theil. Rudolstadt 1806-8. 8vo.)

Mein Sommer 1805, von J. G. Seume. s. l. 1806. 8vo.

Bref under nya Resor i Sverige, af J. C. Linnerhjelm. Stockholm 1806. 4to. Sammes Bref undar senare Resor i Sverige. *ibid.* 1816. 4to. (De første Breve udkom *ibid.* 1797.)

Reisen in Schweden von J. G. Eck. Leipzig 1806. 8vo. (Herhvid høre ogsaa samme Forfatters i Narene 1803-4 i to Hefter i Octav udgivne Nordische Blätter.)

L. M. Arndts Reise durch Schweden im Jahr 1804, I-IV Theil. Berlin 1806. 8vo. (Heraf er i Carlstadt 1807 udkommen en svenske Oversættelse af J. M. Stjernstolpe.)

Winterreise durch einen Theil Norwegens und Schwedens nach Kopenhagen im Jahre 1807. Berlin 1808. 8vo.

Några Underrättelser om Upsala, Gamla Upsala, Morastena, Skokloster, Sigtuna och Rosersberg, af P. A. Wallmark. Stockholm 1809. 8vo.

Leopold von Buchs Reise durch Norwegen und Lapland,
I-II Band. Berlin 1810. 8vo. (Stykket om Sver-
rig habes oversat paa Svensk, under Titel: Resa
genom Lappmarken och Sverige. Stockh. 1816. 8vo.)

J. S. Hausmans Reise durch Scandinavien in den Jahren
1806-7, I-IV Theil. Göttingen 1811-16. 8vo.

Thom. Harringtons Briefe aus Schweden in den Jahren
1808-1809. (aus dem Englischen) indrykkede i Ver-
tuchts Geograph. Ephemeriden XXXI B. S. 27-56 og
XXXV B. S. II-44.

Breve fra Sverrige i Maret 1812 af Christian Molbech,
1ste Del. Kjøbenh. 1814. 8vo. (Et Stykke af den
endnu utrykte 2den Del er indført i Maanedskriftet
Athene for Februar 1814, S. 103-39. Den 1ste
Deel er udkommen i svensk Oversættelse. Stockholm
1815. 8vo.)

Kjøbenhavn, den 1ste Junii 1816.

Dagbog paa Rejsen 1810.

五十二

M a j.

Tirsdagen den 29de. Om Eftermiddagen lejede jeg i Helsingør en Baad for at gaae over Sundet. Den skulde koste 9 Rdl. Da Taxten kun var 3, kunde jeg vel, ved at henvende mig til Politimesteren Brun Jul med Klage over Færgesolkenes ublu Forlangende, have erholdt noget Afslag; men saa udsatte jeg mig for Widtløstighed og Tids Spilde. Desuden hmytedes, paa Skibsbroen, om, at Overfarten muligens blev spærret, og desto mere ilede jeg efter at kunne komme over, medens det endnu var Tid.

Reppe var jeg stegen i Baaden, jeg saa dyrt skulde betale, før en Officier, uden at spørge om Forlov, ogsaa indskiber sig i samme. Ved at kaste Dine paa ham, seer jeg det er min gode Bekjender Lieutenant Schjørring. Han var Udsending fra Cronborgs Commandant, for hos Commandanten i Helsingborg at erkjendte sig om, af hvad Grund Sundpassagen var spærret fra svensk Side.

Saa snart Baaden lagde an ved Helsingborgs Skibsbro, steg Schjørring ud for at røgte sit Vrende,

og efterlod mig fuld af ængstlig Forventning over hvad der, efter saa nylig sluttet Fred, vel nu igjen kunde være igjærde imellem Rigerne. Efter Aarhundreders Erfaring maatte de dog endelig have indseet, hvad Rasmus Glad, naar han i XI Bog af sine 1574 udgivne *Res Dànica* raader til Fred i Norden, saa rigtig erindrer:

Heu quantum vitæ scelus est tranquilla movere,
 Et, cum non pretio redeant impendia, bellis
 Implicuisse domos et regna inferre ruinis!
 Utile quidve armis fuerit contendere, iusta
 Cum liceat tibi pace frui? Pax civibus addit
 Nobilibusque viris quæ sunt optanda; colonos
 Promovet, ac cunctis quæ suut felicia, spondet.
 At vero Marti qui rem submitit, eïne
 Submitisse Deo statuas, qui jura tueri
 Et præstare velit? Spondet blandissima, sed rem
 Jam motam Furiis et acerbo felle coronat.

Da jeg havde klareret Færgesolkene paa min Baad og affundet mig med Visiteurerne paa Helsingborgs Toldbod, og gik op ad Gaden, møder Schjerring mig, og iforbigaaende, ligesom skyndende sig afsted, kaster med en alvorlig hemmelighedsfuld Mine disse knappe Ord til mig: intet fiendtligt.

Minutet derpaa er Gaaden opløst. Jeg træder ind i Gæstgiver Molbergs Stue. Jeg seer Mismod malet i Alles Ansigter. Man tager imod mig med den sørgelige Tidende, at Kronprindsen

Carl August Dagen før, den 28de Maj, var død ved Mynstringen af nogle Husarer ved Qviddinge Kirke, et Par Mile fra Helsingborg. Søndagen før havde han været i Kirke i Helsingborg, og bivaanet Gudstjenesten med megen Andagt. Om Mandagen, hans Dødsdag, havde man seet ham tage en rørende Afsked med sin Broder Hertugen af Augustenborg.

Ved dette Hjøbsbudskab, blev jeg, som begribeligt, ikke lidet forstemt, og det gjorde et stort Skaar i den Glæde, hvormed jeg ellers kunde have tiltraadt min saa længe forønskede Rejse til Stockholms.

I Helsingborg nød jeg megen Høflighed af norsk Postfører Smith, som siden blev Postmester i Drammen. Han viste mig en betydelig Tjeneste, da han for en taalelig Betalning skaffede mig en stærk og god magelig Kariol eller Kjærre tilkjøbs. I den rejste jeg

Onsdagen den 3ode fra Helsingborg. Vejen var herlig. Eggen, flad og flak omtrent indtil Ljungby, fører medrette Ravn af Sletten. Fra Ljungby til Örkeljunga ligger Ljungbakker, Vejen stenet, ujævn og ubehagelig. Derimod fra Örkeljunga til Fagerhult og derfra til Markaryd den behageligste Vej igjennem Skove og forbi skobekrandsede Søer.

Markaryds i en dejlig af Molbeck (I. 274) skildret Egn beliggende Gjæstgivergaard havde faaet et godt Lov i min Reiseroute, og var bestemt til Ratteherberg. Man befinder sig ogsaa der i enhver Henseende overmaade godt. Min Aftensmad smagde mig fortreffelig; thi da jeg fra om Morgenen tidlig da jeg drak min Kaffe og spiste Smørrebrød til i Helsingborg, ikke hele Dagen havde smagt Vaadt eller Tørt, var jeg ret tidlig til min Mad. Denne Diæt, Intet at nyde fra Morgen til Aften, var en paa hele Rejsen fortsat Forsigtighedsregel, da jeg tænkte mig, at hvad jeg i en eller anden Slet forsynet Gjæstgivergaard kunde blive opvartet med, muligens kunde bekomme mig ilde. Men intet var jeg mere angst og bange for end for at blive syg undervejs. Det forstaaer sig, at hvis jeg havde været forsynet med den til Rejsen i Sverige saa nødvendige Madkurv og med behørigt Flaskefoder, havde jeg ikke været nødsaget at bruge den omtalte Deconomie.

Torsdag den 31de Maj fra Markaryd til Bernamo. Det er 10 svenske Mil som magelig lægges tilbage paa en lang Sommerdag, naar man staaer lidt betimelig op, paa hvert Skiftested finder den ved Forbudet bestilte Hest færdig, og øjeblikkelig lader spænde for Kjærren, uden at sinke Tiden med at frokostere eller dinere. Bistnok seer det ved den hurtige Rejsemaade ud som om man rejste Cou-

rer, og Lejligheden til at have statistiske og oeconomiske Antegnelser indførte i sin Dagbog bliver Engangse betagen. Paa nogle af Stationerne traf jeg enkelte Studerende fra Lund som i Sommerferien benyttede sig af den dejlige Aarstid til at besøge deres Slægt og Venner i Provindserne. Disse Herrer Magistre — thi at see en Studerende fra Lund som ikke er Magister, vilde være et Særsyn — vare samtlige enige i at tale med Enthusiasme om den saa pludselig fra sin herlige Bane borttrykkede Kronprinds. Samme Berømmelse og Beklagelse lod fra alle mine Skjætsbønderes Læber.

J u n i i.

Fredag den 1ste. Fra Bernamo skulde, efter min Rejseroute, det næste Bedested have været Jönköping; men, da det kun var en Rejse af 7 svenske Mil, og jeg frygtede for at den følgende Dags Pensum, til Linköping, vilde vorde for drøjt, tog jeg Gaardskarlen i Bernamo i Raad med mig, og lod Forbudet gaae til Råby, hvorved jeg halverte Vejen imellem Bernamo og Linköping.

Det var en dejlig Skjærsommormorgen den 1ste Junii; Luften saa klar og ren som aldrig i Danmark; og en Skjætspojst med en høj og stærk klingende Røst istemmede svenske Viser. Blandt andet sang han Viser om "de to Skjælmere som ginge paa Raad, huru de skulde Møllerens Datter

faae." Den havde her et andet Omqvæd end i Danſken, men uidentviſt ligesaa nonſenſikalſt.

Min Skjutsbonde fra Skillingeryd til Byarum, Jonas ved Ravn, var en højt mærkelig Mand. Han vidſte Salomons Ordsprog og Jeſus Eyrach udenad; kunde anføre hele lange Stropher af Spegels Guds Verk og Hvile; vidſte Carl den 12tes Bedrifter paa ſine Fingre; berettede, at medens Stenbuch med ſine ſkaanſke Goffer ſlog de Danſke ved Helsingborg, fivedes Emaalendingerne med deres Landshøfding Koſkul, ſom befalede dem at ſtøde til Stenbuchs Arme, men det vilde de ikke, medmindre han gik i Spidsen for dem, og han var ræd. Om Slaget ved Helsingborg opramsede han — Gud maa vide, om for, at jeg ſkal bruge det Udtryk, at tirre mig — en Del af Wiſen, hvori det blandt andet heder: Kong Frederik han græd og Ræven han (ej?) lo — en Alluſion, i hine Tidens Smag, paa Navnet Reventlo.

End videre fortalte han om en meget drabelig Helt Klingſpore, ſom ingen Kugler bed paa, men ſom efter Bataillerne ryſtede dem ud af ſine Stobler; og om en Gynzelberg, der var ſaa ſtærk, at han kunde trække en Heſteſto lige; men den ſom endnu overgaaer diſſe i Styrke, er — den Helt, ſom ſtaaer der — og med det ſamme pegede han med ſin Pidsk hen mod Byarums Kirkeſmur — Jeg ſaae der en Ridder med ſin Frue udhugget i Sten i

det 15de Seculi sædvanlige Costume. Hans uovervindelige Tapperhed bestod, efter min Polyhistor's Beretning, deri, at, da man engang vilde flytte hans Ligsten et andetsteds hen, kunde alle de Heste man spendte for, ikke rokke den.

Paa Vejen er det i Dag meget levende. Courerer krydse hinanden paa langs og paa tværs, og fare galopperende afsted tilbøgn's og tilhest. Min Skjtsbonde fra Barnarp til Jönköpings rejste tillige som Courerforbud med Seddel hvorpaa bestiltes tre Heste ufortøvet til Coureren Major Baron Ankarstård. Vejen paa denne Station var som paa et Stuegulv, og saa gik det da i en uophørlig Galop.

Om Natten laae jeg, som ovenfor blev bestemt, i Råby. Levemaaden var vistnok her ringere end enten i Markaryd eller Bernamo, men Betalingen ogsaa overmaade billig, og om Morgenen vankede en meget god Kop Caffe. Dette er for mig altid en Hovedsag, og derfor har jeg gjort det Vers om, hvor Digteren siger: "Var ej den Saft af røde Druer, Hvo vilde længer blive her?" og synger derimod:

Var ej den Saft af sorte Bønner,
 Hvo kunde længer blive her?
 Naar Sidden, Pønsen, Grublen lønner
 En Strantning kun med Lidelser,

To Kopper Mocca kan helbrede,
 Og muntre baade Sind og Krop.

Thi vil jeg af mit Hjerter bede:

Gud signe Den, den Drik fandt op!

Løverdagen den 2den rejste jeg fra Råby til Linköping. Det mærkeligste i Dag var Gjæstgiveren i Ösjö, en høj rank velvoxen Mand med et udmærket smukt Physiognomie, aldrig har jeg seet nogen slyngst Bonde med et bedre. Hans Tale om det Tilfælde med Kronprindsens Død faldt temmelig djerv.

Søndagen den 3die i Linköping. Hos Gjæstgiveren Herr Ljungqvist i Linköping hersker en herlig Orden. Siger man, at man ønsker et Kammer, saa har Kammerfagerne deres eget Departement; vil man spise, er Svaret: De har at holde dem til Madsalen; vil man bestille Caffé, henvises man til den Opartningspige eller Mammeselle, som har Caffedepartementet; vil man have et Errende besørget i Byen, er Svaret: tal til Hålfarlen! Og saa veed den Fremmede, hverken hvor Madfal, Caffemamsellen, eller Hålfarl er.

Om Formiddagen besøgte jeg Rector Wallenberg, til hvem jeg havde anbefalelsesbrev fra Hr. Grosserer Suell. Han skaffede mig strax Bibliothekaren Hr. Meurling itale, som med saare megen og i høj Grad human Beredvillighed viste mig saavel Dom-

kirken, en ærbørdig gammel gothisk Bygning, som det i samme opbevarede fortreffelige Stiftsbibliothek. Den lærde Brevvevling imellem vor Gram og den berømte Erkebisp Benzelius, som jeg ønskede at eftersee, lovede han at skaffe mig til Afbenyttelse, naar jeg paa min Tilbagerejse fra Stockholm igjen kom til Linköping.

Her i Linköping hørte man, at Kongens Livsmedicus var passeret igjennem for at være tilstede, naar Lægerne fra Lund obducerede Kronprindsens Lig; og tillige berettedes, at ifølge Medicorum visum repertum var han døet af et Hjerneslag og at Hjernen var opfyldt med Vand.

Søndagen den 3die om Eftermiddagen skyndte jeg mig til Norrköping, for i god Tid at kunne samtale med Björwells Svigersøn, den godmodige og velberedte J. N. Lindahl, der har en god Bogsamling med adskillige Haandskrifter og andre Sjældenheder. (conf. Lenz S. 486. Arndt IV. 124 og 25. Eck S. 139.) Uheldigviis traf jeg ham ikke hjemme. Da han kom hjem, og hørte jeg havde været der, sagde han mig paa Gæstgivergaarden, hvor jeg var hans Gæst til Aften. Han erkjendte sig om mangfoldige danske Lærdes Befindende, dem han enten kjendte af Person eller Skrifter.

Mandagen den 4de fra Norrköping til Store Åby, omtrent $10\frac{1}{2}$ svenske Mil. Paa denne Station har man, foruden andre dejlige pittoresque

Udsigter, især den høist fortryllende Egn imellem Kroket og Wreta, hvor Kanonstoberiet Stoffijs med en skøn ved en Sø beliggende Have tager sig fortreffelig ud.

Lirsdagen den 5te havde jeg den korte Station af en 7 Miles Vej til Stockholm. Jeg kom, ifølge den mig givne Advarsel, saa betimelig om Eftermiddagen til den fameuse, af Stolbech S. 395 og Arndt IV. 106 beskrevne, Gæstgivergaard Fittja, at jeg slap derfra uden altfor urimelig Forsinkelse *).

Og saa naaer jeg da samme Aften i god Tid Stockholm, som i mange Aar havde været Maalet for alle mine Ønsker. De Planer, jeg i mine Studenterdage lagde for at rejse udenlands til Gøttingen eller Paris, mislykkedes; derimod saae jeg mit inderlige Attraa efter at komme til Stockholm, omsider lykkelig opfyldt.

Nu er jeg da i den af sin mageløse Beliggenhed saa berømte prægtige Hovedstad, som Eck kalder det nordiske Venedig, Arndt Constantinopel i Norden, og hvis frappaante Physiognomie allerlivagtigst er skildret af Rüttner II. 301 og 2.

*) Allerede for et halvt Aarhundrede siden stod Fittja i samme Plette Ry og Rygte som i den senere Tid. "I Fittja maatte vi blive Natten over af Mangel paa Beforbring, og vare der ret ilde logerede," klager Langebek 1753. (See Langebekiana S. 186.)

Men Fremmed var jeg i den store Stad, og havde ikke bestilt mig noget Logis. I denne Forlegenhed vidste jeg ikke bedre, end at tye til det sande Mynster paa Humanitet og Sjæleblidhed, den ædle Doctor Rutström (Secretair i det oeconomiske Selskab og nu Medlem saavel af Svenska Academien som Bitterhets- og Antiquitetsacademien), i hvem Assessor Høst ved sit herbærende Ophold havde haft en sjelden Ven og Belynder.

Jeg havde Brev fra Høst til ham, og tog deraf Anledning til at lade Skjutskarlen kjøre mig lige hen for det Hus paa Regeringsgaten, hvor han boede. Han var ikke hjemme; men hans Søster, Fru Wenzgen, da hun hørte jeg manglede Bopæl, var strax saa forekommende god, at lade sin Søn, en ung vakker Mand, følge med mig for at skaffe mig et Bærelse tilleje. Det var jeg heldig nok til at faae i Nærheden af Kongel. Bibliotheket, hos den, S. 145 i Eck's Rejse, de til Stockholm ankommende Rejsende anpriste Bundtmagerenke, Madame Sundwal paa Norrbro, ligeoverfor Kongens Stald.

Onsdagen den 6te kom Doctor Rutström til mig, og med mageløs Høflighed ledsagede mig hele Dagen til Bibliotheket, til Exbibliothekaren Gubben Gjørwell, til Overbibliothekaren Cancellieraad Malinström, og til Underbibliothekaren Walmarck.

Hos Balmarck, som strax indtager Enhver ved sit blide aabne, Tillid indgydende, Afsyn, og hvis Muse saa aldeles uforbeholden besang 2den Aprils Hædersdag, saa jeg tre af hans Venner, Calmarunionshistorikeren Secretair Granberg, Doctor Wallin, Lærer ved Cadetacademiet paa Carlberg, samt Groshandler Sv. Bjørk, af hvem man har Poesier i Sk. Selsk. Skr. 1806. 1 B. Den Sidstnævnte havde jeg for nogle Aar siden seet i Kjøbenhavn i sin blomstrende Ungdom, i Selskab med Secretair Kulberg. Jeg kunde neppe kjende ham igjen, saa gammelt var i denne korte Mellemtid hans Udseende bleven.

Hos Balmarck spistes Frokost; men han havde travelt, da der holdt en kongelig Vogn for hans Dør, som skulde føre ham til Haga, hvor Kongen og han skyle med at rangere en Bogsamling, som Hans Majestæt har kjøbt efter en afdød Herre.

Samme Onsdag Formiddag gjorde Opvartning hos den danske Minister Grev von Dernath, og leverte ham Brevet jeg havde med fra Grev Bernstorff.

Erkebisp Lindblom, som jeg havde seet paa Universitetsbibliotheket i Kjøbenhavn, mødte jeg paa Gaden, da han vilde gaae hen til Landshøvding Rosenstein. Han agtede sig, sagde han, i Sommer til en Surbrønd, da hans Sundhed havde lidt ved den Sensation, Efterretningen om Kronprindsens Død gjorde paa ham. Han sendte sin Tjener hjem

med mig for at hente de Exemplarer af Biskop Münters *Epistola* til ham, som jeg berattede ham, jeg havde i min Koffert. Jeg gav da Tjeneren tillige med til Hans Eminentse saavel Prof. Müllers Apologetik som nogle af mine egne Smaating, f. Ex. Edda og Syvs Ordsprog. Jeg hørte at Erkebispnen imorgen rejste tilbage til Upsala, og da det kunde vare en Stund før jeg kom did, leverede jeg Tjeneren de to Breve og det Frø jeg førte med mig fra Prof. J. W. Horneman til Thunberg.

Jeg gjør uformodentlig den interessante Opdagelse, at Baron d'Albedyhj, som 1785-88 havde været Legationssecretair i Kjøbenhavn, og med hvem jeg i de senere Aar havde vekslet nogle Breve mest af litterairhistorisk Indhold, boede i samme Hus som jeg. Her kunde vi sige hinanden mere i een Time, end ellers i en halv Snes Breve.

Torsdagen den 7de blev jeg af Gjørwell buden velkommen ved følgende Billet:

”Normalm, den 7de Jun. 1810.

Högådle, Vårdade Herre.

Mycket mycket välkommen til Stockholm, och i synnerhet för mig, som får ennu vid Grassens brådd låra kånna personligen en så lård och vitter Bibliothecarie, tillika en sådan flerårig Vån som min Herre är.

Tackar ödmjukast för den ansefliga Sändningen af Granrikets nyaste Arbeten uti den historiska vägen" o. s. v.

Jeg aflagde Besøg hos Righistoriographen Cancellieraad Hallenberg, berömt Författer af Historien om Gustav Adolph, Commentairen over Apocalypsen, *Collectio nummorum cuficorum*, og endelig af de 1802 udfomne *Quatuor Monumenta ænea*. Biskop er han nu den første Historiegränsker og nypperste Archæolog i Sveariket. Han viste de toende af ham i den nysanföerte Tractat *Quatuor Monumenta* beskrebne *Vascula ænea futilia*, med de til samme hörende Laag samt de smaa fine elegante Spiralringe som havde omgivet dem.

Han indböd mig til Middag paa et Tracteursted Monbijou kaldet, hvor ogsaa tillige vare Albedyhl og Rigsarkivaren Adlersparre, Udgiwer af de af 4 Bind bestaaende interessante Historiska Samlingar. Överbörde taltes blandt andet om Tro paa Stilling-Jung, hvis mystiske Skrifter man havde paa Svensk; om Tillid til Guds umiddelbare Forsorg i farlige Situationer, hvorved man let kunde komme tilfort; og om Herrer der kunde være gode, naar de ej faldt i flette Händer.

Samme Dag besögde jeg Pædagogen Broocman, som jeg paa hans Gjennemreiser til Tydskland havde seet i Kjöbenhavn. Jeg aflagde ogsaa Visite hos

den berømte Baron Hermelin og bragde ham de Kortet jeg havde til ham fra Statsraad Buage.

Professor Mühs fra Greifswald, den berømte Historieeskriver, som er kommen til Stockholm med to unge Herrer Homejer, overraskede mig med sit Besøg. Det var ligesom et uventet Accessorium til mine glade Nydelser i Stockholm, saa uformodentlig at samles med to Mænd som Mühs og Albedyhl, der begge dyrkede den historiske Muse, paa hvis Alter jeg ogsaa havde offret efter fattig Evne, som det heder i Ordsproget: micam dat, qui thus non habet.

Freedagen den 8de leverte jeg Cancellieraad Malmström tilbage, hvad han havde laant mig fra det kongelige Bibliothek. Spiste til Middag hos Albedyhl paa Episeqvarteret ved Kongens Have. Hospiterte i Timen fra 5-6 i en botanisk Forelæsning hos den over hele Europa bekjendte og i Webers Rejse S. 116 o. f. omtalte store Botaniker, Ol. Swartz, da jeg bragde ham Brev fra Prof. Horneman. — Han talte med megen Forelse om Everrigs Tab ved Kronprindsens Død; Tidenden derom havde kostet ham et Par vaagne Natter.

Løverdagen den 9de afleverte jeg det til Svenska Academiens bestemte Exemplar af det Scandinaviske Selskabs Skrifter til Academiets Secretair; den af sin Tale om Oplysning og andre Arbejder fordelagtig bekjendte Landshövding Rosenstein.

Magister Broocman gik med Rühls og mig til det Engestrømske Bibliothek, hvis Bibliothekar, den ovennævnte Walmark, nu var kommen fra Haga. Da vi vare sysselsatte med at besee Bibliotheket, kom dets Ejer, Hans Excellence Statsminister von Engestrøm, selv derop, og gav sig da den Umage selv at vise os nogle af de kostbareste Kobberværker, især engelske Karrikaturer, hvoraf der var en stor Mængde. Hans Excellence, som er 58 Aar, er en af de smukkeste Mænd jeg nogentid har seet. Han er høj og velvoxen, noget før, omtrent som Præsident Raas, vel proportioneret, og med den behageligste Mine man kan tænke sig. (conf. Moltbech S. 360.)

Walmark bevertede Albedyhl, Broocman og mig paa et Tracteursted paa Søder. Talen var om visse Bizarrerier og Modsigelser man finder i visse Mænds Karakterer, f. Ex. at En som ikke lader sig røre ved Landes Jammer, samt er haard, but, og frastødende imod sine nærmeste Paarørende, er tillige bigot, from, og følsom saa han kunde græde ved Enkeltes Nød.

Gik Klokken 6 med Albedyhl hen til Gjørwell, som er meget rast og rørig af sin Alder, og hans Hustru ikke mindre. Hun udbredte sig med megen Udsørlighed til den afdøde Prindses Kos.

Søndagen den 10de spiste jeg om Middagen hos Baron Hermelin, tillige med Albedyhl

og med Major Forsel, der havde været Adjutant hos Kronprindsen, og røbede en fast og bestemt Karakter. — Det er bekjendt, f. Ex. af Urndt I. 110-13, at Hermelin, som ved sit stolte herlige Verk, den svenske Atlas, har gjort sig udadelig, ogsaa har andre store Fortjenester af sit Færeneland. Det er kjendt ogsaa Rigsdagen i Norköping 1800, som lod slaae en Medaille til hans Hæder. Forresten læse man Molbech I. 181.

Mandagen d. 11te (anden Vintfredag) spiste jeg til Middag med Albedyhl, Walmark og Broocman, i Episekvarteret ved Kongens Have. Walmark fortalte interessante Anecdoter om Carl August. F. Ex. Prindsen besøgte Lazarettet. Man vidste det forud, og havde zirlig dækket Tæpper over Sengene. Han kom, løstede Tæpperne op, og saae den Uffelhed man vilde skjule for hans Dine. I Göteborg gav Kongen Borgerkabet et Gjæstebud. Overhofmarskalken Fabian Kersén ordinerede, hvem der skulde spise ved Prindsens Tafel. Prindsen favner sin Secretair (Kullberg). Marskalkens Forestillinger uagtet maatte han sidde ved Bordet med.

Tirsdagen den 12te tog jeg med Rühls og hans Rejsesætter, de tvende Herrer Homejer, til Upsala, og fik der Logis hos Fru Bernander.

Her saavel som i Stockholm dadlede man meget Livlægen Roski's og de andre Lægers besynderlige Udfærd ved Prindsens Ligs Obduccering. Hvorfor

— hed det — haste saa meget med Forretningen, for andre Læger kom til fra Stockholm og Danmark eller Norge? Hvorfor bortkaste hvad der fandtes i Indvoldene, istedenfor at gemme det i en forseglet Glaske?

Onsdagen den 13de var juridisk Doctor promotion. Om Morgenen Klokken 6 forkyndte Kanonerne Løsning Dagens Højtidelighed. Man begav sig under Klokkernes Ringning i Procession til Domkirken. Her fremtraadte Promotor Prof. Drissel for Alteret, satte sig ned, og, undskyldende sig med sit svage Helbred, fremsagde fra sin Stol — hvor Ingen kunde see ham uden de som stod ved Siden af ham i Choret — en Tale om det juridiske Studii Skiebne i Sverrig. Derpaa creerte han de Herrer Doctores, efter først at have ladet dem efterlæse en Forsikkring om at ville vedblive det apostoliske Credo, det athanasianske og nicenske Symbola, og den augsburgske Confession, hvilken Forsikkring Promovendi besvor ved at lægge deres oprakte tre Fingre paa Scepterne, som Pedellerne fremraakte til dem. Promotor tog en rund Hat paa, som han havde liggende paa Cathedret for sig, bad Promovendi at træde af Cathedra inferior op i Cathedra superior ved Siden af sig, og paasatte dem deres Hatte. Efterat det var skeet, løsnedes Kanonerne, Draelværket gik, Basuner med anden Instrumentalmusik lod sig høre, og der blev ringet med

Klokkerne. Denne Ringning vedvarede under Resten af Acten. Samme bestod i, at en Adjunct ved det juridiske Facultet efter Promotors Opfordring oplæste nogle Dubia, som den øverste af Doctorandi, Herr Holmbergson, skulde besvare og udvikle. Disse Dubia gik ud paa at vise, at mange af vore Forfædres Skikke ved Kjøb og Salg, Pant, Giftermaal og andre det daglige Livs Handlinger muligen vare bedre og mere betydningsfulde, end det som i nyere Tider er bleven fastsat.

Efterat denne Act var forbi, forsøjede man sig til det Sted, hvor et brillant Tractement var anrettet. Der proponertes og druffes mange Skaaler, deriblandt Universiteternes i Greifswald og Kjøbenhavn. Kùhs og jeg takkede for Skaalen. Procantsleren, Erkebiskop Lindblom, var galant nok til at erklære, at han skyldte Kjøbenhavns Universitet megen Forbindtlighed.

Torsdagen den 14de Klokken 6 forkyndte Kanonernes Torden atter Universitetshejtidelighed, da 12 Mediciner skulde promovere. Promotor, Professor og Ridder Thunberg, gav Frokost, derefter gik Bedkommende til Kirken, og Kùhs og jeg Formiddag og Eftermiddag paa Bibliotheket.

Om Aftenen havde vi Besøg af en af de ny Doctores Juris, Herr Adjunkt A. E. Afzelius, som jeg havde gjort Bekjendtskab med for nogle Aars siden, da han paa en Rejse til Udlandet kom igjenn-

nem Kjøbenhavn. Han fortalte adskillige Træk, hvorved Carl August vidste at forskaffe sig Popularitet i saa overordentlig høj en Grad; f. Ex. ved at lade Bønderne spise hos sig hos Præsten paa Grønsen; ved ikke at ville afbenytte sig sin store Hofstat; ikke at ville taale Seddelen paa Døren, som bestemte hvo der havde Udgang til ham. Derfor kaldes han da ogsaa i visse Cirkler Pøbelkongen, og Rygtet at han var forgiven, var almindeligt tidlig paa Foraaret.

Fredagen den 15de besaae vi om Formiddagen den store Botanikers, den i alle Verdensdele berejste Thunbergs Sjeldenheder, den botaniske Have og Musæet, om hvilket Alt man faaer tilfredsstillende Efterretninger i Debers und Mohrs naturhistorische Reise 155-64. (conf. Arndt I. 83-91. Kct. 129 og 30.) Blandt Rariteterne saaes et Træbeger fra Orienten, som man i hine Lande siger om at det har den Egenkab, at hvis der er Gift i Drikken, bruser det op og løber over. Skade, yttrede man, at Prindsen ikke havde et saadant!

Om Middagen var jeg i Selskab hos Erkebiskopen. Han brast to Gange i Graad ved at tale om Prindsen, og krævede mig som Dansk til Vidne om svenske Nationens store Hengivenhed for den Afdøde.

Man havde overborde Bladet No. 22 af Uya Posten med Fablen om "Råfvarne," som var meget tydelig. Deri tales om et Prindsvalg i Dyrenes

Rige, da den gamle Løve var svag. Valget traf paa En, som beskrives at besidde mange fortreffelige Egenheder, og derfor at være bleven modtaget med almindeligt Bifald og Jubel. Kun Rævene fandt sig lidet opbyggede ved denne Lejonprins.

"Hvad batar oss" — skrek En af deres Talare —

"Hvad batar oss vår List, vårt Guld, och våra
Stjerner,

Om denne blir Regent, som vi ju solklart se
Ej lar regera efter våra Hjerner?

Som, om vi ge befängda Råd,

Ej tecknar "bifallit" inunder,

Men funda vål af kunglig Råd,

Oss hånga opp för slika Gunder?

Som anser hvar och en blandt Djuren för sin
Bror,

Och ej gör Skillnad till Personen,

Om han är liten eller stor.

Då går ju vår kredit åt sanders! och Rationen

Får öppna Ögon snart — det aldrig kan stå
felt —

På alla Råffreck, som vi spelt,

Tills dato ifrån Sekter sedan —

Då tar hin Håle oss, det ser jag tydligt redan!" —

"Nå sakta! sakta, mon ami!

(Så låspade en lång Marki

af detta listiga parti)

Parbleu! det synes vål un peu abonimabelt!

Men fatum, fatum är variabelt

Och fören hin Håle oss skall ta

Som vore riktigt execrabelt —

Så finnom upp ett Sätt — lat see — ett

Sätt” — — ”Aha!

Jag funnit ett, mon cher, som er forbannadt

bra!

(Skrek en Råfvinna nu) — och det blir prakti-

kabelt;

Men — — —” Det är Skada, Kæfare!

För det, att just Handskrifterne

I denna Punkt befinnas något matta;

Men några Sidor längre bort

Så står det tydligen att fatta,

Att Lejonprinsen innan fort

Var stendod.

Samme Dags Eftermiddag besögde jeg Deco-
nomiæ practicæ Prof. S. Liljeblad og Philosophiæ
Adjuncten Herr E. C. Grenander, og blev om Af-
tenen i Selskab hos den dybe Tænker Logica et Me-
taphysicæ Prof. B. C. H. Højer.

Jeg havde for en halv Snees Aar eller længere
tilbage i Tiden gjort hans Bekjendtskab i Kjøbenhavn,
da baade hans Legeme og Sjel besad Ungdomskraft
og Kyndighed. Det smertede mig usigelig nu at see
ham sygelig og affældig.

Løverdagen den 16de tilbragdes Formiddagen paa Bibliotheket, Middagen hos Professor *historiarum*, den berømte Fant, og Aftenen hos Juristen Afzelius.

Søndagen den 17de om Formiddagen ved de en Miles Vej fra Upsala beliggende Mora Stenar. Saaledes som de befandtes for et Hundrede Aar siden ere de afbildede i Dahlbergs *Svecia Antiqua et hodierna*, Tab. 64.

I en i Aaret 1770 opbyggt liden Hytte fandt vi de faa overblevne Levninger ligge slængte paa Gulvet. Det er Brokker og Stumper af Sten, hvoraf et Par med Runer, og 3 med Munkeskrist. En begyndte: *Anno Dni. MC*****, paa en anden læstes paa Siden: *Regis Svedia.*

Om Middagen hos *Eloquentiæ et Poeticæ* Professor D. Kolmodin.

Om Eftermiddagen gik jeg til gammel Upsala, for at bese den lange Rad af de af Rudbeks *Atlantica* bekjendte Høje. I Dahlbergs *Svecia* ere de afbildede paa samme Kobbertable som Mora stenene.

Om Aftenen hos Doctor og Professor *Theologiæ* A. Hulten.

Mandagen den 18de rejstes tilbage til Stockholm.

Tirsdagen den 19de om Formiddagen i Uppers Boglade og paa Bibliotheket. Til Middag spist i Kongens Have med Rutström og Afzelius.

Onsdagen den 20de eller den mærkværdigste Dag paa min hele Rejse.

Om Formiddagen var jeg paa Bibliotheket. Klokken noget over 11 kom Broeman op paa Bibliotheket og fulgtes med mig hen til Professor Rühls, boende paa Store Nygaden. Her kunde man beqvemt i nederste Etage see Dvtoget med Kronprindsens Ligs Indførelse til Slottet.

Jeg stod der for et aabent Vindue, og Processionen begyndte. Langt oppe i Gaden hørttes en Allarm og en Raaben, hvis Aarsag man ikke fastede, da Ingen tænkte paa Fablen om Råvarne, og sammes Tøndents.

Lidt efter kom Rigmarskalk Fersen fjorende. Ham var det Pobelens Hujen og Skrigen gjeldte, og der kastedes Stene ind i Karetten efter ham. Jeg saae Karetvindverne indslagne, og Manden sidende dødbleg i den skrækkeligste Angst og Forlegenhed. Et Par Minuter efterat han er passeret det Hus, hvor vi stod, kommer Rühls's Compagnon, Homejer, og beretter, at Fersen mod Enden af Store Nygaden havde seet sig nødsaget til at stige udaf Karetten og retirere op i et Hus ligeoverfor den Bergstrålske Gæstgivergaard. Jeg gik derhen ad Gaden, og saae nu ved bemeldte Hus en overordentlig Mængde Mennesker med Militair tilhæst midt imellem Pobelens. Hujen og Raaben varer ved; Strimler af hans blaa Baand holdes i Vejret

paa en Stok, Pøbelen svinger med Hattene og raaber Hurra.

Jeg gik til Professor Philipson, som havde bedt mig at spise til Middag hos hans Broder Grosfereren. Vi gik sammen hen til Ridderhustorvet; her stod Bagten i Gevær, og en utrolig Hoben Mennesker af alle Stænder stimlede til for med egne Dine at overbevise sig om Sandheden af det som Enhver maatte ansee for en Umulighed — at den af Pøbelen med Stene og Stokke og Parapluiier myrdede Rigmarskalk laae der nogen til Skue paa offentlig Gade *).

Det hele Optrin var en Begivenhed uden Mage. Man saae tydelig at han var forladt af Gud og Mennesker. Hvad Adlerkreutz og Silfversparre, eller hvem der ellers var om og ved ham i Rødens Time, gjorde for at redde ham fra Pøbelens Mishandling, veed jeg ingen Bessked om; men det saae

*) I Molbechs Breve fra Sverige I 398, forekommer følgende: "Det Hus, hvori den ulykkelige Fersen flygtede ind i sin Dødstime, er det samme Hus, hvor hans Fader 1756 var med at dømme den ulykkelige Grev Brahe fra Livet, hvis Forbrydelse var hans Deeltagelse i en Plan til at bestrie Kongen og Nationen fra Senatets Adelsstyrannie; ligesom man fortæller, at det var paa samme Sted, Fersen paa Ridderhustorvet opgav Uanden, hvor Grevinde Brahe forgjæves gjorde Anæfald for den Commission, der havde dømt hendes Mand til Døden.

jeg, at de tilstedeværende Militaire dengang ikke gjorde et Skridt for at vedligeholde Orden, og at der ikke var mindste Tegn til at man i Stockholm kjendte Noget som heder Politie.

Klokken 8 om Aftenen. Stimlen, Hujen og Raaben varer ved. Pøbelen paa Gaden, saae jeg, forsynede sig med Murstene af en Dynge som var samlet paa et Sted, hvor man var ifærd med at bygge en Gaard, tæt ved Broen som fører til Gustaf Adolphs Torv. Militairet er nu virksomt. Patrouller sees i Mængde i alle Gader. Kongen er indkommet fra Haga. Man skal have studt paa Folket, hvorved Nogle skal have tilsat Livet.

Det regnede stærk hele Natten, hvilket ogsaa vel kan have bidraget Noget til at Folkemassen adspredte sig.

Torsdagen den 21de. Alt er temmelig tyst. Det regner uophørlig. Mere Militair er indkommen til Staden. Kanoner sees opplantede ved Hovedvægten. Stærke Patrouller omkring i Gaderne.

Men hvilken pludselig Forandring og Omstemning i Gemytterne! Selv forresten sindige og betænksumme Mænd vare under Gaarsdagstumulten blevne ligesom henredne af en Malstrøm, og det i den Grad, at man ansaae Handlingen som en patriotisk Daad og et Offer, der medrette bragdes den ved Qvidinge styrtede Prindses Manes. Det gif

saa vidt, at Strimler af den myrdede Fersens Linned uddeltes som Sejerstegn.

3 Dag betragtede man derimod Begivenheden med ganske andre Øjne. Man indignertes over, at den øverstecommanderende Militaire, istedenfor at gjøre sin Skyldighed havde parlementeret med Pobelten om, hvor den vilde, at Fersen skulde føres hen fra det Hus i Nygaden, han var flygtet op i. R. formaleddede den ubekjendte Forfatter til Fabelen om Røvene. Men — sagde han til — hvad gjør ikke auri sacra fames? No. 22 af Nya Posten kan ikke faaes enkelt, altsaa i en Tid af otte Dage 400 ny tilkomne Abonnementere paa dette Ugeblad.

Fredagen den 22 de. Adskillige ere blevne arresterede som Deltagere i Fersens Mord. Flere Regimenter ere komne til Staden. Kanonerne staae bestandig opstillede ved Slottet, og der patrulleres paa Gaderne. Placater staae opslagne paa alle Hjørner, hvori den ny Interimsstatholder Skøldbrand udlover 500 Rd. B. til hvem der kan opgive Forfatterne til de Oprørsedler som udstroes paa Gaderne.

Det havde regnet hele Natten, men blev siden et dejligt Vejr op ad Dagen, saa at jeg om Eftermiddagen gik til Bjørk, og i Selskab med ham og Broocman besøgte Vallin paa Cadetacademiet Carlberg, om hvilket Lenz 479 og Rüttner II. 306-7 meddele Efterretninger.

Løverdagen den 23de var jeg om Formiddagen med Rutzström og Rühß paa det engeströmste Bibliothek; om Aftenen med Rühß og Doctor Afzelius hos Doctor Holmbergson.

Søndagen den 24de gjorde jeg om Formiddagen Visite hos Rosenstein, hvor jeg saae Baron G. Adlerbeth og Cancellieraad Bergstedt, hvilken sidstnævnte 1805 havde været i Kjøbenhavn, og erklærede sig især Conferentsraad Walling forbunden for den Høflighed og Opmærksomhed han havde vist ham.

Spiste Kl. 3 til Middag hos Grev von der Rath, boende paa Blasiholmen i Baron Fockes Huset.

Om Eftermiddagen og Aftenen plagedes i høj Grad af Kjedsommelighed. Det var St. Hans Dag, hvor alle samtlige mine Bekjendtere og Venner havde sluttet sig hver til sin Familiekræds, og deltog i et eller andet Lystpartie i det Grønne. Jeg gik allene fremmed og forladt i den store By, som aldrig hverken før eller siden er forekommet mig saae øde og tom som dengang.

Mandagen den 25de paa Kongl. Bibliotheket.

Fra den mageløse gode og tjenstagtige Broccman fik jeg følgende Billet:

Mot min vāntan qvarhållēs jag ānnu ett par daga pā landet. Det enda, som hār minskar mitt

nöje, är tanken att Herr Professorn och Professor Rühß tilläfsventyras behöfft mig til vägledare dessa dagar. Ja, jag skulle omöjligent kunnat dröja här, om icke jag varit öfvertygad, att ännu om Thursdag träffa Herrarne i Stockholm. Jag har ännu så många saccar att tala vid Herr Professorn. I fall någon vägledare stundom skulle behöfvas, så behagar Herr Prof. påfalla min unga vän Björklund.

Hätuna, den 25de Juni.

E. U. Brodeman.

Tirsdagen den 26de var jeg om Middagen tilligemed Rühß hos Wallmark. Der var et talrigt Selskab og en udvalgt Forsamling af Musernes Søner, tildels Mænd af den højeste Rang paa det svenske Parnas. Jeg nød den Ære at sidde ved Siden af den berømte Leopold. Foruden ham bestod Selskabet af Justitsraad Blom, Doctor Rutström, Sekretairerne Kullberg, Wallerius og Granberg, Pastorerne Wallin og Hydren, og Groshandlaren Björk.

Onsdag Middag den 27de hos Baron Hermelin, hvor der, foruden Andre, vare tilstede Forsell og Wallmark, samt Professorerne Philipson, Rühß og Swanberg.

Torsdag Formiddag den 28de paa Bibliotheket.

Om Middagen i Spisekvarteret ved Kongens Have. Ved Spadseringen i Haven kom Leopold til.

Han holdt Holbergs Eloge, lignede ham ved Rasmus Rotterdani og Voltaire, dem han omtalte som Seculargenier.

Fredagen den 29de hos Hallenberg, siden med Broocman i Boglader og hos Magister Biereck. Var tilligemed Rühls til Middag paa Klubben Professor Philipsons Gæst, og derhos Hermelin, Leopold, Walmark, Swanberg, Overdirecteur Geyer og Flere.

Løverdagen den 30de spiste hos Björnell allene paa et Tractersted i Dyrehaven. Rühls, som skulde have været med at udgjøre Partiet, havde Forsald. Ved Afskeden leverte han mig en Forgjetmigej, eller nogle Amindelseßlinier med Overskrift: Min Sommerhydda, Mar 1810. Indholdet bestod især af følgende Vers:

Samma Blommar, samma Sol,
 Samma Kånslas milda Lågor,
 Samma Kållas rena Vågor,
 Denne Sommar som isjol.
 Samma Svalka uti Blodet;
 Samma menlösa Begår,
 Samma Foglar — låt mig tro det —
 Sjunnga uti Häcken dår.

som jeg ikke veed, hvilken Digter de tilhøre.

Om Aftenen, tilligemed Rühls, Prof. Swarh, Rector Kernst og Flere hos Broocman.

J u l i i.

Søndagen den 1ste var jeg først hos Expeditionsscretair Thomée, som paa den forbindeligste Maade laante mig 14 Smaabind med alskens svenske Viser og gammel Almuelæsning. Jeg fik Tilladelse til at tage dem med til Danmark, beholde dem et Aar, og derpaa sende ham dem tilbage over Lund.

Siden besøgte Videnskabselskabets Museum i Selskab med Rühls og hans pommerske Venner, samt med Broocman og hans Fader. Prof. Swark var selv Foreviseren.

Samme Dag gik min Kuffert med Prof. Rühls's og Homejernes Forbud til Råby.

Spiste den Dag til Middag med Broocman i Kongens Have. Ved Spadsferingen i Haven om Eftermiddagen kom til at tale med den vidtberejste og blandt andet af Hviids Rejse bekendte Cancellieraad Kämpé, fra hvem jeg fik Hilsener med til C. F. Horneman, Gamborg, Stoud, og Andre. Han ejer en som en Stambog indrettet Samling af adskillige fornemme og berømte Mænds egenhændig skrevne og allehaande Steder fra afklippede Navne. Den er ogsaa tildeels brugt som en virkelig Stambog, og har i sin Tid tilhørt Præsten i Tryserum Henrik Jacob Sivers, som har samlet alle disse Autographa.

Deri læser man blandt andet: Jacob Langes
 beſ Kongl. Majſts. til Danmark og Norge Ge-
 heimearchivarius.

Niels Reinhold Broocman.

Søren Abildgaard, Studiosus, ſom Tegne-
 meſter og kongelig Betjent i ſølge med Herr
 Archivario Langebech.

Alt med enhverſ egen Haand. Ved Langebechſ
 Navn har Sivers tilføjet ”og Juſtitsraad” ſamt
 anmærket, at han ”gjorde på ſin Konungs Omkoſt-
 nad en Reſa 1753 her i Sverige at oplete thet ſom
 kan uplyſa then danſka Hiſtorien.”

Om Br. ſkriver han: Mag. R. R. Broocman,
 Norcopienſiſ, følgde Herr Archivarius Langebech på
 theſ Omkoſtnad i Sverige.

Om Ab. heder det: En ſtor Målare, ſom
 følgde på Hans kongl. Maj. i Danmarks Omkoſtnad
 Herr Arch:variern Langebech.

”Thetta Sålſkapet hade jag thet noje at ſe hoſ
 mig 1753 den 26de og 27de Julii uti Tryſerum.”

Mandagen den 2den beſogde Philipſon
 og Malmſtröm. Beſaae Sergelſ Værkſted. Var
 trediegang forgjæves ved Modelkammeret uden at
 træffe Opſynsmanden hjemme.

Tog Paſ, ſom koſtede 4 Rd. Rg. eller efter
 Courſen 8 Rdlr. danſk.

Tirſdagen den 3die ſtod op Kloffen 3½,
 da jeg ſkulde rejſe i ſelſkab med Rühſ og Ho-

mejerne Klokken 4. Klokken $4\frac{1}{2}$ kom den yngre Hømejer og forklarede, at deres Tjener, som skulde bestille Hestene, havde forsovet sig, hvorover man blev saa skrækkelig forsinket. Imidlertid ventedes Hestene nu snart, og saa skulde den til min Kjærre strax indfinde sig hos mig. En Times Tid efter kom en anden Tjener med den Efterretning, at ved Bestillingseddelen var bleven glemt at bestille Hesten til mig. Man havde bestilt fire, men ikke agtet, at deraf blev den ene beregnet for at være den der om Søndagen gik med Forbudet. De tre Heste som kom, brugde Herrerne til deres egen store Rejsesevogn. Ved denne Efterretning blev jeg ikke lidet allarmet, og gik da strax hen til store Rygaden for at erkjendige mig, om jeg efter saadan Uorden kunde vente at finde min Kuffert i Råby.

De vare allerede borte.

Jeg bandte saa smaat, bed mig i Læberne, og gik hen for at bestille mig Forbud og Skjuts.

Klokken 12 forlod jeg Stockholm og ankom om Aftenen sildig til Store Uby. Herfra lod jeg Forbudet gaae til Linköping. Om Natten fik jeg formedelt idelig tilkommende Rejsende ingen Søvn eller Ro. Men desto tidligere kunde jeg om Morgenent være paa færde, drikke min Kaffe, og komme afsted.

Onsdagen den 4de. Ved Skiftestedet Svardsbro nødte og narrede Hålfarlen mig til at føre selv, da den "som raadte om Hesten" var forud

med en Herstabsvogn, hvilken Vogns Spor jeg kunde følge. Men den Vogn var langt forud, og jeg allene paa Landevejen med en Kjerre, hvis Forfatning nu ikke var saa solide som da jeg kjøbte den paa min Udreise i Helsingborg. Nogle Søm eller Spiger vare faldne ud af Skinnerne. Jeg kom heldigvis til et Hus, som beboedes af en nævenyttig Mand, der slog Spiger i, og som jeg fik til for gode Ord og Betaling at føre for mig til Norköping.

Da jeg kom til Norköping, var det saa sildig, at jeg saae det var umuligt for mig at naae Linköping den Dag. Blev da der om Natten.

Torsdagen den 5te forlod Norköping. Passerede de dejlige og i en skøn og meget cultiveret Egn beliggende Herresæder, Lofsta og Norkholm, hvoraf det første efter Skjutsbondens Eigende tilhørte en Grevinde Kersén og det sidste en Baronesse Sprengporten. Naade Linköping ved Middagstid. Efterat have spist i Madsalen hos Gjæstgiveren, søgde jeg Bibliothekaren Meurling og derpaa Rector Wallenberg. Ingen af dem vare hjemme. Sendte Forbudsseddelen af til Rådh. Om Aftenen ved Spisebordet lærte jeg at kjende Provst Lutteman fra Norköping, en særdeles smuk Mand med et behageligt Udortes, som i sine unge Aar har rejst udenlands og studeret i Leipzig under Ernesti og Morus. Han har, foruden andre Skrifter, oversat Hermes's Haandbog i Religionen paa Svensk lige

som jeg paa Danf. Om ham handler Lenz S. 481.
 Eck 240 og 41.

Fredagen den 6te rejste i et koldt og vaadt
 Vejrligt til Råby. Jeg havde nemlig besluttet at
 bede der, ikke fordi det sidst huede mig saa godt — thi
 det var ikke Tilfældet — men fordi her var Stedet,
 hvor den Sten skulde veltes fra mit Hjerte, om
 jeg her forefandt min Kuffert, eller om den tillige-
 med Homejernes Forbud og Kuffert havde taget
 Vejen lige til Gottenborg. Jeg naaede Råby, og
 fandt, til min usigelige Glæde, min Kuffert i god
 Behold. Derhos tillige følgende Billet:

„Wir haben, m. th. Freund! einen sehr un-
 glücklichen Reise gehabt. Wir haben den ganzen
 ersten Tag Wartgeld bezahlen müssen und am 2ten
 Tage mussten wir, statt in Råby, in Holkeberg über-
 nachten. Unser Bedienter sagte uns den Zusammen-
 hang der Sache erst, da wir schon im Wagen saßen.
 Hoffentlich sehen wir uns bald wieder, indem ich
 gewiß am Montage von Gothenburg abgehe*).

F. R u h s.”

Løverdagen den 7de fra Råby til Ver-
 rano.

*) Birkelig havde jeg ogsaa den Glæde, til den bestemte
 Tid i Kjøbenhavn at see denne af sin schwediske Ge-
 schichte især berømte Forfatter, i hvis Selskab jeg
 saavel i Stockholm som Upsala havde tilbragt saa
 mange behagelige Timer.

Søndagen den 8de til Markaryd. Paa Vejen mellem Dörrarp og Ljungby sees adskillige aflaaene med Stene bekrandsede Gravhøje. Somme af dem ere prydede med Bautaastene, nemlig enkelte isolert oprejste Stene uden Runeskrift. De ere ikke meget høje, og noget spidsere oven til end nedentil. De omtales i Langebekiana S. 183.

Mandagen den 9de til Lund, hvor jeg forblev Tirsdagen over. Her søgte jeg strax Lidbeck og Siöborg, som jeg i nogle Aar havde været saa lykkelig at staae i venstabelig Forbindelse med. Lunds Universitets Prydelse, Rezius og Fremling, som jeg aldrig havde seet i Kiøbenhavn, modtog mig med forekommende Godhed og i Henseende til "den antiquariske Vej" skylder jeg dem mange gode Vink og Oplysninger.

Rezius (om hvis Samlinger s. Weber og Mohr S. 24-31.) berettede mig om sit lange Ophold i Kiøbenhavn, og om sin nysgjerrige Omgang med Abildgaard, med A. Kall, og med Suhm. Paa en Spadseretour med Suhm ude ved Överød, kom de til en Grøft, hvor Rezius rakte Suhm sin Haand og hjalp ham over. "Saaledes — sagde den blide fromme Suhm — skulde Svenske og Danske altid hjælpe hinanden!" Ved denne Anecdote stod Tærrerne mig i Øjet. Hvo der har havt det Held i Livet som jeg at kjende Suhm, veed, at han virkelig har sagt det, og ifølge sin Karakter ikke kunde andet end sige disse Ord, som ret ere passende til at jeg dermed bør slutte min første Rejse til Stockholm.

Dagbog paa Rejse 1812.

George Washington 1789

April.

Lirsdagen den 7de rejste jeg i Selskab med Underbibliothekar Rast fra Kjøbenhavn til Helsingborg. Foermandsbefordringen til Helsingør kostede 22 Rdlr. Baaden over Vandet 13 Rdlr. og til Færgesolkene 6 Rd. i Drifkepenge. Dragerne i Helsingborg for at bære vore Sager op til Molbergs 3 Rdlr., Alt i dansk Courant.

Onsdagen den 8de Klokken 6 fra Helsingborg, og ankom Klokken 7 om Aftenen til Markaryd, hvor til samme Tid indtraf Grev Beck Friis fra Skaane, for at gaae til Rigsdagen i Drebro. Strax begyndtes med Anken over vore Kapere, hvilken ubehagelige Materie kun altfor ofte var Gjenskanden for Samtalerne paa denne Rejse.

Torsdagen den 9de om Morgenens Klokken 6 fra Markaryd og Klokken 6 om Aftenen i Bernamo.

Fredagen den 10de ankom Klokken 2 til Jönköping, hvor vi hos Gjæstgiver Levander spiste til Middag, og blev Natten over.

Løverdagen den 11te ud Klokken 5 om Morgenens, og naaede Linköping om Aftenen Klof.

ten 9. — En Slæde, vi i Fagerhult havde kjøbt for 10 Rdlr. Rg. og havt megen Nytte af, gik itu ved Grenna, hvor vi, da Gjæstgiveren misbød os for den, lod den ligge paa Gaden.

Søndagen den 12te forblev i Linköping, og ved Bibliothekar Meurlings udmærket forekommende Høflighed og Godhed fik Lejlighed til at afbenytte Stiftsbibliotheket.

Mandagen den 13de til Norköping, hvor jeg besøgte den hos Arndt IV. S. 117 og hos Weber og Mohr S. 108-112 udførligere omtalte, berømte Archiater Westring, der ejer en ret vakker Samling af Naturalier.

Tirsdagen den 14de rejste Klokken 5 ud fra Norköping og naaede Store Åby Klokken 7.

Onsdagen den 15de om Aftenen Kl. 7 anlangede til Stockholm, hvor jeg søgte og fik mit gamle Logis hos Madame Sundval paa Norrbro.

Torsdagen den 16de var min allerførste Udflugt hen til min tro og ærlige Broccman. Hvor blev jeg som forstenet ved den Efterretning, at han laae i Graven. Han var for en tre Uger siden død af Brystsyge. Jeg skylder hans Minde det Skudsmaal: non candidiorem terra tulit animam. Hans Savn var mig i en vis Henseende aldeles uerstatteligt. Men saa vilde min blide Stjerne unde mig det Held, at indgaae andre venfsabelige Forbindelser, og indtræde i Forhold som jeg aldrig vil aflade

at sætte vedbørlig Pris paa. Usigelig var min Glæde, da jeg hørte, at den elskværdige Digter Franzén, som jeg to Gange havde seet i Kjøbenhavn, opholdt sig i Stockholm. — Doctor Rutzström, som jeg skylder Forbindligheder jeg aldrig er istand til at gjengjelde, indbød den 17de Franzén, Kaff og mig til at spise til Middag hos sig hos Tracteuren paa den af sin herlige Udsigt over Staden og dens Omegn medrette berømte Moyses Bakke, hvorom K&S. 156.

Løverdagen den 18de gjorde Visite hos den danske Chargé d'Affaires i Stockholm Grev Baudissin, som havde den Godhed at introducere Kaff og mig i Selskabet ved Munkbroen. Det var os meget behageligt derved at have, som Rejsende, Udgang at spise paa et Sted, hvor Opvartning og Anretning var fortreffelig, og hvor man altid traf godt Selskab af Middelstanden.

Herr Directeur Rescher lod afhente de Mynter jeg havde med til ham fra Professor Ramus. Selve leverte jeg det Skandinaviske Litteraturselskabs Skrifter, ligesom 1810, i Rosensteins Hus.

Samme Dag gjorde vi to ny Bekjendtskaber, som begge havde den mest afgjørende Indflydelse paa Karakteristiken af vort Ophold i Stockholm, og vi tilbragte mange interessante Timer i Selskab med disse to Mænd, hvoraf den ene var Hofprædikanten Magister Afzelius, Fætter til min fjære up,

falske Ben Juristen Afzelius, og den anden, den udmærkede Bibliograph og Litterateur Magister Hammarföld. Den sidstnævnte var Underbibliothekar ved det kongl. Bibliothek, hvis øverste Ophsynsmand, efter Malmströms Bortgang derfra, min Ven Walmark nu var bleven. Til min store Nøide befandt Walmark sig i Drebro som Prinds Oscars Lærer.

Søndagen den 19de bragde jeg Botanikeren Swark sin Paavet fra Prof. Horneman. Han paatog sig at besørge den, jeg tillige havde med til Acharius i Wadstena. Ligeledes afleverede jeg Smaapaqvetter til Cancellieraad Leopold og til den over hele Europa berømte Chemiker Berzelius. Hos Leopold faldt Samtalen om de dobbelte Consonanter i Enden af svenske Ord, hvis Nødvendighed en Dansk ligesaa lidet kan begribe, som en Svensk Nødvendigheden af vor Vocalfordobbling. Han forelæste mig af et Manuskript adskillige Grunde, hvorfor man umulig i Svensken kunde give slip paa bemeldte dobbelte Endeconsonanter.

Spiste til Middag hos Bruskpatron Bremer, et af de eleganteste Huse i Stockholm. Professorerne Franzén og Rabenius vare ogsaa indbudne.

Var om Aftenen paa det dramatiske Theater, hvor man gav Sigaros Bryllup samt Gamle Krusenbergs og dumme Jøns.

Mandagen den 20de gjorde hos Afzelius Bekjendtskab med Oversætter af min Edda, Herr

Adlerbeth, Søn af Digteren G. Adlerbeth, og med Herr Pastor Dillner, Oversætter af Ohlenschlägers Arel og Valdborg.

Onsdagen den 22de spiste jeg hos Herr Prof. Philipson i Societetet ved Munkbro, hvor jeg traf den i Adfærd og Omgang høist behagelige og udmærket høflige unge Kjøbmand Smerling, en Ven af salig Broocman, som siden viste mig mange væsentlige Tjenester. Om Eftermiddagen drak Raff og jeg Thevand hos Hallenberg.

Torsdagen den 23de om Middagen hos Franzén i stort Selskab. Aflagde om Formiddagen Besøg hos Expeditionssekretair Thomée, som med den ædle Beredvillighed 1810 havde laant mig Bøger med til Kjøbenhavn. Saae hos ham et Værelse, hvor Bohave, Skilderier, og Alt omtrent var et Par Hundrede Aar gammel. Han viste mig ogsaa et af tre Tomer, om jeg saa maa sige, bestaaende historisk Malerie, hvis Thema var mig meget paa-faldende og interessant. Hovedpersonen er en smaa-landsk Bonde. Paa det første Stykke møde ham alle mulige Slags Uheld, og han er udsat for lutter Trængsel og Gjenbordighed, saasom at hans Hest styrter ved Skjutsen; sin sidste Ko trækker han til Præsten for en Ligprædiken over hans Kone. Paa No. 2 føres han af Englene til Himlen. No. 3 forestiller Markedet den 16de September i Bernamo. Bonden, som i Himlen faaer Dje derpaa, stiller

sig frem for St. Peder og beder om at maatte komme til Smaaland igjen.

Fredagen den 24de spiste allene med Rast i Societetet ved Munkbro. Kom til at sidde ved Sufferaffinadeur Gödeke, som to Gange har været i Kjøbenhavn. Han sagde, at deres Kronprinds var meget opbragt over de danske Kaperes Fremfærd.

Løverdagen den 25de spiste vi til Middag hos Bibliothekar Hammarföld i Selskab med Afzelius, samt med Polyphems Udgiver, Herr Sekretær Afklöf.

Søndagen den 26de om Aftenen hos Overdirecteur Rescher, i Selskab med Franzén og Antiquitetsacademiets Medlem Herr Doctor Blad. Hos Rescher besaae nogle af hans overmaade rige Samlinger til den svenske Historie, hvorom *Acta S.* 183.

Mandagen den 27de fik Brev fra Örebro fra Wallmark, hvori han blandt andet skriver:

”Jag tackar för det mig meddellda Brev och Poem af Statsrådet Olfen. Jag kan om begge sãga: *agnosco veteris vestigia flammæ*, fast jag då tager *flamma* såsom både symbol af hans poetiska talent och af hans vånskap får mig, som jag väl icke har rätt at falla gammal då den är bara Barnet, eller född om Sommaren 1810.

”Lika mycket som jag beklagar att icke nu vara i Stockholm, då mycket, i anseende till Manuskripternes begagnande kunde göras, som nu icke låter sig göra, eller åtminstone icke utan svårighet och omvågar, lika mycket fågnar mig det hopp, att min lärda vän och Embetsbroder hela Sommaren åtminstone torde dröja hos *fraternos Suecos*, och att vi således i Juni Måned, då jag hoppas vara tillbaka kunna råkas. Jag kan således icke föreställa mig, att Herr Professorn skulle kunna vara rest när jag kommer; och skall, till förekommande deraf, göra allt mitt till för att skaffa Herr Professorn händerna fulla med kopieringsarbete, skulle jag och derom begåra särskilt audiens hos Hans Majestät Konungen. Om mina bemödanden för detta ändamål skall jag med nästa post närmare underretta.

”Våra Stockholmska Lärda hafva sedan Herr Professorn sist var der, gjort 2ne stora förluster i i Gjörvell och Broocman, och jag föreställer mig lätt, att Herr Professorn, som war begges vän, som med den ena i synnerhet genom likheten af studier — detta så mäktiga föreningsband — var nära förenad — skall djupt känna dem, och, liksom jag, anse dem för oersåttliga. Vi hafva dock, i en ung Pastor Afzelius, hvars bekantskap Herr Professorn redan lärar har gjort, och som med kärleken för våra gamla Sagor och fornminnen förener smak, en vidt omfattande blick, humana och liberala tån-

fesätt i anseende till den moderna kulturen och dess olika slag, en Man som lofvar att blifwa en fornforskare af Ihes skola. Han har redan utgifvit Herbararsaga och arbetar nu på en Översättning af Woluspa. Polyhistorn Rutzström känner Tit. äfvensom Granberg, hvars ljusa hufvud, hvars säkra, kritiska blick och hvars djupa känsla, målad i hans ansigte, ger honom en utmärkt plats bland våra yngre författare, och i synnerhet bland våra Historici, af hvilka ingen ägt hans sköna, kraftfulla och lediga stil.

”Jag återfänder Tit. Olfens P. M. och skall hwad han af mig begärt, blifwa riktigt tagit ad notam. — Prof. Wallerius i Greifswald utgaf en liten Svensk Läsabo för den mecklenburgska Prinsessan, då hon skulle blifwa Drottning i Sverige: det är den enda Chrestomathi vi äga för Nybegynnare i språket, ehuru den är ganska kort; men den är swår, om icke omöjlig att komma öfwer. Jag har den i min enskilda Samling, och skall, när vi råkas, vidare språka i dette ämne, der jag tror mig kunna lemna tillfredsställande Upplysningar.”

Onsdagen den 29de saae hos Hallenberg en Pergamentscodex, innehoudende Prædikener over Lidelsen paa Dansk, hvilken Codex Christian den 2dens beröimte Secretair Brocman foran beretter være efter Kongens Befaling sendt til Albrecht van Gochs Esterleverste.

Torsdagen den 30te om Aftenen hos Afzelius i Selskab med det saakaldte gødhiske Førbund, hvor vi drak Njød af Horn.

M a j.

Søndagen den 3die om Aftenen i det dramatiske Theater, hvor der blev givet Grev Castelli og Skibbrudet eller Arvingerne.

Lørdagen den 9de til Middag hos Commerceraad Lenngreen, som godt er bekjendt med dansk Litteratur, og hvis Frue har skrevet Digte af saa erkjendt Værd, at Publicum inderlig ønsker dem udgivne i en Samling. Her var foruden Andre, de Herrer Rutstrøm, Franzén, Brodin, og den berejste Caström. Samme Dags Aften var jeg indbudet af Generalfelttoimester Helwig, i hvilket Hus Grev Baudissin havde været af den Godhed at introducere mig. Den Generalen, som er født i Wollgast, har tjent sig op fra Underofficier, er meget berejst, har mangfoldige Kundskaber, ejer et godt Bibliothek, og er en overmaade behagelig Mand i Omgang, gives der Efterretning hos Lenz S. 406-9. Hans Frue, en født Imhof, lever i Tydskland, og har som Forfatterinde et berømt Navn i den tydske Litteratur. Her traf jeg Grev Baudissin og Magister Afzelius, og af Ubekjendte, Kammerherre von Brinckman, som længe har vandret paa den diplomatiske Bane, samt Grev Possé, der vidste godt

Kjerups Dagbog 2c. D

Besked om Suhm, og som formodentlig er den samme, hvis Brev til Suhm jeg har ladet trykke i Suhms Levnet S. 178.

Mandagen den 11te besøgte med Rutsstrøm Rector Flintenberg, en Mand af overmaade mange Kundskaber, som forærte mig en Del af sine særdeles brugbare Grammatiker og Læsebøger for Ungdommen.

Onsdagen den 13de spiste Grev Baudissin, Franzén, Rutsstrøm, Rast og jeg til Middag i et særskilt Værelse paa Tracteurstedet i Myntgaden, et Sted, hvor Rast og jeg som oftest søgde, da det kun var halv saa dyrt som i Societetet ved Munkbro. Dette Maaltid hvorved vi havde to Bouteiller Vin af den Sort som i Stockholm heder gule Lakket (paa Kjøbenhavnst Langkork), kostede 12 Rdlr. Rg. og et lignende Maaltid i Societetet, hvor vi kun vare fire Personer (Baudissin, Afjelius, Rast, og jeg) kostede 22.

Torsdagen den 14de var jeg om Aftenen i Selskab hos vor Biskop Münters Fætter Herr Doctor og Hofpræst Hachenburg, en fortjent gejstlig Taler, om hvem handles hos Lenz S. 474 og 75.

Lørdagen den 16de. Min Ven Wallmark havde under 10de hujus til Hofcantsler Wetterstedt indgivet følgende Memorial:

”Professoren och Bibliothekarien Nyerup från Köpenhamn, som gjort en resa til Stockholm för

att ur Kongl. Bibliothekets Isländska Manuskriptter göra Utdrag, önskade, att i anseende till den korta tid han här får uppehålla sig och de få timmar på dagen, som det Kongl. Bibliotheket för Allmänheten är öppet, erhålla tillstånd at emot särskilt Cäkerhet och vanliga förbindelser i öfrigt, få på sina rum hemtaga ett i sänder af dessa Manuskriptter; och som detta förut i afseende på utländska Lärda någongång tillåtits, vågar jag på Professorns begäran, derom ödmjukast anmälan göra, hwartid jag tillika får äran nämna att bemänte Professor är af mig känd såsom en hederlig och ordentlig Man, hvilken äfwen på allt sätt söker uppfylla de Svenska Litteratörers önskingar, som besöka Köpenhamn.

Drebro, den 10de Maj 1812.

Wallmark."

Paa denne Memorial skrev Hans Excellence: "Beviljas, på sätt föreslagit är." Drebro den 15de Maj 1812.

Lördagen den 19de spiste til Middag hos Baudissin i det adelige Societets Værelser, i Selskab med Helvig, v. Brinckman, Franzén, Bergelius, Afzelius, Bildhuggeren Göthe, Rector Kernst, og derhos den store mimiske Skuespiller Hjortsberg. At høre og see ham synge Bellmanns Viser er en Nydelse, som overgaaer alle de jeg nogensinde har havt, og en større Fryd oplevede jeg ikke i Stockholm.

Øverdagen den 23de rejste Kaff og jeg i Selskab med Magister Afzelius til Upsala, efterat vi om Morgenen først havde haft Besøg af Idunas Udgiver, den herlige Geijer.

I Upsala glæder jeg mig over at have gjort Bekjendtskab med de tvende aandrige unge Mænd, Atterbom og Palmblad, der, hvis jeg ikke tager fejl, kan antages at staae i Spidsen for den schelling-schlegel-tieckste Skole paa det svenske Parnas.

Bed vore Besøg paa Universitetsbibliotheket udviste Bibliothekaren Professor Aurivillius os megen forekommende Høflighed. Om hans Fortjenester af Litteraturen og Bibliotheket, som han har forfærdiget og ladet trykke Catalog over, kan læses hos Lenz S. 416 og 17. Arndt I. 81.

Tirsdagen den 26de kom tilbage til Stockholm, og var Torisdagen den 28de til Middag til Herr Commerceraad Lenngrens, i Selskab med Franzén, Rutström, og Flere.

Fredagen den 29de førte Franzén os med Rutström i sin Equipage til Drottningholm. Om hvilket Slot gives gode Efterretninger hos Rüttner II. 322. 327-30.

Samme Dags Aften hos Helvig med Baudissin, Brinckman, Franzén, Rutström, Berzelius, Granberg, Afzelius og Afvelöv.

I lørdagen den 30te Maj gif jeg, ledsaget af Smerling, til Policemesterens Contoir for at faae mit der af min Bert ved min Ankomst her, til indleverede Pas, og derimod anholde om et til Christiania over Drebro. Laugmand Delvig, efterat have leveret mig det gamle Pas, erklærede at han ikke kunde udstede saadant et Pas uden Tilladelse af Statssecreteraren Baron Rosenhane. Jeg gif da til Rosenhane; han sagde, at han ikke kunde, uden at have indhentet Tilladelse fra Kronprindsen i Drebro, udstede et Pas for nogen Fremmed at komme til Drebro. Da jeg derpaa erklærede, at jeg vilde rejse Drebro forbi, om jeg da kunde erholde Pas til Christiania, svarede han, at ikke heller saadant et Pas kunde han, uden at have indhentet Regjeringens Samtykke fra Drebro, udstæde.

Nu vidste jeg af Erfaring, i Anledning af min Ansøgning om Afbenyttelsen af kongl. Bibliothekets Manuskripter, hvorlænge det varer inden man faaer et Svar fra Drebro, det man saa endda ikke kan være tjent med, saa bad jeg Smerling, der nøje kjendte den unge Baron Wetterstedt, som er i Rosenhanes Contoir, at spørge om, naar jeg hverken vilde til Drebro eller til Christiania, men blot lige til Helsingborg, om Pas da kunde bevilges; derom confererte da Wetterstedt med Rosenhane, hvorpaa Rosenhane erklærede at det gif an, og udstædte da et Pas for mig til Helsingborg.

Søndagen den 31te om Eftermiddagen fjørte Franzén os tilligemed Rutsrøm ud til det dejlige Lystslot Haga, beskrevet af Kùttner II. 355.

Om Aftenen sildig sendte Grev Baudissin mig et Brev med til Statsministeren Hans Excellence Baron Engestrøm i Drebroy. Jeg havde nemlig sagt til Greven, at jeg vilde forsøge paa at rejse til Drebroy uden Pas.

J u n i.

Mandagen den 1ste rejste vi fra Stockholm om Morgenen Klokken 6, og naaede Westeraas samme Aften, uagtet et af en uforstammet Hålkarl forarsaget 3 Timers Ophold i Tible. Mage til Træring har jeg paa min Rejse aldrig træffet paa, og hans Physiognomie svarede til hans skarnagtige Udfærd. Rast som var inderlig opbragt over hans Uforstammenhed, skrev ham et Studsmaal paa Svensk i Dagbogen, som han ikke skulde lystes ved at vise frem for Landskøfdingen. (conf. Lenz S. 177.) Men derved blev kun Ondt værre. For end ydermere at sinke vor Afreise faldt det ham ind at paastaae, at vi ikke maatte rejse før vi havde forevist vort Pas for Gæstgiveren. Lykkeligvis var

denne ikke tilstede, og vi slap endelig affed. Hvilke Ulejligheder kunde vi ikke her have været udsatte for, om man var kommen efter, at vi ikke havde, som det heder i Talemaaden, rent Brød i vor Pose, men at vi rejste til Örebro paa et Pas der lød paa Helsingborg *).

Lirsdagen den 2den naaede vi Örebro. Paa Gæstgivergaarden erklærede Jomfruen at der intet Værelse var ledigt, da der logerede Rigsdagsmænd. Paa vor i den Anledning yttrede Forlegenhed sagde en Mand, der saae ud som en Slags Politiebetjent, at vi maatte følge ham, saa skulde han skaffe os Logis. Han førte os til Indquartierungscommissionen, hvis Præsæs, der havde været i Kjøbenhavn, viste sig overmåde høflig, og, ved at lade sine Secretairer efterslaae i Protocollerne, udfandt et godt Sted hvor vi kunde logere. Han bad tillige, at vi Dagen derpaa vilde forevise ham Landshöfdingens Tilladelse til at forblive der følgende Dag over, hvilket vi sagde ham vort Önske var.

Der hvor vi kom til at logere, var det ikke muligt at faae Noget at spise; vi gif da hen til det

*) Om en lignende Begivenhed som i October samme Aar mødte Nolbeck i en Gæstgivergaard i Westmanland, see Athenæ, Februar 1814, S. 117 og 18.

store Episequarter hos Habicht. Her traf jeg Berzelius, som tilbød sig, ved sin Ven Laugmand Cassel, som var Landshøfdingens Secretair, at skaffe den behøvende Tilladelse til at blive næste Dag over, naar jeg skriftlig anholdt derom.

Næste Morgen Klokken 7 skrev jeg den omtalte Memorial, hvori jeg erklærede at jeg havde Brev til Hans Excellence Baron Engestrøm, som jeg ventede Resolution paa, og vilde saa Dagen derpaa rejse tidlig bort. Klokken 8 lod Berzelius mig vide at jeg gjorde bedst i personlig at forsøje mig til Landshøfdingen, en Baron Lövenskjold. Det gjorde jeg, og han viste sig overmaade liberal og galant, og omtalte sit Ophold i Kjøbenhavn for nogle Aar siden.

Klokken 9 fik jeg Audients hos Statsministeren Engestrøm. Han læste Baudissins Brev, og tog tillige imod det fra Rosenhane udstædte Pas. Angaaende min Begjering at faae Pas til Christiania, yttrede han sig gunstig, med Tillæg at jeg skulde faae nærmere Bessked. Dermed gif jeg. Klokken 1 kom hans Tjener og bad mig gaae til ham. Nu underskrev han et Pas til mig stilet paa Christiania, og lagde til, at jeg da nu gjorde god

i at rejse i Nften. Da jeg tog mig den Frihed, ærbødigt at forestille Vanstokeligheden at rejse saaledes ud, uden at have affendt Forbud iforbejen, sagde han, jeg kunde dog vel naae næste Station, og blive der om Natten. Han tilføjede, at, havde jeg ikke været en bekjendt Mand, havde jeg kunnet bleven arresteret ved Ankomsten, som den der rejste anderledes end Rosenhanes Pas lod paa.

Da jeg efter denne Audients hos Excellencen Engestrøm kom igjen til Berzelius, berettede han mig, at Laugmand Cassel havde forespurgt sig hos ham, om vi vel ikke rejste i politisk Diemed, hvilket han da højt og helligt havde forfikkret denne sin Ven, ikke var Tilfældet, men at vi vare pure Litterateurer. Ligeledes fik jeg at vide af Walmark, at, strax vi vare komne til Stockholm, havde Overstatholderen Skjöldebrand indberettet til Örebro, at to Danske vare indpasserede, som vel kunde være Spioner, allerhelst den ene af dem havde været der 1810 i en politisk Mission. Det, havde den redelige og venstfabeligsindede Walmark strax vovet at remonstrere for Kronprindsen, ikke forholdt sig saa, da han kjendte mig, og det var klart, at Skjöldebrand i Henseende til den politiske Mission fra Na-

ret 1810 havde forblandet mig med Statsraad Olsen eller Assessor Høst.

Da vi da nu, som sagt, havde faaet Marschordre, maatte vi skynde os afsted, og altsaa sende hen hvad jeg havde at aflevere til Nogle herbærende Rigsdagsmænd f. Ex. til den berømte Tham, Sjøborgs, Hilselings, vor Arndts og andre Antiquarers gavmilde Mæcen, og til den genialste og lærde Historiegrandsker Provst Grev Schwerin. Jeg havde ellers glædt mig meget ved den Tanke her at kunne have den Ære at gjøre disse Hædersmænds personlige Bekjendtskab. Men — Skjæbnen vilde nu anderledes.

En Ting er mig ved denne Begivenhed en Gaade. Erkebisp Lindblom bad mig være sin Gæst til Middag næste Dag! — Enten var han saa uvidende om Quid juris, at han ikke vidste, jeg som Fremmed ufortøvet maatte pakke mig bort, eller var det en Indbydelse paa qvantsviis, som han forudsaae jeg ikke vilde komme til at profitere af. —

Kort, jeg maatte bestille Heste for at komme afsted. Rejste om Morgenens ganske tidlig den 4de Janii ud fra Drebro og kom til Christinehamn.

Fredagen den 5te over Carlstad til Höga-boda, hvor vi ved Forbud havde bestilt Aftensmad. Vi kom der Klokken mellem 12 og 1 om Natten, fandt en Dug paa Bordet, men aldeles ingen Mad. Vi vare da bestødte i selsamme Waande, som Küttner (II. 267.) skildrer, da han havde bestilt Aftensmad i Præstbol, næste Station derved, og ikke fik andet end Brændevin og vindtørrede Ørknokler. Da de stod op næste Morgen kunde de hverken faae The eller Kaffe. Jeg var der kun fire af i hele Byen, og dem havde de spist om Aftenen istedenfor at gnave paa Knoklerne.

Løverdagen den 6te kom vi til Gjästgivergaarden Strand No. 2 kaldet, hvor vi vare meget godt logerte.

Søndagen den 7de over Eda, Haga, Magnor, igjennem Midtskoven, til Kongsvinger; og passerte saaledes de Steder, som i Grændsekrigen imellem Rigerne 1808 og 9 saa ofte forekom i Bulletinerne.

Mandagen den 8de blev vi paa Kongsvinger, besaae Omegnen og spiste til Middag hos Commandanten Oberstlieutenant Krebs.

Tirsdagen den 9de rejste vi fra Binger til Mo, og Onsdagen den 10de til Christiania, hvor vi forblev til om Morgenen den 15de Junii.

Mandagen den 15de til Dillingen, Tirsdagen den 16de til Vestgaard, Onsdagen den 17de til Qvistrum, altsaa igjen i Sverrig.

Torsdagen den 18de til Hede, som i den ene skrevne Rejseroute staaer betegnet meget godt, i den anden temmelig. Vi fandt at det sidste Prædicat, var det højeste det til Nød kunde fortjene.

Fredagen den 19de havde vi det Uheld at naae vort Forbud, og det var i Kongsbakke, hvor der vankede slet Logis og saare tarvelig Leve-maade.

Lørdagen den 20de til Morup; Søndagen den 21de til Karup; og Mandagen den 22de hjemme i Kjøbenhavn.

Bilag til Reisen 1810.

The first part of the chapter discusses the general principles of the law of contract. It covers the formation of a contract, the elements of a contract, and the remedies available for breach of contract. The second part of the chapter discusses the law of tort, including the elements of negligence, strict liability, and intentional torts. The third part of the chapter discusses the law of property, including the elements of a deed, the rights of a landlord and tenant, and the rights of a mortgagor and mortgagee.

CONTRACTS AND TORTS

The law of contract and the law of tort are two of the most important branches of the law. They are closely related, and many of the same principles apply to both. The law of contract is concerned with the formation and enforcement of agreements between parties. The law of tort is concerned with the liability of one party to another for wrongful acts or omissions.

PROPERTY AND TORTS

The law of property and the law of tort are also closely related. Many of the same principles apply to both. The law of property is concerned with the rights of individuals in land and other things. The law of tort is concerned with the liability of one party to another for wrongful acts or omissions. The law of property and the law of tort are both important branches of the law, and they are closely related.

B i l a g A.

Extract af Indberetning til den for Oldsagers Opbevaring nedsatte Commission, angaaende min antiqvariske Rejse i Sverrig i Maanederne Junii — Julii 1810.

I Sverrig har jeg besøgt de tre antiqvariske Hovedsteder, som horte til den opgivne Rejseplan; Lund, Stockholm, og Upsala. Allevegne har mødt mig den mest forekommende Godhed og Tjenstberedvillighed, og min Attraa efter at vorde instrueret om antiqvariske Tjenner, har ikke manglet Næring.

§. I. Stockholm.

I Antiquitetsmuseet i Stockholm foreviste Rigsantiquaren den berømte Hallenberg mig alle under sin Varetægt havende Oldsager, bestaaende i en overmaade stor Hoben Primstave og Røgelsekar; i Armsbaand af Guld og Metal; Fingerringe af Guld; mangfoldige fibulæ af forskjellig Form; et Dobesad med samme Inscription, som vi har i Snesø for ikke at sige i Hundred; tal i Danmark, og som de

Herrer Pastorer Bynch og Bredsdorf i deres Indberetninger til den antiquariske Commission har forsøgt at dechiffere. Fremdeles nogle Metalplader, item en Kniv, med Karakterer eller Hieroglypher, der ikke ligne noget af de bekjendte Alphabeter; en Del tynde Guldmynter eller Plader, hvorpaa sees et Hoved der rider paa en Hest, hvilket man har kaldet Odin og Slejper — en Mening som Hallenberg ikke yndte. Endvidere nogle af det Slags smaa tynde Guldamuleter, som findes paa Bornholm, og hvorom Dyrpel og Mellen har skrevet.

Hallenberg viste mig ogsaa de tvende "vascula ænea futilia," som han har skrevet den lærde Tractat om. De vare forsynede med de tilhørende Laag, samt de smaa fine elegante spiralsformede Ringe, der havde omgivet dem. Han erklærede, at han end mere var bleven overbevist om, at de horte til den druidiske Cultus, siden man fandt dem i de vestlige Lande, Frankrig og Engelland; hvortil endnu kom det Mærkelige, at Oldgrandskeren Doctor Radlof (som nu er i Finland) havde berettet ham, at man ved Helmstädt i Tydskland havde i Jorden fundet et Exemplar, hvor den omgivende spiralsformede Ring var forsynet med sit fremragende Slangehoved.

Hvad hint ovennævnte Dobesad angaaer med den ulæselige Inscription, da fandt jeg derom i et Manuscript af Assessor N. K. Broocman af 1767.

som forvares i det kongelige stockholmske Bibliothek, Følgende: "Tabula VII. fig. 3 afbilder et Funtfad, tildels lig det jeg i min Helsingerejse *) har beskrevet, for saavidt som ogsaa herpaa Erik Bertilsson bliver 5 à 6 Gange gjentaget. Den Formodning, jeg da yttrede, at samme Fad maa have været brugt til et Døbefad, bliver ikke allene herved mere trolig, men derpaa habes endogsaa tydeligere Bevis i Karups og Laholms Kirker i Halland, hvor endnu findes deslige Fad i Funterne med samme Mesters Navn. Forskjellen er allene den, at istedetfor at Karupfadet, ligesom det første, allene gjentager i en Kreds 5 Gange Navnet Erik Bertilsson, og det i Laholm ligeledes i to Kredse oftere gjentager det, saa har det, som her forestilles, i den yderste Kreds ALREKOR DE EGLISE saa ofte repeteret som behøvedes for at udfylde Cirkelbaandet.

"Saavidt jeg kan skjonue, er mit Fad først støbt og siden videre udarbejdet, hvoraf jeg slutter, at Erik Bertilsson har været en Klokke- eller Kandestøber, og at han for at pryde sine Arbejder, har gjort sig Stempler med deslige sammenvriede Bogstaver, dem han efter Karrets Bidde indtrykte i Formerne. Paa samme Maade forestiller jeg mig

*) Denne her paaberaabte antiquariske Rejse til Helsingeland havde Broocman indsendt i Haandkrift til Cancellietocollegiet i Stockholm; den gjemtes i det kongelige Bibliothek, men var nu ikke at finde.

han har baaret sig ad, efter Bestilling, med det andet Kavn, som jeg, indtil videre Undersøgelse, holder for, har været en Adelsmands, der boede kanstee paa Svenstorp i Tjalsø Sogn ved Lund, og ligeledes ejede Godser i Halland, hvorhen han, som Patron, kan have givet dette Fad, til sin Amindelse, til en eller anden Kirke. — Rimeligen kan denne Kunstner Erik Bertilsson have floreret mod Slutningen af det 15de Seculum.”

Ogsaa forbares i det stockholmske Antiquitetsarkiv et Træ-Driffekar aldeles af den Form, som det Antiquitetscommissionen fik fra Callundborg. Hallenberg berettede, at han havde hørt dets Brug saaledes angivet, at naar Vedkommende havde drukket, skulde de lade det hænge om Halsen, hvorved da, om det ikke var bleven tomt rent ud, det Overblevne maatte løbe langs ned ad dem. Dette Driffekar som er ziret med J. Posses og E. G. D. Oxensjernes Vaaben, har Broocman ogsaa ladet aftegne i nysnævnte Manuskript, da han har foræret saavel det som Døbefadet til Antiquitetsarkivet. Om Driffekarret siger han, at det vistnok brugtes i Gustaf den 1stes Tid og endnu senere, og henviser tilige til Olaus Magni Side 457-459, hvor man seer lignende Kar, og hvorlunde de som vare Helte i at drikke, i sin Tid gjorde flittig Brug deraf.

Ogsaa en Stenkno havde Broocman foreget de kongelige Samlinger med, og udlader sig i den

Anledning saaledes: "Deraf at adskillige Folkelag har ofret Mennesker, har man indbildt sig, at de hos os fundne Stenknive ere blevne anvendte til samme umenneskelige Brug. Men hverken Rhode, som anfører dette S. 80 i sine Antiquitets: Remarques, eller Bring og Muzel (Dissert. Lund. de territorio Medelsta p. 59 et de territ. Bräckne p. 34) ville tilstaae, at de Stenknive, som der forekomme, saaledes ere blevne brugte imod Mennesker; Rhode holder S. 230 deri med Majors Bevølk. Cimbr. S. 44, at det skulde blive vanskeligt nok med en saadan Kniv at sauge Halsen over paa en Kylling, end sig dermed dræbe et Menneske. Ikke heller kan af denne min Knivs Besskaffenhed, som forresten er meget vakker og lys, sluttes, at den har været farvet med Blod, uagtet nogle Bogstaver, som for ikke længe siden bleve paasatte med Blæk, ikke saa let kan med Vand afvaskes. Det er mærkeligt, at ligesom i Halland, Bleking, og Behuslahn to Stenknive altid findes sammen, saa haver en saadan Kniv, naar den findes i Holsten, sædvanligvis hos sig en Tordekile $1\frac{1}{2}$ Alen neden under de begravne Menneskeben. Rhode l. cit. Jeg slutter deraf, at disse Knive hos os ere blevne begravne med Folks Afse af nogen Overtro eller falsk Indbildning, saasom for enten dermed at afholde Alferne, om de vovede at binde an med den Dodes Skjtsengel, eller som Afbildning af Thors Hammer, eller og for at give de Afdøde

tjenlige Vaaben til at more sig med indbyrdes, naar Thor var fraværende, for hvis Dundren de efter Sagnet altid krybe i Skjul. (conf. *Laur. Petri Dialogus.*)”

Om de tvende af vore Oldgrandstere og Historiekrivere saa ofte omtalte og saa mange Steder beskrevne Mindesmærker Runamo i Blekinge og Rievikemonumentet i Skaane handler samme Broocman i en Beretelse om en Rejse til Skaane, et Manuskript af 1764, som ogsaa forvares blandt det kongelige Bibliotheks Haandskrifter.

Om Runamo er hans Resultat følgende: ”Jeg fandt — hvor ligt det end er Mennekers Paavirkning — alligevel intet andet paa denne Klippe, end hvad Regnvandets Fald udi nogle Bjergkloster har kunnet afstedkomme.” Han anmærker imod Saxo, at Vejen ikke gaaer derover, men ved Siden deraf, saa at Indskriften ikke deraf har kunnet blive udslidt og utydelig.

Om Rievikemonumentet citerer han Besmans Beretning i *Svenske Mercurius* for Maj 1758, og afgiver derpaa sin Erklæring saaledes: ”Da jeg fik disse Graasten at see med ikke større Jævnhed eller Glatning end gemenlig findes paa vore gamle Runestene, og kom ihu, at jeg paa Botkirkes og Husby Klosters Stene (som i min Undersøgelse om Runestene S. 249 beskrives) havde seet Figurer, som meget lignede disse, faldt jeg paa den Tanke, at de

alle tilhobe kunde være af een Tid og alle forestille det samme Emne, nemlig Christendommens Forplantning til os. De paa Måsterne af et Kartøj ophængte norske Dyr mindede mig om Calmar-Ledingen Aar 1123 og den norske Kong Sigurd Jorsalafarers Landgang under samme Satog ved Tometorps Torp ikke langt fra Lund (Sturleson II. 264.), hvorfra Kivik, som ligger under Torups Herregaard tæt ved Søkanen, ikke engang er saa langt borte, som det Tomerup i Gårstad Herred, hvor man endnu kan see Levninger af Tometorps Kloster, og hvis Kirke m. m. vidner om Stedets gamle Herlighed.

”Jngen Ting synes mig derfor rimeligere, end at de Norske ved dette Calmartog ogsaa har besøgt Kivike, og der, ligesom siden i Småland, omvendt Gødt til den christne Tro, eller kanske efter hele Expeditionens Ende efterladt deres Amindelse i dette Monument. En for ikke længe siden i et Rjær paa Ågorna sunden norsk Haandøxe *), og at en Kirke i Nærheden endnu bærer Navn af St. Oluf (hvor en St. Olufs Dyr af Solv skal være forvaret) gjør denne min Formodning end mere trolig.

”Paa en Kunt i Dalby Kirke ved Lund, hvis Omskrift ihenseende til Bogstavernes Figurer ligner den paa Biskop Henriks Sten i Lund af Aar 1160

*) Ogsaa denne norske Dyr har Broocman foræret til Antiquitetsarkivets Samlinger.

ved Pas, forestilles ogsaa (ligesom paa Kivikemonu-
 menter) en Mand som blæser i et Horn, og en
 Hind ved Siden, en Løve m. m. Naar saadanne
 Billeder kunne passe i Forening med Christi Daab,
 en Engel og de fire Evangelisters Tegne, som tillige
 med en aandelig Inscription ogsaa findes paa Fun-
 ten, saa bør noget Saadant paa Kivikemonumentet,
 hvis Betydning man ikke kan komme efter, det bør
 derfor ikke opvække Tvil imod det Tydelige, som
 aabenbare henpeger til den christne Læres Forplan-
 telse i disse Egne ved Norske.

»Paa hver af de Stene, som staae fremmest,
 ere to Korsstegn imellem lige Streger; paa en ere
 nogle Korsfartøj med sex Bænker for tolv Mand for-
 uden Styrmanden, hvilket er som vore Forsædres
 sædvanlige Skibe; paa den femte er to norske Ører
 ligemod hinanden ophængte paa et Masttræ. Paa
 de øvrige to Stene finder jeg ikke andet end to imod
 hinanden opskillede Stridsmænd og deres Tilskuere;
 Folk som holde et Horn, en Bog, en Kalk, eller
 noget deslige i Hænde; en Funt indensfor sin Skranke;
 Folk, der uklædte ligesom flokkeviis føres til Skran-
 ken af to Ledsagere, som ere forsynede med oprakte
 Bærger og nedsmakte Skjolde. For at forklare alt
 dette, behøver man ikke (som Wesman og Andre
 har gjort) at tage sin Tilflugt til nogen romersk
 Triumph, et hos vore Forsædres saa meget mere
 ubekjendt Ord, som det uimodsigelig er vist, at in-

gen romersk Krigshær nogensinde har nærmet sig vore Havne og Marker." Saavidt Broocman.

§. 2. Upsala.

Efterat have beseet Domkirken og dens af saa Mange og sidst af Bibliothekar Walmark (i Några Underrättelser om Upsala. Stockholm 1809.) beskrevne Mærkværdigheder, og efterat have aflagt et Besøg ved Gammel Upsala og ved de af Bedkommende kun maadelig hødrede berømte Mora Steinar, holdt jeg mig til det her værende Bibliothek, især for at faae en anstuelig Kundskab om den af Ihre, Troil, Schlözer og saa mange andre Lærde omhandlede Codex af Edda. Dens Undersøgelse var et af-Hovedformaalene for min Rejse til Upsala, og her er kortelig Resultatet:

Det er, som bekjendt, en Pergamentscodex i Kvart. Paa Bindet staaer Magnus Gabriel de la Gardies Navnetræk, og No. XI, hvilket er det No. Codexen har i Cataloget over den Delagardieske Donation. Den bestaaer af 7 Læg, hvoraf det 1ste bestaaer af 10 Blade, 2det af 8, 3die af 8, det 4de af 8, det 5te af 8, 6te af 8, og det 7de af 6.

Den er med en nyere Haand pagineret fra 1-109.

Mangfoldige Blade have Hul paa Hul og see ud som de vare ormstufne, men Hullerne er større end efter de sædvanlige Bogorme. De 3 Blad

S. 61-66 ere foraadnede og forrevne, og har store Lacuner.

Det allerførste Blad i Bogen er ledigt, saa Texten og Pagineringen begynder med det 2det Blad.

Paa den bageste Side af det 1ste Blad forestilles en Biskop med sin Bispestav og de 3 Fingre oprakte som i en velsignende Stilling. Alt meget plumpt tegnet. Ovenover læses, med en gammel Haand skreven: *Siere under prijanus Konungr.*

Dæmesagernes Oberskrifter eller Rubriquer ere udmærkede litteris miniatis.

De Ord: "Endi Gylvaginningar," som Gørranson har i sin Udgave S. 94, staae ikke i Codex.

Ordene "Auko Thor kallader Asa Thor" endes i Codex S. 35 Lin. 11, derpaa følger Rubrikken: *Sra Heimbothi at Eggi*, og dernæst Lin. 12, "Thesfer Esir thago heimboth at Eggi" o. s. v. ganske overeensstemmende med den Afskrift af den upsalske Codex, som tilhører Universitetsbibliotheket i Kjøbenhavn og den jeg for Collationeringens Skyld havde bragt med mig.

Det som staaer i Bredden S. 7 i den kjøbenhavnske Copie, er Noget som Afskriveren først havde glemt, og som virkelig staaer i Originalen. — Derimod er "aurvanta" som staaer i Texten S. 8. i den kjøbenhavnske Afskrift, det er rigtigt efter Originalen, og det som staaer in margine er en critisk Emen-

dation. Ligeledes "vokk" S. 9 i Texten stemmer overens med Originalen og "vokt" i Bredden er en Conjectur.

"Gudrunar s. i. Thorsdrapo," i Afskriften S. 10, endes i selve Codex S. 42, hvorefter, S. 43-47, habes det hos Peringskjöld og andre Steder aftrykte Skaldetal, som Afskriveren er gaaet forbi, og har derimod begyndt igjen overst paa S. 48 med de Ord, "Adam Father Seths."

Side 49 i Codex endes Listen over de islandske Laugmænd med "Snorri Sturlo s. i annat sin."

Derpaa habes paa den tomme Side S. 50 Afbildningen af den Treenighed, som Copiisten har sat allerforest i sin Afskrift.

Side 51. "Her hefur Skaldskaparmal" og "heiti margra hlutu." — I Afskriften S. 12.

Det Dubium i Afskriften S. 22, om det skulde være Einar Skutason ell. Einar Skaldaspiller, hidleder sig af en Ubestemthed i Codexen. Der staaer blot Einar Sk:s. som da af to Afskrivere er læst forskjellig.

Det som S. 29 i det kjøbenhavnske Apographum er anmærket, at det i den anden Copie var udeladt, mangler ganske rigtig i Codex; nemlig disse 3 Ord: "sva quath Vigaglumur."

Afskriftens "i Gal thindar" S. 56, endes i Codex ved Slutningen af S. 87, og strax — naar man vender Bladet om, begynder Side 88

med: Svad er Riotsgrein, ligesom i Afskriften bemeldte Side 56.

Det som i Apographum S. 58 staaer anført som en Forglemmelse er rigtig en Forglemmelse, thi det staaer i Codex authenticus.

Side 94 i Codex begynder med Svad ero hætir Skaldskaprins o. s. v. som i Apographum S. 62.

Det som S. 65 i Afskriften i Bredden er tilføjet, staaer rigtig i Codex, saa at Copiisten har forgjættet det ved Afskrifningen.

De Figurer som have tilsidst i Afskriften S. 78, de ende ogsaa Originalen S. 109. —

Den upsalske Codex er skreven heel igjennem med, saavidt jeg kan skjønne, een Haand.

Sotbergs Apographum af denne Codex, som det Upsala Bibliothek ogsaa ejer, er, ligesom den Kjøbenhavnske Afskrift, begyndt der hvor Göransons trykte Edda slipper. Han har ligeledes udeladt Skaldatal med Hensigning til Peringskjöld.

Sotbergs Afskrift har variantes lectiones ex Codice Wormiano.

Hist og her er deri Rettelser med vor Erichsens Haand, og er det nok især ham som Sotberg har havt at takke for Variantterne af den wormske Codex. Ved Cirkelen med Radierne og de enkelte Bogstaver er i Bredden en Anmærning med Erichsens Haand, den jeg ret godt kjender. Stedet heder: *In circulo 2do beb est exemplum litteræ b vocali*

præpositæ et postpositæ, adeoque supra eam ponendum ut in coeteris, et inter *g* et *l k* inferendum, ut sibi constet explicatio inferius posita, quomodo et figuram hic exhibet codex Wormianus."

Et Par Linier nedenunder heder det, ligeledes med Erichsens Haand, ved de Ord: þeir sem heita þ. h. q., "absunt a Cod. Wormiano, et inscitia librarii illata; omnino abesse debent, quod, quæ sequitur, figuræ explicatio satis docet."

Ved det cryptographiske Sted har Gotberg i en Marginalnote anmærket: "Specimen hoc est cryptographiæ islandicæ, cujus clavem habemus in Wanleji Bibliotheca Anglosaxon. Scilicet ponitur b. f. k. p. x. pro a. e. i. o. u." (conf. Nouveau Traité de Diplom. Tom. III. p. 509) Men allernederst under Texten staaer: "*Inexplicabilis* hæcæ congeries consonantium litterarum occurrit pag. 92 et 93 codicis manuscripti."

Her maa man rimeligviis antage, at Noten, som staaer under Texten, der erklærer Stedet for aldeles uforstaaeligt, er skreven først, og at Marginalnoten med Henviisning til Udtydningen i Wanles og Traité de Diplom. siden er bleven tilføjet.

De Gotbergiske *Exempla clavis diplomaticæ tridentis veterum Islandorum compendia scribendi*, som omtales i Vitterhets- och Antiquitets-academiens Handlingar 5 Delen S. 485, som jeg ikke spaa Spor efter.

Her er Stedet at melde et Par Ord om den Sparvenfeldtske Codex af Edda, der gjenmes paa det kongelige Bibliothek i Stockholm.

Det er et meget zirlig Pergamentsmanuscript, der aabenbare ikke er ældre end fra det 17de Aarhundrede. Naar det ved Enden heder; »Explicit MCDLXI» saa er dette Aarstal 1461 vistnok sat for at føre den ufyndige Elsker af Oldsager bag Lyset.

Jeg confererte dette Sparvenfeldtske Manuscript med Göransons Edda samt med det til samme hørende haandskrevne Supplement, det jeg, som sagt, havde ført med mig fra Kjøbenhavn. Jeg fandt da, at denne Sparvenfeldtske Edda ikke er udskreven af den upsalske Codex. Men ved at sammenholde den med Resens Edda blev det klart, at den er en Copie af den saa kaldte Codex regius i Kjøbenhavn; thi alle de Varianter, som Resen i sine Noter tilføjer, ex C. R., foresandtes her i Texten *).

Til de Opdagelser, jeg gjorde i det upsalske Universitetsbibliothek, hører ogsaa at jeg der fandt

*) Denne Codex af Edda er siden af Underbibliothekar ved kongl. Bibliotheket Hr Mag. Hammarfeldt bleven udførlig og nøjagtig beskrevet i Iduna, 2dra Hæftet, S. 97-113. Stockholm 1811. Den lærde Forsatters Mening om Manuscriptets Alder og Værd er meget afvigende fra min her fremsatte, den jeg dog endnu ikke seer mig foranlediget til at frasælbe.

en Codex af *Imago Mundi*. Dette Skrift omtaler Suhm ofte i sine Skrifter, f. Ex. i Danmarks Historie Tome 5. S. 222, i den Anledning, at der paa Universitetsbibliotheket i Kjøbenhavn havde før Branden 1728 været en Codex af dette Verk, hvor bag i var tilføjet en dansk Annal. *Imago Mundi* er aldrig bleven trykt, ogsaa havde Suhm ikke nogen tydelig eller bestemt Idee om hvad dette Skrift egentlig indeholdt.

Den upsalske *Imago Mundi* er en meget godt og tydelig skreven Pergamentscodex i Folio, som af Biskop og Commandeur af Nordstjerneordenen Olof Celsus er foræret til Bibliotheket. Paa første Blads første Side staaer: *Ymago mundi, liber St. Marie in Colbaz, quem qs. abstulerit anathema sit.*

Paa dette første Blads anden Side begynder Bogen strax saaledes: *Incipit liber cujus est titulus Ymago Mundi* *).

”Ad instructionum multorum, quibus deest copia librorum, hic libellus edatur, nomenque ei *Imago Mundi* indatur, eo quod dispositio totius orbis in eo quasi in Speculo conspiciatur; in quo etiam nostræ amicitia pignus posteris relinqvatur. Nil autem in eo pono, nisi quod majorum commendat traditio.

*) Muligt at det er det *Imago mundi*, som nævnes i *Notices et Extraits des manuscrits de la Bibliotheque nationale*, Tome V. p. 266.

”Mundus dicitur quasi undique motus; est enim in perpetuo motu. Hujus figura est in modum pile rotunda, sed instar ovi elementis distincta. Quum quippe exterius testa undique ambitur, teste albumen, albumini vitellum, vitello gutta pingvedinis includitur. Sic mundus undique celo ut testa circumdatur, celo u. purus ether ut albumen, etheri turbidus aer ut vitellum, aeri terra ut pingvedinis gutta includitur.

”Terre forma est rotunda, unde et orbis est dicta. — — Qvinque zonis id est cingulis quinque terra distingvitur. Quorum sunt duo extremi inhabitabiles algore, medius inhabitabilis calore, a quo sol nunquam recedit, ad illos nunquam accedit. Medii duo habitabiles. — — — — Habitabilis zona, quæ a nobis incolitur, mediterraneo mari in tres partes dirimitur, quarum una est Asia, altera Europa, tertia Africa dicitur.”

Efter en kort Jordbeskrivelse følger Underretning om Atmosfæren, Planeterne, Syvstjernen og andre Stjernebilleder. Det er omtrent Indholdet af første Bog. Den anden Bog afhandler hvad der hører til Calendareren og Tidens Beregning. Den tredje Bog er en Annal, der begynder saaledes: ”Non arbitror infructuosum, seriem temporum huic operi inferere, quo lector cuncta transacti mundi tempora queat uno intuitu agnoscere. — — — — Adamus primus homo ad imaginem Dei conditus in Ebron in paradiso cum Eva septem horis commoratus,

ob transgressionem mandati hujus mundi exilium subiit, in quo 30 filios ac totidem filias genuit absque Abel et Cain.

Ved denne tredie Bog, der er en saare kort høist usfuldstændig og usammenhængende Krønike, har da rimeligvis i den Codex, som brændte paa runde Taarns Bibliothek 1728, de Efterretninger om danske Sager været tilskrevne som Suhm saa ofte citerer.

Den upsalske Codex indeholder forresten, foruden *Imago mundi*, ogsaa en Afskrift af *Orosius*.

§. 3. Lund.

I antiqvarisk Henseende er Lund ikke en af de ringeste Stæder i Sverrig. Her er det for saa Aar siden anlagte historiske Museum, som ikke allene ved Stifterens Professor Sjøborgs Omhu, men ogsaa ved andre Professorers f. Ex. en Regius's og Fremlings Iver for det antiqvariske Fag daglig erholder Tilvæxt af nordiske Oldsager. Den skrevne Fortegnelse over de i dette Museum opbevarede Antiquiteter og historiske Mærkværdigheder har følgende 3 Rubriker:

- 1) Religionsmindesmærker, hvorunder indbefattes Paternosterbaand; Blyasker med Reliquier; Kogelsekar; et russisk altare portatile; et Afsladsbrev; Osiris og Isis af Bronze; en chinesisk Høsgud.

- 2) Østerlandſke og romerſke Antiquiteter.
- 3) Nordiſke Antiquiteter.

Diſſe ere igjen efter Materien underafdelte i Oldſager a) af Sten; b) af Kobber.

Bed Flintkilerne ſtaaer i Cataloget anført Prof. Rezius's Formening om dem, ſaaledes lydende: "Detta Slags Instrument, ſom er det almænneſte ſom finnas i Jorden og Tørfmâsar, er ſwart at udleta hvartil det tjent; men deraf, at man paa en Del af Söderhaſſørne funnit Invånarne betjena ſig af noget nåra dylift til Trådvarors Arbetande, är ſannolift, at de tjent våra Förfäder til ſamma Bruf."

Bed det No. i Cataloget: 4 Slipade Sålmeisler af Flinta, ſtaaer ligeledes: Deſſa hava formodentligen tjent, at, i Brift af Metalinſtrumenter, utholka Tråvaror.

Et No. indbefatter: Diverſe Flintſkârſwor med ſkarpa Kanter, flåtta på ena och förſedde med enkel eller dubbel Ryg på andra Sidan, ſå at de åro tre eller fyra ſidige. — "Dylife (heder det om dem) finnes ofte i Skåne. At de utgort något Verktyg, synes vara otvifvelaktigt; men om de brukats ſåſom Knifvar til flere Behof, eller, ſom mig ſannolikast synes, at ſkaſva och rengöra Hudar och Skin, er ſvårt at ſåga."

Da jeg i Anledning af de her forvarede 17 ſtorre og mindra Flintknifvar eller Dolkar yttrede

for Rezius Vansfeligheden at fatte, hvorledes vore Forfædre have kunnet bearbejde Flinten, svarede han med det Contraspørgsmaal, om jeg vidste hvorledes man gjorde Bøffestene, og da jeg tilstod min Uvidenhed, svarede han: Jeg begreb det ikke heller, før jeg i Hacqvets Bog om den Materie (den han viste mig) fandt Sagen oplyst.

Ved en åggformig Sten staaer i Cataloget bemærket, at det er en Slyngesten, og at den er aftegnet i Sjöborgs Antiquiteter Tab. IV. Fig. 22. "Torde — lægges der til — varit nyttiad til Svöð eller vid något annat Tilfålle, såsom Blocktrissa, at hala Rep och Linor öfver." — En dylik. — "Kan åsven vara nyttiad at såsom Tyngd fåstas i Råt."

Om et andet No. heder det: "En kilformig smal 3 Tum lång Griffelsten med et snedt Hål genom ena Ändan och eno Sidan, funnen i en Uttehögd, og har någon Lighet med en så kallad Dragnål. Kan och vara en Råtnål."

Blandt Kobbersagerne fortjener at lægges Mærke til:

Et Kopparinstrument 2 Tum langt och 1 Tum bredt. Det beskrives saaledes: "På undra smala Ändan har det en Ågg såsom en Nxa, på öfre Ändan är en stor Öpning, och hele Instrumentet

tet ihåligt som et Vinglas. Ligner det af Hallenberg beskrevne Tullinge-Monument. See hans *Quatuor Monumenta ænea* *)ⁿ

Anhang af 3de, Archæologiens Historie i Sverrig oplysende Skrivelser.

Udskrevne af Marc. Aschanei Samlinger i det kongelige Bibliothek i Stockholm.

a.

Dåt skal Dn. Præpositis och Pastoribus vare kunnogt, att förstandigh wellached og wellærd Dn. Johanni Buræo är aff höge Öfverheten pålagt, at opsökje alla gamble Monumenter, som wåre Forfädre Swånke och Gøther i Forntiden hassue opfunnet, och låte them komme på Tryck, vår Nation till Åhra och Beröm. Hwarföre är min alffuarlige och flittige Begåran, at I uti edre Församlingar ransake efter sådane Monumenter, thet were sigh gamble Bøcker, Bress, Skrifter, förnämpligen Rim eller Runestafuar, och annet sådant, och det låte komme Dn. Johanni Buræo tilhende. Det de och

*) En Henvisning der er ligesaa vigtig som denne til Hallenbergs Tractat, skilber jeg Rezius. Det er nemlig til Mr. Lort's *Observations on Celts*, en Afhandling i det londonfke antiquariske Societets Acter, op læst 1776, hvoraf Autor havde sendt Rezius et Exemplar.

sidan skula igen bekomma, allenast en Sedel är där hos bunden eller Märkie, hvem de tilhøre. At I dette troligen efterkomme är min alfuorlige och vänlige Formaningh. Feliciter valet. Upsaliæ 16 Decembris, anno Christi 1628.

Petrus Kenicius. A. Upsaliensis.

b.

Skrivelse til Secretarium arcis Stockholmiensis et ditionis hujus.

Synnerlig gode Vän och gunstige Söner, Märten Jacobsen, Herre Secreterere! Jegh tackar Eder opå dett vänligeste for alt benåget Godt beuist, och på det winligste begårer, at I wele, som en god Befordrere (eftersom I fornummidt haffue H. K. Maj. nådigste Billie och Behag om veneranda antiquitate regni) skaffe och procurere migh och de andre beståtte Antiquariis, Dno. Martino Aschaneo och Johanni Henrici, dån vålborne Herres Landzhöfdingens Bref och Befallningh, at H. K. Maj's Instruction af allom, som besökies om Riiksens Nyttos hefder och gamble Handlingar, måtte efterkommes, paa dett at investigatio måtte fortgå och icke mådnågo Olydne och Owillighet förhindras; så och at alle Ägande på sine Boolsåder måtte hjelpas ått uprese alla nederfallne Runestene, synnerligen vid allmene Väger och namptkunnige Rum, at man dess Skrift och Innhåld, blandt annede merckeligt,

notere och colligere kan, och annadt utwiise, som
 H. K. M. Instruction förmå och see låta; så at
 man icke säfångt resar någon Plaz förbi, där nå-
 got Sådant står till at finnas. Där J dette gören,
 förmoder vist, dett lånder Eder til Beröm. Datum
 Hammerby den 6 Daggh Pingesdaggh 1631.

J. Bure. M. Aschaneus. J. Henrichsen.

c.

Salutem et officium.

Reverende Dne. Præpositæ, Evergeta suspiciende
 et pater honorande S. R. D. weet inga Monumenta
 eller Antiquiteter, hverken manu scripta eller typis
 mandata her i Friedsbergs församlingh (i Wester-
 göthland) finnas; derföre hafver jagh hållet så före,
 aldeles onödigt wara at gravera Någon, re non exi-
 stente, per schedulam nullius momenti. Men efter
 jagh förnimmer S. R. Mtem endteligen eska (ne in
 suspicionem neglecti demandati sibi officii incidat) Be-
 steedh om ofwanbete. Saker, moste jagh ingenue
 bekenna, at — undentagendes the nåpligen sensibilia
 rudera domunculæ Imseburgensis olim circa littora la-
 cus vulgo Imsen dicti sitæ — här inga flera för Ögo-
 nen komma, qvod manus propriæ subscriptione verifico.

Anno 1677.

Laurentius Oldengreen.

Past. in Fredsbergh.

B i l a g B.

Fortegnelse over de Oldsager, som Rigs-
antiquar Hallenberg i Stockholm har
under sin Forvaring.

Meddelt af ham i en Skrivelse under 3die De-
cember 1810.

Et stort Kårl af Agat med Lock af Silfver samt
Prydnader af Guld, forgyldt Silfver, Perlor och
fårgade Stenar. Tyckes hafwa varit nyttjadt till
Kyrkebruk, antingen wid Barndop eller att deri
lågga agnos Dei. Har kommit från Tyskland År
1632.

En Kalk af Kristal infattad i forgyldt Silfver,
med några Perlor och gröna Stenar på Foten.

S. Catharinæ Alexandrinæ Bild af Silfver.
På Foten står: "Testamentum Nicolai Johannis Pres-
byteri præhendæ S.*** in Calmar MDL."

Reliquaire at förwåre S. Brigittas Armpipa
och en Benknota. Det år gjordt af forgyldt Silf-
wer i Skapnad af en Arm.

S. Eskils Reliquiarium, gjordt på samma Sätt. Själftwa Armpipan blef bortstulen af et Catholiskt Sändebuds Betsjent i K. Carl 11tes Tid.

Ciborium af forgyld Koppar, funnet i Skåne.

Alabaster Kärlet i Skapnad af en Flaska med Propp, och på ena Sidan en ofänd Inskrift. Perringstjöld ansåg den för sicambrisk och läste: Böt dits ut te smüche fests the gag i æse, hvaraf Meningen skulle vara: "drick rundeligen, innan du går tillsångs," iargiter bibe, anteqvam cubitum eas. — Caylus (Recueil d'Antiqv. Tom. V. Pl. 30.) har et Alabaster Kärlet med Bokstafwer, som tämligen likna dessa.

Skänkekrifwa, eller kan hända Twåtfat, af Måssing, som i upphögdt Arbete synes föreställa Historien om Syndafallet.

En stor Ring af Kronguld med 8 derwid hängande mindre Ringar af Guld, fundna i Sjon Wammelen i Södermanland år 1700; afritade och beskifne i Björners Nordiska Hjelteprydnad p. 43.

En Carcant af tvåanne Guldböglar, funnen år 1769 i Habors Kulle på Hemmanet Mötskärs Mark i Götheborgs Län. — På et Kong Christian 2dens Portrait, i Koppar stucket, är en Carcant eller Halsring, som liknar denna.

En större och en mindre Guldring wridne i Spiral, fundna tillika med flera andra dylika i

Wästergöthland år 1738. De äro afritade hos Björner l. cit.

En liten Guldring, med 7 andra derpå trådada, funnen i Wästergöthland. Dylifa synes hafwa varit nyttjade i Handel som en moneta non cusa.

Trefantig Armring af Guld, sammanflättad af fina Trådar. funnen på Gothland år 1704.

Annan Armring af Guld, utsmidd af helt Stycke och ciselerad, bredare emot Öpningen. Funnen i Möklinta Socken i Wästmanland år 1712.

En större Carcant eller ock Armring, funnen år 1774 på Lureholms ågor i Ödermanland $\frac{1}{2}$ Allen under Jorden, der en gammal Bygning hade stått. Den wägar 283 Ducater och håller i fint 23 Karat och 5 Gran. Flera Guldpnydnader funnos wid samma Tilfälle; men som icke inlöstes för Kronans Räkning. Hela Tyndet besteg sig til öffwer 40 Mk. i Guld.

Guldring liknande en Drake med två Huswudar, hwaraf det ena är afbrutet. Funnen i Finland. Torde hafwa tjent till Fruntimmers Huswudpnydnad att fästas omkring uppflåtadt Hår.

Flera Stycken runda Guldenar, mer och mindre sammanbögde; dylifa som äro afritade hos Björner l. cit. och i Asmund Kappabanes Saga pag. 32.

Armring af Guld, att wrida flera Hvarf omkring Armen. funnen wid Örebro 1780.

Arkilliga Ringeringar af Guld, större och mindre af olika Ålder och Arbete; åfwen Hårnålar och andra Prydnader.

Flera Ringar och Prydnader af Silfwer.

Flera Skålar och Bordfårl af Silfwer, af olika Arbete och Ålder.

Fårl, Pucklor, Ringar m. m. af Koppar.

Drickeshorn af Trå, Elfenben, Djurshorn.

En Mångd gamla Sigil, Wapen, och Krigsgewår, Kunstafwar, Lapptrummor, och dylift.

B i l a g C.

Romantiske Digtninger i Manuscript i det kongl. Bibliothek i Stockholm.

I det kongelige Bibliothek i Stockholm opdagede jeg to Codices af det gamle danske rimede Eventyr om Hr. Iwain, et Verk, som forekommer i Cataloget over den Rossgaardske Manuscriptsamling S. 536 No. 920, men siden ganske er forsvunden af alle danske Bibliotheker. Paa Tydsk er dette Poem udgivet af Michaëler. Wien 1786. 2 Voll. 8vo., og det er beskrevet i von der Hagens und Büschings Geschichte der deutschen Poesie Side 118-22, men den danske Oversættelse kjendte man blot af det nysanførte Citatum.

Den ene af disse stockholmske Codices er den som forekommer i Bibliothekets Catalog over Haandskrifterne under Rubriken: K. dansk Historie. No. 4. Den er paa Papir, skrevet ungefær i Begyndelsen af det 16de Aarhundrede eller Slutningen af det 15de, og defekt ved Enden. Den begynder saaledes

»J Raffn Faders of Sons och then helliger andæ
 Will iec taghe mek till handhæ
 Forom Sagher fram at sora
 Them till Glæde ther aa ville hore
 Af the verdughe Konniger thoo
 Ther noget Man hordæ at sighe fraa
 Karll Magnus oc Konnigh Artus
 Till Dygdh oc Eræ tha varæ the fivss. etc.

Den anden Codex, som er omtrent jævnaldrende med forrige, men ulige vigtigere, og er K. No. 47, begynder paa denne Maade:

»J Raffn Fader oc Son oc then hellig And
 Wil iec meg tage here til handh
 Fromme Saghe fram ath sora
 Them til Skjemten som thet vil hore,
 Af the verdugeste Konger too
 Ther man hawer hord saffd fraa
 Konigh Magnus oc Konig Artus
 Til Dygdh oc Ere vare the viis.
 Artus var en Konigh off Engeland
 Han wand Kom meth Sward oc Brand
 Han var Keyser ther meth Ere.
 Wuen var Karl Magnus Konigh aff Brands
 Thet wil iec sene eder til sandsz.
 Mod hieden Mand for Kristen ath stride
 Var ingen frommere i the Thide
 End bode thesse Herrer iec seyer Eder fra.

The have there Fromhet bewiist saa
 Alth ower all Werden ganger there Loff.

— — — — —
 — — — — —

I thenne Konnigh Artus hans Dage
 War stercke Kjemper som Liveth torde wove
 For Ridderskab oc for Frwer Ere.

Romanen endes saaledes:

"Nu hawer iech sawdh aff Swan
 Alth hwad iech aff hannom skrewen fand
 Och aldiels inthet laud ther til
 Lade veræ how thet ey tro wil.

Inthet lodh iech there efftherstaa
 Af thet iech skrewen for magh saa.

Eha twisind vinther try hwindreth Aar

Sidhen Guz Fodszels Time war

Och thry Aar til thenne Time

War thenne Bogh giordh til Rimæ.

Eufemia Dronning, thet mowe I tro,

Lod thenne Bogh omwindhæ saa

Aff walste Twinge oc pa wort Moll

Gud nade then edlæ Frwes Siel

Som Dronningh ower Norigæ waræ

Medh Guz Nade i Aar."

Værdien af dette Skrift ligger naturligvis i, hvorvidt man der muligen kunde opdage et eller andet obsolet mærkværdigt Udtryk, en eller anden gammeltdags Talemaade. Det samme gjælder da ogsaa

om de flere i denne Codex affskrevne Stykker,
hvilke ere:

b) Romanen om Hertug Friderik af Normandiet,
der begynder saaledes:

”Et Ewentyr tha begynes heræ
Wille I heræ hwæ thet æræ
Tha ma I heræ forstandhæ
Hwadh the haffdhæ ther til handhe
Thy aff Konnigh Artus sepe fwinne
I hans Daghe man thet fwinne
Thet man inghen Herræ wistæ
Meræ Ewentyr ath fræsthæ. etc.

Strax i Begyndelsen hedder det:

”Then tidh then edlæ Hertwgh Frederik
Leffde i werdhen sa onckeligh
Tha skiedhæ saa pa jen stwndh
Han redh ath jeyæ i jen lwndh
Them totte thet weræ jeth howeligt gamen
The slowe thieres hwndhæ the lobæ samem
The løbe icki wdhen jen agers bredh
The wendhe them effther then samme leedh.

Hans Dragt og Rustning beskrives saaledes:

”Jeth Halsbondh haffdhe han fyrst aa
Thet rigeste man met owen saa
Ther til too Kwofer the war hwidhe
The war giordh meth mygel fydhæ
Hans hilm war hwidh aff stol och hordh.

Then herræ i sin skjoldh førde
 Jend trindh bøgghel aff guldh sa bredh."

Han farer engang vild i en Skov. En Dverg,
 navnlig Malmerik, møder ham, som klager sin
 Nød for ham: hvorlunde han havde været en mæg-
 tig Konge, som havde andre Konger og Grever un-
 der sig, men nu trængte til fremmed Hjelp. Her-
 tug Frederik fulgtes da med ham ind i Bjerget, hvor
 de kom til Dvergens Fæste Karlesinth, det eneste
 han foruden 40 Mænd og 6 Qvinder endnu havde
 tilovers af sin fordums Bælde; og om to Dage ven-
 tede han sine Fiender, som reent vilde fordærve ham,
 stille ham ved Liv og Ære. Disse Fiender vare en
 heel Hoben andre Dverge, som Hertug Friderik snart
 blev færdig med, og fik til Belønning af Malmerik
 en Sten, hvormed han kunde gjøre sig usynlig. Si-
 den kom han til at redde en Ridder og hans Frue
 fra en "Kese" som paa en grusom Vis behandlede
 Ridderen.

"Bierge och dalæ the skulwe wedher
 Ther Khesen fieldh paa jordhen nedher.
 Ther han fallæn for ham laa
 Hans howeth hio han ham fra."

Derpaa fortæller den frelste Ridder ham sine
 Gata. Han beretter, at han heder Gamiorin, og
 at hans Fader Leweonin er Konge over Skotteland.
 Fruen, navnlig Bilaphir, var en Datter af Kongen
 af Engelland, og da den engelske Konge var Hertug

Frideriks Farbroder, saa kom man efter at hun var hans Cousine.

Fortællingen ender saaledes:

”Thenne Bog som I have hørdh
 Then hawer Keiser Otte gjord *)
 Och wenden aff walstæ i tysskæ Maal
 Gud nade then edlæ Fyrstæ hans Sjel
 Nw ær hwn wend i staked Tima
 Aff tyssk i danstæ Tunge,
 Henne maa forstaa bode Samlæ oc Unge.
 Tha M Winter och try C Nar
 Siiden Susz Fødelstæ forgongen war
 Ther til jet Nar och Moned to
 Tha worthe denne Bog diet saa
 Jech wil nw Bogen ænde
 Gud oss sin Nadhæ sendhæ.”

c) Kong Laurins Krønike. Den samme som vi har paa Prent, men temmelig forqvaflet, og i et mere modern Sprog. Her begynder den saaledes:

”Eth litet Spel ætther jech at skrive
 Ther man maa tidhen meth fordrive
 Om nogre vndher i fordom skieddæ
 I hwilken Man thet lystær ath wedhe.

*) I en svenskk haandskreven Oversættelse af dette samme Poem heder det rigtigere:

”Henne lodh Keiser Natte gøre.”

For vor Herræ hans fødels aar
 Fuld mange vnder i verdhen war
 Storæ Mendh och myghet sterke
 Bodhe blant lege men och saa klerkæ
 Kiemper som myget vnder mon drive
 Hvilket jech kan ey heræ alt skrive
 Dog wil jech skrive iet lidhet Spil
 Se hwem som lystet ath lyde til.
 I Kwmbardy ther stander iet hws
 Hvilket man kalder berneclws
 Medhen thet hws jech sawde fra
 Jen stad som kalles wirona
 Thet hws otte ien konnig rig
 Sterke Dyderik aff berne han kalled seg
 Han skreff seg ien herræ aff berne,
 For han wilde ofte stride gjerne
 Han haffde och kiemper meth sægh theræ
 Som stridhæ wilde for Frwer æræ
 For inghen mand the baræ faræ
 Thet woldhe the wilde thieres Liif en sparæ —
 Blant them war ien Mand fuld kion
 Han kalled seg Widrik Werlandson
 Han wilde oc offte gjerne stride
 For inghen mand tha bar han qwidhe.
 Jen annen kiempe war ther iblant
 Ther man kalledh Hillebrandh
 Konnig Dyderiks Faderbrodher mon han weræ
 Han stridhe och offte meth Mandoms æræ

Han war och ien mester wiis och flog
 The andra æfter hans lerdøm tog.

— — — — —

Tha sawdhe Widrik Werlandsøn
 I Werdhen wed jech ingen Mand
 Ther wor Konnings Lige kan weræ
 Och sadan Manddøm kan gioræ meth æræ
 Tha swarede Mester Hildebrandh
 Ofte war hans tale sand
 Heræ jech wed iet stort bierigh
 Theri boor ien lidhen dwerigh
 Han ær ey udhen 3 spanne langh
 Och myghet hõwff i sin gangh
 Han ær ien herræ myghet rig
 Konning Lawrin han faller segh."

d) Persenobers Historie.

"Thenne Bogh worde dikt i Rim
 Mar efter Guz Fødsels Tim
 Thet wil iech seye obenbare
 Twisind oc 3 Hundret Mar
 Firæfindstyre pa thet fierde. Amen."

Denne haveß, som bekjendt, ogsaa trykt. (conf.
 Morstabslæsning i Danmark, S. 145.)

e) Om en Dronning af Polen og Konge af Böhmen, der efter adskillige udstandne Gjenvordigheder formæle sig med hinanden. Den begynder saaledes:

J Raffn Fadher och Søn och then heligh and
 Vil jech nu tage mæg til hand
 Jet Kim for eder ath seye
 Hwo ther til wil höræ och tye
 Och maa seg inghen fra mæg wende
 Foræ æn bogen ær læst til ændhe.

J Polen war ien Konnigh rich
 Hans Dronnigh war myghet dygdelig
 The leffde thieres Liif bode samen
 Meth kierlighet glede och gamen
 Dogh haffde Gudh thet sowed saa
 Ath the kundhe inghen Foster saa.

Tha worte the saa overiene
 Ath the wilde iet bwd bortsende
 Til ien Konnig som var i Bemen.

Denne Konge havde 12 Sønner, hvoraf Kongen i Polen bad om at sende sig den ene, den han vilde antage i Sønns Sted, og der skulde arve Riget efter ham. Kongen af Böhmen sendte da en af sine Sønner derhen, som blev modtagen med Hæder og Ære.

Nogen Tid efter dør den böhmske Konges andre 11 Sønner, hvorover han stikker Bud efter den, som var i Polen.

”Tha han kom til Bemen hjem

Hans Fader gief ham sielf igien.”

Faderen dør, og han blir Konge der.

Den førnævnte Konge i Polen gjør nu en Rejse til den hellige Grav, og betroer Rigsstyrelsen imidlertid til en sin Minister, navnlig Skares. Denne Herre lagde an paa, i Kongens Fraværelse, at forføre Dronningen, for saaledes selv at blive Konge. Hun viser ham fra sig med Foragt. Han hejner sig ved at faae en ”Leyedreng” til at lægge sig nogen under Dronningens Seng, den han derpaa dræbte, og siden berettede Kongen ved hans Hjemkomst, hvorlunde Dronningen havde haft en ”Leyedreng” hos sig i sin Seng. Kongen forskyder da Dronningen, som maa vanke ussel og forladt ud i den vide Verden. Omfider skriver hun til Kongen af Böhmen, hvor ulykkelig hun uden nogen sin Brøde var bleven. Han undersøger Sagen, finder hende uskyldig, kjemper for hende, og nedlægger Skares. Hun forlæser sig med sin Mand. Han dør, og hun gifter sig anden Gang med sin Befrier, den böhmske Konge.

Enden er saaledes:

”Sidhen bleff then edlæ Mand

Konig over Bemen och Polen Land

The leffde thieres Liif udhen modhe
 Och foor til Hemerig ther the døde
 Nu hawer iech edher sawd fra
 Swæ the lode thieres leffned gaa.
 Thenne bog worte dict oc giord for snyne
 Mar effcher Gusz fødelsæ tymæ
 Twisind firæ hwindert och firæsind tywe
 Pa thet tridix iech wil ei lywe
 Tha worte hwn fyrst skrewen och giordh
 Som I alle hawer seet och hørdh.
 Hwo hans naffu wil wede
 Jep Jensen mon han hiede
 Then som bogen satte i rime
 Gud undæ hannem roo ewinnelig time."

f) Historien om Flores og Blancheflor.

Denne noksom bekjendte og i min Morstabs-
 læsning S. 112-14 beskrevne Roman sluttet her
 saaledes:

Eufemia Dronning i then Timæ
 Lod sætte thennæ Bog paa Rime
 Lideth føræ hwn døde
 Gud frælsæ hinnæ Sjel aff Møde,
 Saa och then ther hinnæ giorde
 Och allæ the ther hinnæ hørde.

Ogsaa de her opbevarede svenske Oversættelser
 af tydske Digte fra Middelalderen, fortjene Littera-

torernes Opmærksomhed. Saaledes er her tvende forskellige Usskrifter af en Forsvenskning af den ovenomtalte Roman om Hertug Friderik af Normandiet. Den ene som staaer i Codex K No. 45, begynder saaledes:

”Thet Affuentyr thet börias her,
 Welen I höre, huru thet är,
 Så mågen I her förstaande,
 Huad thet haffuer der til Hände,
 The af Konning Artus sige kunne,
 Om hans Dage man thet funne,
 At man ingen Herre vifte,
 Flere Äventyr ath freste. ic.

Siden hedder det:

”I Normandie then samme Tide
 Var en Hertug, heth Frederik.
 Hans Hus thet het Kalidas,
 Som man i Böcker schriffuat las.
 Then Skog utan Husit lå,
 Heth Ostant, ja thet var så. etc.

Til Slutning heder det:

”Thenne Bok I här höre
 Henne loth Keyser Otto göre
 Oc ven hende af valste i tyff Mål;
 Gud nåde den adle Förstes Själl!
 Nu er hon annan sin gjorth til Rime,
 Nu for stackutan Time

Benth frå tyske i svenske Tunge,
 Thet forstånde Gamble och Unge.
 Henne loth vånne i thette Mål
 Eufemia Drotning
 Ta tusande År och tre hundrade År
 Epter Gud; Byrd liden var,
 Oc tertill otte År och Månade två,
 Var råssen Boken diktedh så,
 Som hon kan nu lyda.

Den 2den Afskrift — i Codex D No. 2 — en-
 der saaledes:

Thenna Book I her mun höra,
 Henne lott Keyser Otthe göra.
 Hon wändes aff wålsta i tytt Mål;
 Gud nåde thessa ädle Förste Siel!
 Nu år hon annan Tid wend til Rima
 Uppa suensk' Mål i stakkata Thima.
 Henne loot wendå then ädle Förstinna
 Euffemia Drotning i thet Sinne.
 Gud giffue henne i Himmerike
 Dendelig Lön ewendelike
 For alla the Dygd och Åre
 Hon gjorde, men hon war håre
 Til Gud och udhen Badhe,
 Thii war thet aff stoor Skade,
 At hon motte ey länger liffue,
 Oc flere Böker latha scriffua.

Tha M oc CCC År
 Epter Gudz Byrd forleden war,
 Och thertil otta oc Monade två
 War tåssen Boken diered så,
 Som hon kan nu lyda.
 Åpter Gudz Gødzlæ XV hundred År
 Oc ther til XX som scriffuit står,
 Om man legger thertil thry
 War thennen Boken screffuen å ny.

Den 3die Afskrift forekommer i Codex D No. 3.

Det ovenomtalte Poem Iwan haveß ogsaa paa Svensk, og det i den sidstciterede Codex D No. 3. Besturningen heder:

Nu haffuer jagh sagt aff Herre Iwan,
 Alt hwat jagh aff honnom scriffuit fan,
 Och inte wetta lagt ther til —
 Late, hwo thet ey tro wil —
 Och låth ther enkte åpther stå,
 Thet jagh ther scriffuit for mig så.
 Tha thwsande Winthre III hundrat År
 Från Gudz Gødzla liden war
 Oc thertil try i then samma Thima
 Wart thenne Bogh gjord til Rima.
 Eufemia Drotning thet mogi tro,
 Loth tåsse Bogh wånda swo
 Aff walsto Tungo a wårt Mål.
 Gudh nade then åtla Frwe Sjal,

Ther Drotning over Norge war
Med Gudz Mistundh, XXX. (leg. XIII) År.

Flores og Blanzeflor ligesaa i samme Co-
dex D No. 3.

Den til Romanclassen om Carl den Store og
hans 12 Jævnninger henbørende Fortælling om Va-
lentin og Lamelos findes oversat i svensk Prosa
ligeledes i D No. 3, og tillige i K No. 25, men
paa sidste Sted defect. *)

Begyndelsen af en Fortælling om en Paris
og Vienne staaer i Codex D No. 2. Dens Over-
skrift lyder saaledes: "Her börias en lusteligh Hi-
storia aff en eddela Kiddare i Frankarike, ther heet
Paris, och then sköne Jomfrwe Vienna, ther war
en velldig Herras Dotter Hr. Godwart Dallenson
Delphin i Frankarike oc Bannerherre, holche Pa-
ris och Vienna lido mikin Bedröffuelse oc Motegang
for tro höfuisst Kerlech skyll, som the haffde them
emellem, oc kom dog Alth til en good Enda."

Den begynder saaledes:

"I Frankarike war en Kung
Kung Karl tha mondhē han heeta.

*) See von der Hagens, Docens 2c., 1811 i Breslau
udkomne Museum für alldentsche Litteratur, 2ter
Band S. 353 og 54. (conf. von der Hagens und
Büschings Grundriß zur Geschichte der deutschen
Poesie, S. 163.)

En Bannerherre i hans Land

Som man Delphinien kalle;

Hans Rampn war Hr. Godwart Dallengon. &c.

Denne Herre havde en Frue hed Diana. De fik, efter nogle Aars ufrugtsommelige Egteskab, en Datter, som de efter Staden kaldte Vienna. Hun voxte op og blev usigelig dejlig. En Ridder der i Staden, navnlig Jacob, som Delphin havde megen Tillid til, havde en Søn, navnlig Paris.

Han holdt honnom af barndom til

Alfens Hoffwerk låra

Med Dyst Torney oc Riddarspiil

Och sik omgaa medh æra

Med steen med stong och sæktarii

Ther til monde han sik öffua

Med springent och med brotarii

Ge hvem thet lyste proffua.

— — — — —

Paris elskade gerna jakt

Med høker oc med hwindhe

Til kostelig ørs tha war hans akt.

Paris havde en Ven hed Edward, der beskrives at besidde samme Mandighed og gode Opdragelse, som Paris. Edward havde en Inclination

i Brabant. Men just hvor Historien skulde begynde om Paris's Forliebelse i Vienna, fol. 187, er Skrivningen afbrudt, og der lades lutter rene Blade *).

*) See den i Breslan 1812 udkomne Sammlung für altdenksche Litteratur und Kunst, herausgegeben von von der Hagen, Büsching, Docen und Sundeshagen, 1ster Band 1stes St. S. 15-36.

Da Deres Velbyrdighed selv har været Secretair i det Selskab, paa hvis Begne vi tilskrive Dem, behøve vi saameget mindre at opregne de Spørgsmaal, Selskabet kunde ønske besvarede. Dog tillade vi os, i Særdeleshed med Hensyn til Sverrig at anføre følgende som Exempler: Hvilke ere de Kunstflidsgrene, fælles for begge Rigerne, hvori Sverrig har Fortrin for de Danske Stater, og hvori vi kunne haabe at opnaae vore Naboer, og hvilke de i Særdeleshed, som hiffet plejes, her ere forsømte? Har Sverrig noget særligt Tidsskrift for dette Industrie-fag? Hvilke ere de Selskaber, som have ofret sig for denne Gjenstand, og hvorledes ere disse organiserede? Hvorledes staaer det til med Huusfliden, saavel i Stæderne som paa Landet? Er Skolerne tillige Industriefkoler? Have Universiteterne nogen egentlig Lærestol for Technologie, eller det saa kaldte Industriefag? Findes noget Ministerium, som egentlig drager Omhu for Kunstflidens Fremme, eller nogen udmærket Skribent, som har gjort samme til sit Hoved-Anliggende? Ved hvilke Midler især virkes der til dette Djemeed, saasom Udstillinger, Understøttelser, Præmier, Bekjendtgjørelser, Museer for mekaniske Kunster, Patenter, Bogsamlinger, Journaler, Rejsestipendier m. m. Hvordan er Haandværksklassen i det Hele, og hvad er der virket for samme ved Opdragelse, ved Skrifter, ved

patriotiske Selskaber, ved Lovgivning, ved Rational-Luxus til Fortrængelse af den udenlandske?

Selskabet for indenlandsk Kunstflid i Kjøbenhavn,
den 14de Maj 1810.

G. S. Olsen,
Formand.

Oxistgaard,
Secretair.

2. Promemoria fra Hr. Doctor Rutstrøm.

(Oversat af Svensk.)

I hvad Forhold Sverige, i Haandverks- og Fabrikvejen kan have noget Fortrin for Danmark, vil vanskeligen kunne afgjøres uden ved en nøjagtig Sammenholdelse af disse Næringers Tilstand i begge Riger, anstillet paa særskilte Steder og, snart sagt, i særskilte Verksteder.

Det Kgl. Commerce-Collegium tilkommer det at have Opsigt med disse Næringsgrene, og at kjende deres nærværende Beskaffenhed i Sverige. En eller anden derved tjenende Person burde kunne give den nøjagtig Dplysning.

For nærværende Tid har Sverige intet Tidsskrift for Kunstflid. De hertilhørende Artikler indflyde undertiden i Inrikes Tidningar, i Handels-Tidningen, i Ny Journal uti Hushålningen, samt i Stockholmsposten, og tilføen i Vet. Acad.

Æconomiska Annaler, hvilke sidste vedvarede alene i to Aar. Professoren ved den nysoprettede technologiske Undervisningsanstalt, Schwarz, er imidlertid fundet at udgive et saadant periodisk Skrift.

Vi have ingen Selskaber for dette Formaal eller for Konstflid. De flere Husholdnings-Selskaber, som for nærværende Tid findes i Riget, udvide vel, saavidt Tilfældet gives og Omstændighederne foranledige, deres Opmærksomhed ogsaa til Industriens Opmuntring.

Hunstfliden, saavel i Stæderne, som paa Landet, er ulige paa ulige Stæder. Visse Haandverker ere indskrænkede blot til Stæderne. For ikke længe siden have Klædemanufakturere faaet Tilladelse til ogsaa at maatte anlægges paa Landet; men faa ere der blevne anlagte.

Fine Lærreder tilvirkes i Norland. En betydelig Mængde deraf er i de senere Aaringer bleven udført, og med Fordel solgt i Vestindien.

Fint Træarbejde forfærdiges paa nogle andre Stæder, især de indlagte Borde, i Westmannland. Underretning herom indhentes bedst fra Commerce Collegio og fra særskilte Steders Topografier.

Vi have ingen egentlige Industrieskoler, uden de sædvanlige Verksteder. Den nysnævnte technologiske Lærestol, er dog en Art af Industrieskole. I Gælle er, ved Understøttelse af en sammesteds nyligen afdød Handlende, Commerceraad og Basaridder

Bråndström, stiftet en Elementarskole, egentligen for saadanne Børn og Ynglinger, som bestemme sig for en eller anden Næringsdrikt, hvorefter ogsaa Undervisningen læmpes. Upsala Universitet har to oeconomiske Lærestole, en for Oeconomia publica eller civilis og en for Oeconomia privata eller ruralis. Ved begge disse ere Modelsamlinger, ved den første for Fabrikmaskiner &c., ved den sidste for Agerdyrkningsredskaber og deslige.

Ved det Kgl. Cancellie er en Expedition eller et Bureau for Handelen og Finantserne. Nuværende Statssecretair derved er Herr H. Järta. I øvrigt har Riget et Commerce-Collegium som besørger alle til Handelen og Næringen henhørende Forretninger. Ved dette Collegium er en saa kaldet Disconto-Indretning, som ved taalelige Renter understøtter nyttige Foretagender af den Slags. Forarbejdede Vares Udsættelse til Skue finder, saavidt jeg veed, ikke endnu Sted her.

En Søndagskole for fattige Haandværkslæringer er for et Aars Tids siden bleven aabnet i Storkirke-Sognet. Rejsestipendier af publice Midler ere nogle Gange bleven givet for at samle Efterretninger om en eller anden særskilt Næringsgreen, saasom i Bergvidenskaben &c., og det patriotiske Selskab har, som man kan see af Tidenderne, Tid efter anden udsat og uddelt Præmier for Kjøbstædnæringens Tilvæxt.

Til at hæmme Yppigheden og Bruget af udenlandske Vare ere Tid efter anden udkommet saakaldte Overdaadigheds-Forordninger, eller Forbud derimod, men de ere ligesaa ofte igjen tilbagekaldte. Disse findes bedst i Stjernmans Deconomie-Forordninger og i det saakaldte Modée-Verk eller Udtog af alle Forordninger.

Museer for mechaniske Konster har Sverige ikke, undtagen det Kongl. Modelkammer i Stockholm samt de to ovennævnte smaa Modellsamlinger i Upsala. Det Kgl. patriotiske Selskab har vel en liden Samling af Modeller, fornemmelig til Agerbrugskredskaber, hvilke ere beskrevne i dets udgivne Husholdnings-Journal og i den senere Fortsættelse deraf, den saakaldte Ny Journal uti Hushållningen; men Modellernes Antal overstiger knap 100, og for tjener saaledes næsten ikke at nævnes.

3. P. M. fra Hr. Mag. C. U. Broocman.

Til at besvare de af det danske Selskab for indenlands Konstflid opgivne Spørgsmaale, saaledes som de burde besvares, udfordres en nøjagtig Kjendskab til saavel Sveriges som Danmarks Industrie og Deconomie. Men da disse Emner ligge udenfor den egentlige Kreds af mine Studier, og jeg ikke har nogen anden Kundskab derom, end den, jeg, som Medborger, har anseet mig pligtig at erhverve, saa maa Herr Professoren ikke vente mere af mig,

end nogle ganske almindelige Svar og Henvisninger til saadanne svenske Skrifter, hvoraf Selskabet muligens kunde indhente nogle af de Oplysninger, som det ønsker. Jeg meddeler hvad jeg formaaer, og haaber at min gode Villie ikke miskjendes.

Flere af Sveriges Provindser, i Særdeleshed Helsingland og Ängermannland udmærke sig ved en højt drevnen Hordyrkning. Maaden hvorledes Horren der behandles og beredes skal være fortreffelig; og saavel i Kjøbstæderne som paa Landet væves Mængde af Lærred. (I Ängermannland væves aarligen over 140,000 Alen fine Lærreder.)

Vor Regjering er derved bleven opmærksom og har truffet Foranstaltninger til Hørablingens Fremme i andre Provindser, hvor den hidtil har været mindre drevet. Der er til den Ende udseet visse Personer, som paa Regjeringens Bekostning ere sendte til Nordland for der at lære, saavel at dyrke og berede Horren, som at spinde og væve.

I Kgl. Vidensk. Academies Annaler, der blot blev udgivet i to Aar, 1807 og 1808, findes Afhandlinger angaaende disse Foretagender. Saaledes læses i Hefterne for Januar og Februar Maaneder 1807 udførlig Underretning om Linnedvævningens Fremgang i Store Kopparbergs Lehn; og for August s. A. om Linnedvævningens Indførelse i Jönköpings Lehn.

Hvad Fremgang disse Foranstaltninger siden har haft, derom er det Almindelige ikke meddeelt nogen Oplysning; men jeg er af den Formening, at man i det Kgl. Commerce-Collegium vil kunne erholde videre Underretning herom, i Fald Emnet maatte interessere Selskabet.

Ogsaa i Elfsborgs Lehn (Junii 1809) er Hørbereidningen paa samme Maade bleven fremmet.

De allerede nævnte Annaler, som dog for længe siden ere standsede, det patriotiske Selskabs og andre oeconomiske Selskabers Afhandlinger, samt Svedenstjernes Samlinger i Bergvidenskabene, ere de eneste periodiske Skrifter, der indeholde Emner, som tildels gaae ind i det danske Selskabs Virkefæds.

I Annalerne findes og en af Commerce-Collegium til Kongen afgiven Indberetning om Fabrikernes og Manufacturerens Tilstand i Riget (for Marts og April 1807). Blandt andre Emner, som deri forekomme, maa jeg for Exempel nævne nogle Afhandlinger, som muligen kunde have Interesse for Selskabet for indenlandsk Konstflid; saasom Ny Kopparbergs Berglaugs Ansøgning om Udvidelse af Masovne (Tackjärnsblåsning) og sammes oeconomiske Forbedring; den islandske Faareavls Indførelse i Jemteland; om Fordelene af Arbejdsclassernes Sædelighed og Velstand; kongelig Majestæts Skrivelse til Landshövdingen Wibelius, om

Haandværkernes Opmuntringer blandt Almuen; en lige Skrivelse til det finske Husholdningselskab; samt Hans Majestæts Skrivelse angaaende Overintendentens A. N. Edelcrantz's Ansøgning om i Riget at maatte indføres et mechanisk Hørspinderi; Indigos Beredelse af Weida Planten; Beretning om Upsala Lehns Tilstand i Henseende til Landbrug og Møring; om Saltkilders Opdagelse og Saltvirkning i Sverige; Beskrivelse om Hampens Dyrkning og Tilberedelse af det patriotiske Selskab; Hans Majestæts Skrivelse til Commerce-Collegium angaaende Meini Ansøgning om at maatte indrette et chemisk Laboratorium for at tilberede Maler- og Tegnefarver, samt Blaaelsevand o. s. v. Alt dette her er opregnet, besvarer udentvivel flere af de Spørgsmaale Selskabet har fremsat, bedre end jeg kunde gjøre det. Heraf sees blandt andet ogsaa hvad Fremvekt vore Papirfabrikker har havt i den senere Tid, og hvorledes Assessor Rosenius i Norrköping har anlagt en Halmpapirfabrik der fortjener al Opmærksomhed. Af Liomedicus Westrins svenske Mosarternes Farvehistorie (hvoraf 8de Hefte er udkommet) kan erfares hvorledes disse Bladmøsser skulle kunne beredes til indenlandske Farvestoffer.

De i de senere Aaringer i flere Rigets Provindser indrettede Husholdningselskaber have alle hvert i sin Egn virket til Productionens og Møringens Tilvekt. Af det 1797 oprettede finske Husholdnings-

selskabs Dagbøger vedlægges til det danske Selskabs
 Tjeneste de fire Hefter, som jeg har kunnet erholde.
 Örebro Husholdnings-selskab, stiftet 1803, har ikke
 været mindre virksomt, hvilket dets udgivne Afhand-
 linger og Beretningen om dette Selskab udviser.
 Det har ogsaa fremsat nogle vigtige Prisopgaver,
 saasom om Landskabernes bedste Indretning, der
 ere blevne fuldstændigen besvarede. Det Verme-
 landske Husholdnings-selskab fra 1808 og det West-
 gothiske fra 1807 gaae frem i en gavnende, og
 nok bekjendt Virksomhed i at fremme disse Provind-
 sers Opkomst og Tilvæxt.

Skulde disse Selskabers Love og andre udgivne
 Skrifter ønskes, saa troer jeg mig vel i Stand til
 at kunne skaffe dem, hvorvel de ikke komme for i
 Boghandelen. Af Örebro's Landhusholdnings-selskabs
 Afhandlinger vedlægges 2de Hefter.

Paa Landet og i de mindre Stæder, bestaaer
 den huslige Flid fornemmeligen i at spinde og væve.
 Bønderfolk væve for den største Del deres Klæder
 selv, saavel uldre som linnede, i en Provinds
 bedre, i en anden slettere. Bønderne forfærdige og-
 saa i Almindelighed selv alle deres Agerbrugsredska-
 ber, saasom Plove, Tromler, Harver, Skovle, Kar-
 rer og Vogne. I nogle Provindser gøres Saaler,
 Kuffer og Kurve, i andre Stole, Sophaer, Trækar
 o. s. v. som føres til Kjøbstæderne og der sælges.

Alle Haandwerker, Fabriker, Manufacturer, saapelsom Handelen staae under Commerce-Collegii Tilsyn. Dette Collegii ældste Instruction af 1651 er opsat af Axel Oxenstierna, og viser samme, hvor eftertænkksom denne store Mand har været paa Rigets Velstands Fremme ved Productionens Forøgelse, Naturproducternes Forædling og Handelens Liv. Den findes blandt Stjernmans Samlinger af Kgl. Forordninger. Dette Collegium har siden været underkastet flere Forandringer. Noget om dets Skjæbne findes i Stockholms Beskrivelse af Elers.

Mig er ingen svensk Skribent bekendt, som har gjort det til sin Hovedsag at skrive over National-Industrien, med mindre man dertil vil regne Fischerstrøm, som har udgivet en oeconomisk Dictionnaire.

De allerede opregnede Skrifter vilde og muliggen i denne Del kunne give al den Oplysning som ønskes, ligesom deri ogsaa meldes om den Understøttelse og de Præmier som ere givne for Virksomhed og Industri.

Saadanne Industriskoler, som findes i Kjøbenhavn og her og der i Tydskland, savnes aldeles i vort Land. Vel omtales i Forslaget til Fattiges Pleje i Stockholm, Haandarbejder, som nødvendige i Skolerne, men intet er i den Henseende udført. Fra Gøtheborg og Drebro, hvor Indretningerne til de Fattiges Pleje skal være bedre, meldes, at Ungdommen ogsaa øves i Haandarbejde, men dette be-

staaer dog ikke i andet end i at spinde og strikke. Pigebørnene lære ogsaa at sye. I det store Vassenhush i Stockholm tilholdtes vel Drengébørnene paa en Tid at støde Been, og ved Frimurer Vassenhuset syede de tilforn Sko og Klæder; men ved alle saadanne Foretagender har man for det meste handlet ganske uklogt, uden ret Kundskab om Ungdommens Faaetevner, om den rigtige Methode, og om hvad der i den Henseende skeer i andre Lande. Vi maa heri endnu lære meget af vore Naboer eller og gribe os selv ret an. Men om alt hvad der angaaer vort Skolevæsen skal jeg, i det Magazin for Forældre og Lærere, som jeg snart begynder at udgive, meddele langt fuldstændigere Underretning end jeg nu kan give. Deri skal ogsaa Doctor Brandts Søndagskole for Haandverkslærlinger blive beskrevet.

Med vore Universiteter findes ikke nogen egentlig Lærestol for Technologien; men her i Stockholm har Prof. Schwarz paa Videnskabernes Academies Bekostning, begyndt i Mar at holde Forelæsninger over Chemien anvendt paa Haandverker og Fabriker. Professor C. Kjellin har ogsaa tilbudet sig offentligen at læse over Mechanik, Hydraulik, Hydrostatik o. s. v. Herom give vedlagte Blade af en indenrigs Tidende og tvende Stockholmsposter al Oplysning.

Dette er alt hvad jeg nu i Hast kan meddele til Svar paa de forelagte Spørgsmaal. Herr Professoren behager at overse de mange Mangler

som dette mit Opgivende overalt røber, og alene see paa den gode Billie og de Belønninger for Nordens Forædling og Held, hvormed det er skrevet.

Stockholm, den 30de Junii 1810.

C. U. Broocman.

4. Om Modelkammeret i Stockholm.

År 1779 udkomt från Nordströmska Tryckeriet ett såkalladt Inventarium öfver de Machiner och Tabeller, som finnas på Kongl. Modellkammaren uti gamla Kongshuset på Ridderholmen.

Det Allmänna kan häraf vinna kunskap om antalet och bestaffenheten af alla derstädes då befintlige Modeller.

Denne hyperlige Samling uti alla Grenar af Mechaniquen, redan vid nämde tid så ansenlig, at dess like icke på något ställe utomlands finnes, har sedan blifvit mycket tillöft.

Ette classificeradtt Bihang borde väl således öfver de bundne tillöfningar utgifvas; men som det i anseende till tryckningskostnaden m. m. torde draga långt ut på tiden innan et sådant utkommer, har den fortjänte Herr Directeuren Jonas Ad. Norberg, som vid inrättningen har närmaste inseende, lemnat et kort Utdrag af berörde Modellkammars skisne Inventarium öfver skedde Tillöfningar, sedan den tryckte Förteckningen utkom. Detta Utdrag lår hos Mechaniquens älskare blifva välkommet.

No.

- 230 Modell på Torkhus til åtskillige slags Tråd' gårdsfrukter.
- 231 — Sædestorkning af Klensmediehårds vârna.
- 232 — Rija och Kôlna tillsammans.
- 233 — Wâderrijor til Sædestorkning.
- 234 — Planet: Tafla, som visar Planeternes storlekar efter Scal och Distancerne i Zifferor.
- 235 — Tröst-Machin, med tvenne råsslade Wâtтар.
- 236 — Dragb: och Glôdg: Ugn.
- 237 — Ulltvâttningss: Machin.
- 238 — Prâss, til Âttika af vilda Surâplen.
- 239 — Embetskârre till stenars bortfôring.
- 240 Wagn, att hemfôra flera Sædesfôklar i sonder, utan spillning.
- 241 — Wattu: Upfordrings: Machin vid Bjôrsta Grufva.
- 242 I stort, en Hushålls: Bandstol, at trampa skålet med foten, samt at bruka Wâsttedar och Skottspole når man vil.
- 243 Ditto en Hushålls: Bandstol, som tager ett helt litet rum på et bord.
- 244 Ditto en Klister: Machin at til en våf klistra alla varpen fôr varpningen.
- 245 Modell på en Hartztilberknings: Ugn.
- 246 — Kakelugn.
- 247 — såfallad Stenbjôrn.

- 248 Modell på en Teglugn med 3 pipor, och eldningen på gasveln.
- 249 — Teglugn med 5 pipor, eldningen på sidan, bågge med hvalf.
- 250 — Pålfran, hvarmed både lutande och rätt upstående pålar nedslås.
- 251 — Project til sådesaxens jemnande, för afskärningen, på Axskärnings-Machin.
- 252 — Torkhus til de affurne Axens torkande medelst våderdrag.
- 253 — Håstyg eller Stubb, och Stenbrytnings-Machin.
- 254 — Pålfran, at utan Håjare, medelst vidhängde tyngder, nedslå pålar.
- 255 — Norrländsk Bråk, och Skrächt-Machin, at med vattudrift lätt bråka, skäckta och bereda Linet.
- 256 Baron Brauners Lufsplog.
- 257 — Lyst Åker-Råffa.
- 258 — Upfordrings-kan vid Husbyggnader.
- 259 — Kafelugn med luströr igenom, til rummens snara värmande.
- 260 — Att draga up Håstar utur sjön, som gått ned paa isen.
- 261 — Lyst-Balls, hvarmed grofva tyngder kunna upplyftas.
- 262 — Anmärkning vid näst föregående Invention.

- 263 Baron Brauners Svångfran til stora tyng-
ders lyftande i och ur Skepp.
- 264 — Modell af vindspel på nytte sätt.
- 265 — En plog.
- 266 — Ny rörelse med Kuggar, Trillor och Kugg-
stänger, at bruka vid flere slags Byggnader,
der vefvars drag är långt och jämt nog.
- 267 — En ditto på annat sätt.
- 268 — Un en ditto, äfven på annat sätt, allt
som byggnaden fordrar.
- 269 — Säg at affkåra pålar ner i vattnet, et
quarter från bottnen.
- 270 — Ditto at affkåra pålarne tätt vid bottnen.
- 271 Modell på en horisontel Väderqvarn.
- 272 Invention at skåra ut drefven på Wåggurs-
axlar.
- 273 Modell på Invention af Kafelugn.
- 274 — Jordborr.
- 275 — Mudderpråm, byggd i Söderhamn.
- 276 — Spruta i rätt storlek, af särdeles inrätt-
ning, med sin Ståfva.
- 277 — Wall's och Skårverk.
- 278 — ny Invention at slipa och polera allehanda
slags Stensorter.
- 279 — en Pump.
- 280 — en 4:ra-rörig Kafelugn.
- 281 en ny Invention af Pump, som drages med
Vådervinge.

- 282 Modell paa en Pump, som bruktes at pumpa vatten ur de prämarne, hvori Stenpelarne murades i Strömmen nedanför Kgl. Slottet.
- 283 — Kafelugn, som nyttjas i Tyskland.
- 284 — Ox-Sele.
- 285 — Iskällare, at bygga ofvan jorden.
- 286 — rund Kafelugn med rör.
- 287 — til rättelse vid Wattu- och Hammarbyggnader.
- 288 — Tröskvält med Kuggar.
- 289 — Sädesharpa.
- 290 — Rysk Iskällare, bygd ofvan jord.
- 291 — Fyrbåts-Mur.
- 292 — Fyrbåts-Mur, med Kålrum, stegar samt fyrpanna.
- 293 — Fyrinvention med tvenne fyrpannor.
- 294 — Project huru Fyrbaktaren utan stegar, förmedelst tåg eller lina, kan draga sig tillika med Kålförrådet up på ofva plan af Fyrbåts-Muren.
- 295 — Finbladig Såg utan utväxling, och ny Invention, at vesvarnes cirkelrörelse ej förorsakar någon brytning vid Sågramens up- och nedgående m. m.
- 296 — Pottaske Calcineringsugn.
- 297 — De i Västergöthland bruklige simpla Wåderqvarnar.
- 298 — Rättelse vid de smärre Spegelars application i Carlstens Fyr.

- 299 Modell på en Väderqvarnars indrättande, at malningen i lugnt väder må kunna förrättas med håstdrift.
- 300 — Svängkran.
- 301 — Wagn at kunna använda på ganska krogen väg, utan at framhjulen behöfva vara så små at de gå under vagnen.
- 302 — Invention at affkåra pålar med i vattnet.
- 303 — Hackelsekistor med Håstdrift, som är verkställd på Penningeby i Roslagen.
- 304 — Invention på en Stenvagn.
- 305 — Trådesstock med våndbråde på båda sidor.
- 306 — Trösk-Machin, med i tvänne Coniska Cyllindrar applicerade Kuggar: denne föres kring Circulairt, medelst håstdrift.
- 307 — Invention at skilja eller skåra axen från halmen under skörden på åkern.
- 308 Modell på sätt at förut med vighet jämna axen, innan de i för berörde Machin inläggas til affkärning.
- 309 — Invent. at pröfva Sjöbottnens Beskaffenhet.
- 310 — Masugn.
- 311 — Slussbyggnaden vid Nikala By i Lämpelå sockn och Tavastehus Län.
- 312 — Åktyg, likt en båt med hjul, förmodeligen at nyttja på swag is; sättes i gång af de åkande förmedelst vesvar.
- 313 — Trådbålg med fjädrar.

- 314 Modell af en Harkpråss.
- 315 — Pråm at mura Stenpelare uti.
- 316 — Brobyggnaden emellan Rockeby och Kersås vid Drottningholm.
- 317 — Invention at såga bottnar til Åskar.
- 318 — Tufplog.
- 319 — Ugn och Hus, för Rimrökstilverkning.
- 320 — Dubbla Trådbåljors application.
- 321 — Muddersflotta, brukad vid Dockbyggnaden i Carlscrona.
- 322 — Flotta med derpå applicerad Spel, att uphåmte stora Stenar från sjöbotten.
- 323 — Sådes, Magasins, indrätning.
- 324 — Kiselstampen vid Kongsholms Glasbruk, jämte ny invention til Kiselns siktning.
- 325 — Nyländska Gaffelplogen.
- 326 — Något project til Brobyggnad.
- 327 — Project til samma ändamål som föregående.
- 328 — Upvindings, och nedslåppnings, invention til stora stenars läggande på vanliga Stenbjörnar.
- 329 — Invention at drifva 20 pumpar, förmedelst trampning af manskap; bruktes vid stenbrobyggnaden vid Riddarholmen.
- 330 — Spisel och Bakugn.
- 331 — Järnbeflaget Åkervålt.
- 332 — en dito, men skiljer något i Järnbeflaget.
- 333 — Bill och Skårhark.
- 334 — Den såkallade Helsinges Billharkven.

- 335 Modell af en Plog.
- 336 — Husknutars hophuggning.
- 337 — en dito, men skiljer något i hophuggningen.
- 338 — En såkallad Lax-knut.
- 339 — Stensågnings- och Slipnings-invention.
- 340 — Invention at borra Canoner perpendiculart.
- 341 — Trebillad plog eller sådesstock.
- 342 — Renrånfare, hörande til Åkerbruket.
- 343 — Taktäckningsfått.
- 344 — En Ponton-Brygga.
- 345 — flerehandda Inventioner til stenförädling.
- 346 — Rund Kakelugn, hvars undra del är fyrkantig.
- 347 — Sånings-Machin, med 17 såningsbillar.
- 348 — En Hackelsekista.
- 349 — En Klådtvättnings-Machin; liknar en Bytta eller Tina.
- 350 — Rörkakelugn, med spjället bakom Eldstaden.
- 351 — Invention af Windbrobyggnad på pålar.
- 352 — Spisel med flera Fyrhål, samt Stekugn.
- 353 — Rörkakelugn; skiljer något i rörgångarne från No. 350.
- 354 — Håstmangel, der hästen går åt en och samma led.
- 355 Machin i rätt storlek, at skära ut Ruggar på hjul.
- 356 Modell på Spisel, inrättad at hindra inrökning.
- 357 — Slip- och Krats-ugn.

- 358 Modell af en Darrugn. Denna samt föregående höra til Bergverks-handteringen.
- 359 — Stol, i rätt storlek, hvori den sittande kan föra sig sjelf.

5. Bekjendtgjørelse i Inrikes-tidningar 1810, No. 25, den 23de Februar.

De stora framsteg Konsterna gjort der de blifwit odlade i förening med Wetenskaperna, och de mest upplysta Nationers exempel, hafwa gifwit Kongl. Swenska Wetenskaps-Academien anledning att, med Kgl. Majestäts höga bifall, inrätta en Technologisk Underwifningsanstalt, der konstidkare kunna af allmänna föreläsningar icke allenast inhämta wettenskapliga grunder till de förrättningar i deras handtering, hwilka, med undantag af de egentligen mechaniska, hufwudsakligen bero af Physik och Chemi, samt derigenom winna en grundligare och fullkomligare kånne-dom af sina yrken; utan äfwen blifwa underrättade om de förbättringar i konsterne och nya upptäckter som ske hos andra Nationer. Till winnande af detta ändamål har Kgl. Academien utsatt en Lärare, upplåtit sin Physiska Instrument-samling och gjort början till ett Techniskt Chemiskt Laboratorium, hwilket kommer att efterhand erhålla den fullständighet som fordras att försinnliga de practiska lärosatserne.

Kgl. Academien, som gläder sig att härigenom få göra Swenska Måringarne ett wigtigt biträde, hop-

på åfwen att Allmänheten begagnar ofwannämnde
 Inrettning så långt dennas natur medgifwer, och
 uppmanar hårtill icke allenast alla de Slöjdedikare
 Fabricanter och Handtwerkere, hwilkas handrerin-
 gar i mer eller mindre mån grunda sig på physik
 och kemi, utan åfwen andra medborgare, som i sina
 yrken behöfwa kemiens och physikens biträde. Så
 hwila i synnerhet på kemiska grunder: konsterna att
 bleka Tyger, Wax och Halm, att färga och trycka
 Tattun m. m., att garfwa Läder, att tillreda färger
 såsom: Blyhwit, Mengel, Mineralgrönt, Berliner-
 blått, Lackfärger m. m., Skrifblåck och Fernissor,
 att koka Twål och Såpa, att göra Gåst, baka, mål-
 ta, brygga, bränna, destillera och tillreda Swen-
 ska Winer, Ätticka samt andra Syror, såsom:
 Swafwelsyra eller så kallad Victriololja, Skedwatten,
 Koksaltsyra och kolsyrade watten, att dels producera
 dels rena Salter, såsom: Pottaska, Soda, Koksalt,
 Salpeter, Salmiak, Alun och Victriol-sorterne,
 att bränna Kalksten och Gips, samt tillreda Mur-
 bruk, Cement och Stuck, at tillwerka Porcellaine,
 samre Kergods och Tegel, att smälta Glas, Flussler
 och Smalts samt emallera, att tillblanda og under-
 söka Metall-compositioner samt etsa i Metaller m. m.,
 att koka, bränna Tjåra och tillwerka Harts, Terpen-
 tinolja och Kimrök, at urfilja och tillreda Mullarter
 och Gødselämnen m. m.; åfvenså många göromål
 af den inre Hushålningen, Matredningen, Fødoäm-

nenas conservation genom insaltning, insyltning, torkning och rökning, Kockårlens wal och handterande, Gläckars uttagande, Twätt och Modsfärgning, Twälkförning och Ljusstöpning m. m., samt otaliga förrättningar i de egentligen Mechaniska slöjderne.

De konster, hwilka äro för widsträckte att kunna läras i sammanhang med de öfrige, och till större delen redan hafwa sina egna Underwifningsanstalter, såsom Apothekarekonsten och Bruks handteringen, har kongel. Academien trott sig böra utesluta ifrån des teknologiska inrättning.

Technologiska Föreläsningarne komma att hållas terminwis, ifrån Februarii månads början till Maj månads slut, og ifrån början af September till December, twenne gånger i weckan, uti kongl. Wetenskaps-Academiens Hus N:o 101 wid stora Nygatan. Stockholm den 20 Febr. 1810.

Ex officio,

Jöns Swanberg.

Öfwannämnde Technologiska Föreläsningar komma för instundande Termin att hållas öfwer Chemien, lämpad till Konsterna. De börjas den 27 Febr. och fortsättas alla Tisdags och Fredags: eftermiddagar mellan kl. 5 och 7, två trappor upp uti kongl. Wetenskaps-Academiens Hus.

Gust. Magn. Schwarz.

Bilag til Dagbogen for 1812.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

A. Notits om norske skrevne Lovbøger i det kongelige Bibliothek i Stockholm.

Den Codex, som først blev efterseet, var den i det skrevne Catalogus over Antiquitetsarchivets Manuscripter aflemlnede til kongl. Biblioth. 1780. Litr. C., indregistrerte under No. 14. Det er den Borgarthingslov, som forekommer i Listen over de af J. Gabr. Sparvenfeldt til Antiqu. Arch. vet skjænkede Bøger, S. 81, No. 7. Sparvenfeldt havde faaet den til Foræring af Herr Niels Halvorsen, Præst i Gjerpen ved Skeen i Norge 1677.

Denne Codex, som er en Foliant, er ikke ældre end fra det 15de Aarhundrede. Efter Loven selv følge Rettebøder, og ved Slutningen af en af dem, S. 107, læses følgende: "Þessi Bok var logtokin a Borgathingi Jons Bocu Mæssu Dagh, þa er lidnir varo fra hingat Burde vars Herra J. E. MCC of LXX of III Vettr a XI Are Rikis Magnus Kongs." I Bredden herved har en nyere Haand antegnet: "Coronatus nempe 1259; sed imperium nactus 1262; tum nempe pater ejus moriebatur. Hic Magnus obiit 1281."

Paa selve Bindets første indvendige Side ha-
 ves med en Haand fra det 16de Seculum adskillige
 Beregninger, saasom:

"Dresbol gjelder sommesteds 2 Kjør och som-
 mesteds 3, som Jorden er god til og lunde-stærk.

"Et Penningebol er 4 ß.; er der Lunner til,
 da er det bedre.

"Dresbol er saa god som man kan saae en
 Tønde Korn paa, og Hø til 1 Rod.

"En Ortug Solv er 5 Engilst. En halv Or-
 tug Solv er 7½ Penninge.

"Jordregning. 4 Penninge Land er 1 Ortug
 Land. 3 Ortug Land er 1 Dres Bol. 1 Marke
 Bol er 3 Løbs Land.

"To Bukkeskind er 1 Hud. 2 Gjedeskind er 1
 Bukkeskind. 2 Faareskind er 1 Gjedeskind. 2 Kalv-
 skind er 1 Faareskind.

Bag i Haandskriftet er indbundet nyere Perga-
 ment, samt nogle Ark Papir, hvorpaa Retterbøder
 ere skrevne, samt allehaande nyere Love, f. Ex.
 S. 125 Oslo Friheder af 1508 paa Dansk, givne
 af Prints Christian. Siden efter følger Oslo Fri-
 heder af Kong Saxon, affrevne med Sparven-
 feldts egen Haand, som man seer af Underskriften:
 rex codice Msto. Gulething. urbis Scheensis exempl.
 nitidiss. excerpt. die 7 Dec. Anno 1677. Scheen in
 Norvegia, a J. G. S."

Paa sidste Blads sidste Side forefindes følgende Forklaring over Mammatebol.

"Matabol eller Mattlejgu det er Mammatebol eller Mammatelejge, og baade skrives og udtales saa ved en Forkortelse, og bemærker Manadarmatabol eller Manadarmatalejgu, saasom det ogsaa skrives med fulde Bogstaver udi gamle norske Skrifter, det er i Maanedskosts Bol eller Leje, og forståes derved saa stor en Part i en Jord og Gaard, som man kan føde sit Folk med og underholde sig paa en Maanedstid; eller ogsaa at man i fordum Tid gav der saa megen Afgift af aarlig, som Landejerens kunde holde sig af i en Maaned."

Dernæst anmærkes: "Mafnestebol er $\frac{1}{28}$ Del af Mamatebol; nemlig saa meget Skjold, som et Menneske kan leve af et Døgn."

Og endelig: "Huder vare fordum meget dyre, thi de bleve meget benyttede til Tjeldinger paa Dragskibe, og til Skjold og Pantser, og anden saadan Brug."

Endnu er den mærkeligste Omstændighed ved denne Codex at omtale. Det er den S. 100 indførte og i Runer affattede Efterretning om Grændsefejden imellem Sverrig og Rusland paa den ene, og Sverrig og Danmark paa den anden Side, med tilhørende nysselige Anecdote om Kongemødet paa Danaholm. Eventyret siger nemlig, at Danaholmen, beliggende ved Den Hisingen, et Par Mil fra

Götheborg, var deelt mellem de tre nordiske Riger, saa at Kongerne, naar de saaledes, kunde sidde ved eet Bord og dog hver i sit Land. Naar saa efter Maaltidet Kongen af Sverrig steg til Hest, holdt Kongen af Danmark ved Bidsalet, og den norske Konge ved Stigbojlen. Saaledes lyder Ceremoniellet i svenske Bøger. I danske derimod er Sagen bleven ombendt, og det er da den danske Konge, som opvartes af de to andre. Nu møder dette Tilfælde, at i denne Codex, som er skreven i Norge, stemmer Fortællingen overeens med de svenske Beretninger. Man læser nemlig: "Ehanahulm ær skiftær i dræ Hlutir æin a Upsalæ Kununk annan a Ehana Kununk of drithia Norræhs Kununk. Da ær Stæfna deira var a Ehanaholm, da hiolt Danakununk Upsalæ Kununks Oersistjorni, of Norriks Kununk Ystædi hans." Herved er kun denne lille Omstændighed at lægge Mærke til, at uagtet Codex er skreven i Norge, er dog Runerne flikkede ind paa den tomme Side, længe efterat Codex er skreven; og er denne runographiske Operation ventelig foretaget efterat Sparvønsfeldt havde bragt Manuscriptet til Stockholm. Forresten finder man de videre Undersøgelser om denne Sag i Lagerbrings Svenske Historie i Qvart, 1ste Deel S. 181 og 82, og i Suhms Danmarks Hist. III. 156-60.

No. 15. En smuk Pergamentscodex. Udvendig paa Bindet er indpræget Navnet Erik Brof:

Kopenhavns og Narstallet 1576. Paa den indvendige Side af Bindet staaer foran skrevet: "Aanno 1576 thei 12 Jul. lodt jeg thene Bog binde udi Kjøpenhaffn."

De første 7 Blade indeholde Calendarium. Efter Calendareren begynder Loven selv, ligesom i næstforegaaende No., med at Kong Magnus giver Mændene i "Borghartingslaghum" en forbedret Lovbog. Denne Forskjel er der, at i No. 14 sender Kong Magnus strax i Begyndelsen sin Betsignelse "öllum Guds Vinum oc sinum i Borghartings Loughum," hvortil i Bredden, foran öllum, er med rødt Blæk tilskreven de Ord: "Jone ærhibpi oc," samt efter öllum Ordet "adrum." No. 15 derimod begynder saaledes: "Magnus med Guds Misskund Noregs R. 12. sendir virdulegium Herra N. i Aðlo Bpi oc öllum adrum Guds Vinum oc sinum i Borghartingslagum Nv. G. oc sina." I denne Qvartceder følger oven paa Farnannalogen Bjarköyarret oc Bjarmannalog, som begynder med at bestemme om Tings Holdelse i Tonsberg i Olafs Gilde. Efter Bjarkforetten kommer Kristinbalken, men den er der ikke Slutningen af. Manuscriptet er nemlig defect, og de sidste Blade ere afklippede eller afrevne.

No. 16 er stor Qvart eller liden Folio paa Pergament i Begyndelsen, og ved Slutningen Pa-

pir, hvorpaa nyere Anordninger og juridiske Efterretninger fra det 16de Seculo. Den har ialt 113 Blade, foruden de rene Blade bagi, hvorpaa Intet er skreven.

Begyndelsen er: "Magnus med Guds miskunn Noregs Kongr, sun Hakonar Konongs, Sunar sonr Sverris Kngs, sendir aullum Guds uinum oc sinum i Gula þings logum N. G. oc sina."

Og Slutningen fol. 58: "Þessi bok var logtekin a Gulapingi Jons Boku Dag þa er lidnir voro fra burd varð herra Jesu Krist M uetra oc CC uetra LXX oc III uetr annunda aris rífið Magnus Konongs."

Derpaa følger Retterbøder af Kong Hakon, hvoraf en er givent i hans Regjerings 5te og en i hans Regjerings 15de Aar.

Derefter fol. 63: "Her hæfir Þiorgvinnar bok met Dveidin Sending och brefe Magnus Konongs."

"Magnus medr Guds miskun Noregs K. G. H. Kgs. 2c. Her hefir upp þing bok Þiorguinar bokar ok segir um setning ok hueria til þings ere nefna."

Fol. 80. Kong Magnus's Anordning, som han vedtog med alle "Londom monnum stallarum loghmonnum og syslumonnum af allre Vikinni oc uppLondom" angaaende hvormange Mand med Kost og Waaben skulde udredes af hver Skibsbrede.

Fol. 81 berettes, at i Nærværelse af Erkebisp Jon og alle Bisper og andre Høfdinge Lendermen oc Syzlumen gaf Kongren sonom sinom Høfdingia nafn, Eirik Kongs nafn, en Hakonr Hertoga nafn, en af þi at bygghdir ero eigi so fiolmennar norðr ibrot oc far falla smære sektir till, þa var so skipit oc stadfest imillin Kongsens oc Syzlumanna, at or Teghda fylki skall hallda Rgdomenon till sterks oc sömdare III men or huerriu Skipreidir met slifum skildoghom bæde at vapnom oc odrum lutir sem adr er sakt, or vikinni en or Dyia fylkia tria men or tuerri skipreidu. Sua oc or horda fylki hvaru tuæggia tria men or huerri skipreidu." o. s. v.

Fol. 94 staaer følgende meget mærkelige korte Opregnelse paa norsk af Norges Konger, med Efterretning om hvorlænge hver af dem har regjeret og hvor han er døet, forfattet i Kong Hans's Tid. Dette Stykke heder saaledes: "Haraldr hii harfager var fyrstær æinvaldsz konunge i noreghæ of redh fyrir Noreghe þria vætr of LXX vætra, han atte XX sunu. Of æin af þeim hett æirikr blodh sæx of var fyrir N. fim vætr. En þa kom Hakon adalstæins fostre till och redh firri Noreghæ sex vætr of XX of var høgghdr aa sæmæ aa væstfolldh. (En þa tok londh of riki Haraldur grafældher sun eirikz blodox of red firri Noregæ IX vætr of fall i lyma fyrdrhi i sælændi.) Þa tok hakon Ladajarll lond of riki of redh firri Noreghe XIII vætr of XX of høgghdr

i gauladalæ. En þa tok olafver tryggiason ok r: firi N. fim vætr ok frisinadhæ fim londh ok fæll i vidra vaghæ. Þa tok Eirikr jarllson sun hakonar jarls ok redh firi Noreghi XII vætr ok var honom skoræn ulfoær i ænglandhæ ok doo af þvi. Efter þetta toko swæin ok hakon londh ok riki æpter faudir sin ok redho firi Noreghi twa vætr ok fludho sidhan or Noreghi firi Olafue hinom hælgha. En olafuer hin hælghi redh firi Noreghæ fimtan vætr ok fæll aa stæighi Eptir han tok lond ok riki swæin Alfifwson ok redh firi Noreghæ sex vætr. En þa tok magnus hin godhe londh ok riki ok redh firi Norighæ XII vætr. Epter han kom Haraldr hin hardradhæ ok redh firi N. XX vætr ok fæll aa ænglandhæ. Þa tok Olafuer fyrri lond ok riki æpter haraldh fador sin ok redh firi N. VII vætr ok XX. Þa tok Magnus hin bærsettæ lond ok riki ok æpter fadur sin ok redh firi N. X vætr ok atte fim sunu ok redho firi landi ok riki Eystæin ok sigurdher fim vætr. Enn þa atte sigurdir sun ok hett Magnus hin blindi. En brodr hans hett haraldr gillir ok redh firi N. sex vætr. En þa atte haraldr suno þriia het æin eystæin sigurdhr ok Inghi kroypar redo firi N. fim vætr ok XX. En þa tok Magnus ok redh han firi N. III vætr ok XX ok ligger i kristkirkiu i bærgium. Þa tok swærrir ok redh firi rikino fim vætr ok XX ok leet gera VII bægh. Þaa tok londh ok riki hakon sun hans æpter han ok redh firi Noreghi æin vætr. Þa

tok æn hakon lond of riki of redh twa vætr. Pa tok Magnus lond of Riki i noreshæ of red firi XVII vætr. Pa tok Girikr kunge of redh firi R. XX vætr. En þa tok hakon brodr hans Londh of Riki æpter han of red firi R. XX vætr of andazst aa Tunsbarghshusi. En þa tok londh of Riki Magnus Giriks sun of redh fyri Moreghi sex vætr of fimtighi. En þa tok hakon swn hans lond of Riki æpter han of redh firi Moreghi fim vætr of XX. En þa tok Olafwær swn hans æpter han Rikit of redh fyri R. IX vætr of død hæ i danmark. En þa tok londh of Riki æpter han Girikr swn hærtoksans af pomar of systurdottorson drotningæne i noreshæ of redh han firi R. LII vætr. En þa þok norrige Kristoffer som Hertoghe var i beiarne oc palandz grefue uppa rin oc redh firi norrege VII vætter. En tha þok Kristiern of red for norge XXXV. En tha tok Hans.

Det sidste Document i Bogen, som er affkrevet paa et af de upaginerte Papisblade bagi, er en Kettebod af Kong Hakon, med efterfølgende Overskrift: "Thenne Kettebod bør at agtes och dømmes æpter oc holdest her udi Skien, forthi at denne Byes Friheder ere givne efter Tunsberge Friheder och Privilegier deres Indhold."

No. 17. En aflang Qvart, hel igjennem Pergament uden al Paginering. Begynder med Gulathingsslov. Derpaa Reidzifathingsslov. Siden Kette

tebøder, og allerfjødft Kalendarium. Ved Slutningen af Lovene, foran Kalendariet, ſtaaer: Þeſſer bok var loftækin a vidzifua þingi VI nattom for Mariu meſſo fjodare þa er lidnir varo fra burd vars herra Jefu Chriſti þuſhundrat vettr II hundra vettr LXX vettr oc VII vettra XIII are Rikiſ Magnus Kgs. Codex har Aar 1601 tilhørt (Thomas Ohlſen?) Suale.

No. 18, er paa Pergament, beſtaaende af 96 numererede Blade i Qvart. Udſeendet af Pergamentet og Skrift røber en ung Alder, viſnok fra 16de Aarhundrede.

Indholdet er Magnus Lugebæters Gulatings Lov, men uden at i Codex beſtemmes til hvad Thing den er ſendt. Der ſtaaer blot "N things logom" hvilket betyder N. N.

Codex har tilhørt D. Bjelke, og Aar 1634 har den tilhørt en Laugmand (Peder Pedersen) ſom foran har paa Bindets indvendige Side ſkrevet ſom følger: "Anno 1591 then 7 Junii paa Liggershus den tid Kloffen om Morgenen havde ſlaget 8, da ſvor jeg min Laugmands vid til Laugſtolen i Stavanger, ſiddendes paa min Knæ for erlige velbiurde Mænd Niels Kaas Cantzeler, Peder Munk Amiral, og Haf Ulfſtand, de regjerendes Herrer, Axel Gyldenſterne Stadtholder her i Norrige oc Chriſtiern Holck Secreter, og Niels Kaas ſtaffuid mig eiden."

Fol. 92 læses: "Magnus Konninger let sammansetia af ollum bockum landzens sem hannent þotte bæzt vera, met sinu bestra manna rade, oc let skra þessa Bock ok for sialfr til Gulatings, oc let þar uplæsa, oc gaff þingmonnom bockena, oc þa rettarbot þar met, som ei er minzt."

Fol. 93 læses Narstallet 1590, som om det var det Nar da Bogen var skreven, hvilket ikke er usandsynligt.

Codex No. 19 som forekommer i den sparvenfeldske Catalog S. 85 No. 12, er i Qvart fra 15de Seculum, først 69 Blade paa Pergament, dernæst fol. 70-120 paa Papir.

Indholdet er a) Gulatingslov med Retterbøder, fol. 1-50. Dernæst: "Biorghynnaboc medr Quædiu sending M. Kgs."

Fol. 71 begynder paa Papiret Bergens Bylov, med en nyere Haand skreven saaledes: Her begynder Bylougen och siger om nogle Artikler som icke staaer i Landslougen."

Fol. 106 læses: "Denne gamle Gulating Lovbog ær migh föråhret af Herr Borgemester Anders Andersens Kåreste i Scheen in Norwegen, den fornehme Matrona Margreta Wolfgangsdotter, ner jagh schullæ resa til Sueriget igen. d. 25 Febr. 1678.

J. G. Sparfvensfeldt."

Fol. 107 heder det: "Her begyndes Formatt nalaug och er gammel norst Sioret eller Siolaugh."

Codex No. 20 i lille Fol., hel paa Pergament, ikke pagineret, synes at være fra det 14de eller Begyndelsen af 15de Seculo. Den indeholder Gulathingsslov.

Paa Bogens sidste to Blade hæves følgende: *Vii Hans med Guds Radh Korigis Danmarks Wendes og Gothes Konningh utualdh til Suerige ic. gjøre Alle vitterligt ath vii med vore elskelighe Radh haffwe nu overvejet vor og Norges Rikes og des Indbyggeres Beste og Bestand paa det at Ingen skal ulovligen tvinges eller bestattes her efter denne Dag, og derfor have vi naadelig undt og givet alle vore kjære Undersaatter udi Norges Rike disse efterskrevne Ketteboder: — — "Forst ville Vi, at Ingen skal bastas eller bindes, uden at sig lovligen forbryttes eller vorder greben med ferste Gerninger o. s. v." Datum civitate nostra asloensi VKE infra octavas visitationis Mariæ 1491.*

No. 21 paa Pergament i lille Fol., (noget af Bogen er folieret) synes være fra 15de Seculo; for og bag ere indsatte nogle faa Papirblade; paa et af hvilke en meget interessant Anordning af Axel Gyldenstjerne, givet paa Aggershus den 28de Januarii 1591, om Landløbere og tjenesteløse Folk.

"Stormægtigste Højsbaarne Forste og Herre Hr. Christian IV udvalgte Konge ic. Hans Majestæts tilforordnede Statholder i Norge og Hovedsmand paa Aggershus jeg Axel Gyldenstjerne til Lingbygord

hilser Eder alle Kongl. Majestæts Hovedlensmand
 saavel som alle andre Lensmænd der med nogen For-
 lening af høgbemeldte Kongel. Majest. forlent er
 med samt Ridesfogeder Borgemeester Byfogeder Prov-
 ster Præster Skydsstikkere Bønder og menige Almue
 som "bage och bou offuer Allt Norge" kjærligen
 med Gud. Vider, at mig er tidt og ofte tilkjende-
 givet og høgligen for mig beklaget, hvorledes her
 allevegne i Riget baade op i Landene saa og ude
 med Søfiderne skal lade sig finde mange tjenekelose
 Companer og Landløbere, unge Karle og Dreng-
 e, baade Vinteren og Sommeren igjennem, sammeledes
 Saugmestere om Vinteren, hvilke ikke ville tage sig
 nogen Høsbonde at tjene eller nogen visse Sted at
 tilholde og blive paa, mens ikkun samle sig tilhobe,
 3, 4, 6, og undertiden flere, og løbe omkring i Lan-
 det blandt Bønder, og Andre, saa at hvor de enten
 kunde spørge at der kunde holdes Bryllup, Gæstebud
 eller andre Verksam og Forsamling, men ogsaa ikkun
 en Tonde Øl skulde uddrives, eller hvor de kunde
 tænke en evnendes Mand, som de vente at finde en
 Tonde Øl eller to høs, forsoje de sig der heden, og
 ikke der allene velt sig ind paa Godefolk ubuden,
 men og udi samme Forsamling begynder een "Vel-
 lament" over en anden, og end tilmed thore sig
 understaae, at overpuffe, true og undsige Verten,
 saa at dersom han vil have Fred i sin egne Hus
 maa han give "thennom" fri op til Mad og Øl,

imeden han haver noget i Tønden, fast ydermere nogen andre hans Gæster han til sig indbudet haver, eller og han sielver med Hustru og Børn fortærer, og udimidsertid bedrive de all den Modvillighed Tyveri Skalkhed, hvis dennem selve lyster; og udi saadant Levnet stryge de af et Fogderi og "Præstegilde" og udi et andet, og saaledes forfølge deres Orkesløshed, og øve sig udi al Ugudelighed og Ulempe, fattige Folk til stor Besværing og Overlast, og haver derfor været af mig begjærendes, jeg saadan Overvold Nød og Besværing ville ansee og saadan Ustikkelihood affkaffe — — — — —
 saa have vi for godt anseet og derom saa forordnet, at ingen Tjenesteløse eller Løsgjængere efter denne Dag skal tilstædes saaledes at omløbe uden Tjeneste ic., givet og skrevet paa Aggershus den 28de Januar 1591."

Der hvor Farmanalog endes, som er paa S. 82, heder det: "Her lykr Farmannalogum. En thessa Bok ritadr Cirifr Throndarson.

Dextera scriptoris careat gravitate doloris!

Lauda scriptorem, donec videas meliorem.

Scriptor sum talis demonstrat littera qvalis.

Scriptor sit sanus! sit sua sana manus!

No. 22 er en Qvart paa Pergament, hel gammel Haand, som det lader; den første Halvpart deraf er vel fra 15de Seculi Begyndelse. Bladene ere ikke numererte. Bogen begynder med Christen-

doms balfur i 70 Capitler. Dernæst Frostathingslov; og derpaa — som der er noteret foran: Stadsgar, Biscopa og Konga-bref, med eet Ord: Retterbøder.

No. 23 en Papierscodex i Folio, indbunden i et Pergamentsbind, hvorpaa Bogbinderen har trykt: Niels Krag Mogensens. 1599. Den begynder med den norske Lov, paa Dansk oversat. "Her begyndis Morgis Laugbog epther som then hellige Herre S. Oluf Koning med menige gode Herrers og fremfarne Konningers udi Norges Rige de skenssemeste och ypperste och beste Mandes Raad udi Landene gjort skicket ordeneret bevilliget stadfasted oc af menige Mand samtykt og vedtaget, og nu er udsæt, at menige Mand thet bruge og forstãnde kan, Alle til Hjelp og Trost." Efter Loven følger Christenretten paa Dansk ved Hans Gaas. Dernæst Retterbøderne, ogsaa paa Dansk.

No. 24. Norges Lov paa Dansk i Folio paa Pappir, skreven i det 16de Seculi Slutning og høist ubetydelig.

No. 25. Ligesaa Norske Lov paa Dansk paa Pappir i Folio. Er skreven ved 16de Seculi Midte, eller kort efter, og det overmaade elegant. Paa Bindet staaer udvendig: Jacob Scriffver, Borgemester 1583; og paa dets indvendige Side læses: "Jacob Saffrensen B. i Kjøpinghaaffn haffuer ladet thenne Bog schriffue, oc er hans met Rette."

No. 26. Ligesaa norske Lov paa Dansk i Folio paa Papir, skreven for 16de Seculi Midte. Paa Bindet læses udbendig: Tage Orden, 1558. Paa det andet Blad i Bogen, før Loven selv begynder, læses følgende med en samtidig Haand skrevne Underretning: "Anno Domini 1563, Løverdagen næst for Sancte Bartholomei Dag, som var then 21 Dag Augusti, kom Breven van Suasboriig for Elsboriig.

Søndagen ther næst epther, som var then 20 Dag Augusti, kom Kong Friderik ther for.

Løffuerdagen næst for Marie Nativitatis, som var then 4 Dag September, vedt Kloffen var 4 epther Middag gaff the Slottit op og tha giick alt Folket neder aff Slottit met hyde kepper i theres hender og satte sig strax nederfor Slottit och then tid slich the ingen Bescheden fra Kong. Maj., men anden Dagen ther epther tog han thennem til Raade, og tha bleff alle Kong. Maj. Schub taget op for Slottit."

No. 27 er ligeledes en Papirscodex fra 16de Seculum. Heri, foruden de sædvanlige Rettebøder, en stor Mængde nyere Breve fra Friderich 2dens og Christian 4des Tid.

No. 28 er i Quart paa Papir, ligeledes norsk Lov, har tilhørt Johan Fris, som det heder ovenover paa første Blad, hvor Loven selv begynder: Denne Bogh hører Johann Friis tiill af Geslager, 1547.

No. 29 ligesaa Qvart paa Papir, Loven dansk, slet skreven i det 16de Seculo.

No. 30 ligesaa. Denne har 1552 tilhørt Erik Riill — siden Clas Kålamb.

No. 31 ligesaa. Har 1552 tilhørt Claues Huitfeldt.

No. 32 ligesaa. Ubetydelig.

No. 33, 34, 35, 36 ligesaa; norske Lov i Qvart paa Papir, 4 Boll. Bladene ere talte i Svite i alle Tomer, og bestaae ialt af 482. Skriften viser, at den er af det 16de Aarhundrede. Paa et reent Blad foran Texten heder det: *Norriges Lov udsæt paa Danske, oc Noriken derhos, wed Peder Clausson, Sognepræst i Undal, Anno Christi 1600.*

Lidet nedenunder læses: "Anno Christi 1608 in Majo haffuer jeg til it wenligt tienstachtigheds och tacknemmeligheds tegn forarit min kjære Herre Biskop hederlig oc høislærd Mand M. Lauris Clausson oc mine kjære Medbrødre her udi Stavanger-boendis, med denne Lagbog: bedendes ydmygelig, at den ringe Tjeneste tagis til tacke och i en god Mening.

Peder Clausson, egen Haand,

Anno ætatis 63."

Førend Lovbogen selv begynder paa Norsk og paa Dansk, haves paa fire unumererte Blade en Fortale paa Dansk eller Indledning med Overskrift:

*Den Norske Lovbog.

En Undervijsning om Norrigis Lov.

Endog det schrifnis vdi Norrigis Chronick, At Kong Halffdan Svarte, som var Kong Harald Haarfagers Fader, haffuer først skicket Eidsivue Tings Lov: och hans Sønneson Kong Hagen Adelsten den gode, haffuer sæt och skicket Froste Tings Lov, med Sigurd Jarls Raad och andre wijse mends vdi Trondelaget, och Guletings Lov skickede hand effter Torleff den wijses raad. Saa findes dog nu ingen aff de første Lovbøger schreffne. Och ej troer jeg at de lovv er komne nogentid paa Schrift eller at her var nogen schreffuen lov i landet for Kong Oluff Haraldsons tiid, som kaldis Sanct Oluff, At hand haffuer ladet den Norske lov vdi Bogstaffue vnder wijse parter och balcker forfatte, och vden tuiffi tillagt Christendoms Balken. Men hworledis derom er, da var den gamle Norske lov megit streng: och esterdi at forbemelte Kong Oluff var en gudfryctig och Christen och dog en streng Herre, som vilde gjerne at Retfærdighed skulde have sin Sjænge, og dette Land var da fuldt, ikke alleneste af hedenste Bantro og djævelff Afguderier, men ogsaa med alle andre Usæder Rob og Vold og Mord, som Landsfolket havde udi lang Tid tilvant sig udi den langvarendis indbyrdes Oprør og indenlands Krig og Morderi, som Kongerne her i Landet og deres Hovdinger og andre Undersaatter havde øvet og brugit

imod hverandre og mod hverandres Børn og gode Venner fra Kong Erik Blodøxes Tid: och forbemeldte Kong Oluf med alsomstørste Nidkjærhed besfittede sig til at fremme den christne Tro og Religion her i Landet, saavel som at afskaffe alle hedenste Usæder og utilbørlig Skik og grove Laster og Udyder blandt disse Landsfolk og tvinge dennem til bedre Skik med streng Lov og skarp Straf og Pen og haard Keffing derhos (saa at han derved samlede sig stor Avind og hemmelige Had og Nid af sin uslydige, modvillige og opsætste utro Undersaatter, som og paa fjendtes der de paa det sidste ihjelsloge den fromme Herre); da kunde han ikke have Aarsag til noget af den gamle Lovs Strængthed at formilde.

"Men hans Søn Kong Magnus der han fornant at Almuen vilde blive hannem gjenstridig og oprørsk for Lovens ulidelige Strængthed, da haver han efter sine gode Mænds tro Advarsel og Raad ikke allene ste formildet den gamle Lov, men ogsaa ladet den udi en Bog sammendrage og indskrive, hvilken Lovbog er endnu til og kaldes Graagaasen: og forbemeldte Kong Magnus blev derfor kaldet Magnus den gode.

"Men samme Lovbog var endda meget streng og blev dog ved Magt holden og brugt indtil Kong Hagen Hagensøns Tid, som var Kong Sverres Sønnesøn, enddog at samme Konge med en Kettebød eller to udi nogne Stykker den formildede.

”Men forbemeldte Kong Hagen Hagensøn haver mærkelige formildet denne Landslov i det at han haver afflaget og ladet affalde tredie Parten af al kongelig Sagefald, udi den ene Sag saavel som den anden; saa at dersom tilforn et Sagefald udi en Sag kunde rejse til 40 Mark Sylff skulde siden ikke gifues uden 26 Mark Sylff og $\frac{2}{3}$ af en Mark, og ligesaa med de andre Sagefald.

”Men hans Søn Kong Magnus Hagensøn haver udi sin Tid heden ved Anno Christi 1273 med de viseste Mænds Raad her udi Landet ikke alleneste formildet Norges Lov baade med den store Kettebod, at han lod affalde af al kongelig Sagefald den anden Trediepart. (Det er ligesaa meget som hans Fader lod affalde og tilgav, eller Halvdelen af al det Sagefald, hans Fader lod blive. Saa at dersom hans Fader afflog Tredieparten af 40 Mark Sag, lod han den anden Trediepart og affalde, saa at nu skal gifues 13 Mark Solv og 8 Ortuger, det er Tredieparten af en Mark, i det Sted som tilforn blev givet 40 Mark Solv). Desligeste og med andre gode og nyttige Kettebøder. Men han haver ogsaa forbedret og forklaret Loven udi mange Stykker og ladet den ganske omskrive, og i en bedre Orden og Skik forsatte; og paa almindelig Lagting den samtykke og vedtage og uden Tvivl tillagt den fjerde Lagsogn, som er Kongetings eller Borgetings Lagsogn til de andre tre og tilskikker hver Lagsogn

sin Lagbog, hvilke Lovbøger ere endnu ved Magt og bruges her udi Riget, og er hans Rettebøder saavel som hans Herre Faders der udi Skrevne. Hvorfore han blev tilbørligen kaldet Kong Magnus Lagebod.

”Siden have de efterkomne Konger i Norrige med atskjellige Rettebøder forklaret og styrket og somme steds formildet Loven, hvilke Rettebøder skulde enpart (3: deels) gaae over alt Landet og enpart udi hver Lagsogn eftersom Landsfolket det af dennem begjerede og efter hvert Lands Lejlighed.

”Saa er her nu 4 Lagbøger i Norrige udi de 4 Lagsogner, som ere:

1. Den første er Frostetings Lov, som kaldes saa af Tingstedet Frostø, liggendes ved Trondhjem og holdes over al Nordlanden fra Vaardhus og indtil Sundmør.
2. Den anden er Gulatings Lov, hves Lagting blev holden i Bergen paa Guls: og strækker den Lov sig indtil Gjærnæs østerst paa Agdesiden.
3. Den tredie er Eidsivetings Lov, hvilket Ting blev holdet paa Eidsive eller Eidsvold ovenfor Oslo ved det store Vand Nisø paa Hedemarken og strækker sig over Vestfold, Romerige, Opplanden og de omliggendes Læn.
4. Den fjerde er Vigverste Lov, som holdes over al Vigen fra Oslofjorden og indtil øster

ste Landsenden, og kaldes nu Borgetingslov, fordi det Lagting blev holden i Sarpsborg eller i Borgesyssel.

"Udi disse 4 Lovbøger er ikke nogen mærkelig Udskjellighed uden i Tingfarebogen og ere nu siden flere Lagmænd tilskikkede:

1. Thi udi Frostetings Lagsogn ere nu tre Lagmænd: den ene paa Stegen og Helljeland i Nordland, den anden i Trondhjem og Trondelaven, og den tredie i Jæmteland.
2. Udi Gulatings Lagsogn er nu tre Lagmænd: den første i Bergen, den anden i Stavanger, og den tredie paa Agdesiden.
3. Udi Eidsivetings Lagsogn ere nu 4 Lagmænd: den første i Oslo, den anden i Skijen og Tellemarken, den tredie i Tønsbjerg, den fjerde paa Hedmarken og Opplanden.
4. Udi Vigverf Lagsogn ere to Lagmænd: den ene udi Frederiksstad, den anden øster ved Bahus udi Vigen.

"Men om Kettebøderne haber man dette at agte at de ere alle udgivne som aabne Breve med Kongens Secret underhængendes.

"Hvilke Kongebreve eller Kettebøder laa i Forvaring paa visse Steder at man kunde vide at søge dem enten naar Lagmændene vilde lade dem udskrive eller dømme derefter. Men for mangfoldige Omstiftelse som her er skjet i Landet paa halvandet Hun-

dredeaars Tid er saadanne Kongebreve mesteparten omkomne og forødte.

”Og endog at Lagmændene og andre forstandige Mænd i gammel Tid har ladet mange Rettebøder indskrive i deres Lagbøger og besynderlige dem som vare hver deres Lagsogn mest anrørendes; dog er uden Tvivl mange skjøne Rettebøder bleven borte og forkommet, enten fordi de ere ikke blevne indskrevne i Lovbøgerne, eller ere forkomne siden med Bøgerne. Thi vi see endnu at den ene Lovbog ikke indeholder de Rettebøder som den anden haver. Dertil ere og mange skjøne Lovbøger paa et Hundredeaars Tid enpart ført herud af Landet, og enpart ved Jildebrand og i andre Maader forødte og forkomne.

”Gud allermægtigste, som er en retfærdig Gud og elsker Retvisshed, give alle Dømmerne sin Aand og Raade til at dømme saaledes at Gud derved maa skje Vre og Menniskten Ret, og Loven og it got Regimente maa ved Magt holdes udi Fred og Rolighed, Amen. Peder Clausøn (ut potuit).”

Her i dette Verk har Peder Clausen ikke, som ellers sædvanligt er, ladet alle Lovens 8 Bøger følge hinanden i Svite, og derpaa, i en Slump, Rettebøderne; men han har ved hver Boges Ende tilføjet paa Norsk og Dansk de til samme Materie henhørende Rettebøder, ja endog tillige hist og her tilføjet Paralelsteder af den islandske Lovbog, ligesom Resten baade paa Norsk og Dansk.

B. Beskrivelse over en mærkværdig islandsk
Codex i det academiske Bibliothek i Upsala.

Denne Codex hører til Magni de la Gardies Donation og er No. 4, 5, 6, 7. Disse Nummere i Cataloget ere eet eneste Pergaments Volumen i bred Folioformat med to Colonner Skrift paa hver Pagina, uidentvibl skreven i det 15de Aarhundrede. Paa et Blad foran i Volumen er skreven med vor Stephani Haand: Volumen hoc membranaceum sequentes complecitur tractatus:

1. *Fragmentum Historiæ Olai Tryggonii, Norvegiæ regis.*
2. *Drama ερωτικον.*
3. *Historiam de Eli quodam, Juliani Ducis S. Ægidii filio, a Roberto Abbate, jussu Haqvini Regis, in Normannicam linguam translata: ubi de comite Wilhelmo et Rosemunda multa inculcantur.*
4. *Varias Brittanorum fabulas, quas in carmina conversas olim fuisse dicunt, quæ in conviviis ad citharam decantari solita esse perhibent: ut Historiam de Gviamaro Equite Britannix Meridio-*

nalis; Æskeliod Britannis veteribus dictum; de Nobilium duorum conjugibus gemellos enixis, et id genus alia.

Hvad No. 1 angaaer, da er det blot $1\frac{1}{2}$ Blad, og udgjør Slutningen af Olufs Historie, eller Efterretningen om hans Endeligt i Svolderlaget; derpaa et Capitel med Overskrift: Um Andlat Thyri Drotningar; saa: um ormin langa; derpaa: um Ol. K. begynder saaledes: Sva sagde æinn vitr madr er het Soti Skald, at Olaf K. for efter þenna Bardaga til Vinlang med Arstridi Drotning oc var þar 11 Petr. Þadan foro þan i Bellond. Þar atti Arstrid Bu oc Jardir 2c. 2c. Om hans Rejse til Rom og Jerusalem 2c. Tilsidst heder det: Her lykr nu Sogu Olaf Konnungs er at rettona fallaz Postoli Nordmanna. Þessa Sogu ritadi oc setti Oddr Munkr til dyrðar þessom hinon agæta K.

No. 2 bestaaer af 3 Blade, og handler om tvende Elskende, Pamphilus og Galathea *).

*) Herr Rask har meddeelt mig en Udsigt over Indholdet af dette Drama, og denne lyder saaledes: Pamphilus klager for sig selv sin Kjærlighed; faaer det Indfald at anraabe Venus, som han gjør en lang Bøn eller Tiltale til. Venus svarer med mange Raad og Sententser. Han gaaer til sin Kjæreste, Galathea, og erklærer sig zirligen, men faaer et ubestemt Svar; ængster sig paany over at han ej er kommen videre; faaer ifinde at gaae til en gammel Kone, som var klog og var Galatheas Fortrolige.

Heri en stor Del Ordsprog og ordsprogagtige
Talemaader, s. Ex. Side 5:

Sott Eppli fellr af sott Tre.

Kyn fylgia birtir opt huadan kommin er.

Oft koma Stormæli af litlum Lut.

Mykyl Eldr verdr oft af litlum Gnæista.

Side 3:

Virr kann skilia halfkuedit Ord.

No. 3 bestaaer af 12 Blade, og er den utrykte
Elisfaga inddeelt i 49 Capitler. Begynder med
at beskrive en Hertug Julians Fromhed og gode
Gjerninger — "han let gera med miclum kostnade
margar Stenbruar yfir Nar oc usora Vegu Rifum

Hende beder han om Hjelp og faaer Lofte derom,
imod at love, at hans Hus altid skulde staae hende
aaben. Da hun da taler med Galathea, raader hun
hende til at tage Pamphilus til Mand. Pigen er ikke
uwillig, men vil dog først forsøge ham, hvilket hun
overdrager til den Gamle. Da han kommer igjen,
fortæller, ifølge heraf, den gamle Kone ham, at alt
Haab er ude, da Galathea skal giftes med en anden.
Han udbryder derpaa i Klager, hvorefter den Gamle
trøster ham med Forsikkring om hans Lykke. Derefter
mangler et Blad i Codex, som synes at have in-
beholdt det allersidste af dette saakaldte *δραμα ερωτικον*,
og det meste af et andet Stykke, som slutter strax
øverst paa næste Blad. Denne Slutning synes nem-
lig ikke ret at passe til Pamphilusdramaet, men snar-
cere at være af gudeligt Indhold. Hele Stilen er
fuld af Sententser, stiv, højtravende, pretiøs, og
barbariseret.

oc Fatakiun til æilifs Bæina. Han hest upp morgum rikum Spitalum.”

Capitel 8: ”Triatres rider nu ibrot fra felogum sinum oc nalkades Elis. Som han var kommen a Slettuna, þa spurde han, huat Manna er þu Riddari, kuad han, truir þu a Maghun er ollum Hæiminum styrir. Þist æigi, kuad Elis, oc a engan þan sem honom þionar; ec er Sunr Juliens hins dyrlega Hertoga. I Dag arlla dubbade han mik til Riddare, oc gaf mer thessi Herklæd.”

I 15de Cap. forekommer følgende Sted: ”Her er nu kommin, kuad han, Artur Kongr or Bretlandi hin frædi Kongr oc hin sigrsæli, oc med honom Gaser hin sterki, oc Margant hin ræidlyndi, oc Gulafri hin æde er etr 5 Men eda 6 at einum Mali.”

Cap. 23: ”Elis sa galopin standa a Kne fir fer oc bidia Mistunnar. Þu hinn dyrlygr Herra drep mik æigi, þvi at ec eir godra Manna oc or riku Lande; ek eir Sun Jarls or Euderriki. Sem Modir min hafdi fott mik, þa tofu mik ibrottum Rattina þriar Alfsonur.”

Cap. 44. ”Nu vil ec segia yder fra Rosamundam hinni furtæisu oc Eliþi hinum goda Riddera, huersu hon hefir klæddan honom.” — Blandt andet iforte hun ham den Hjelm — ”Þessum Hjalm tapade Paris Troia Kongr, er toc Elena Drottning af Brit:

Iandi, a tæim Degi, er Menelaus Kongr scaut honom or Saudli oc hio Hausud af honum."

Enden er saaledes: En hvesfusum Elis vart þæim vandrædi, en hvesfu han kom hæim til Franz med Rosamunda, þa er æigi a Bok þessi skrifað, en Rodbert Abott sneri oc Hafon Kongr Søn H. Kgs let snua þessi norrænu Bok.

No. 4 udgjør 24½ Blade. I Inledning til dette Stykke heder det: "Bok þessor, er hinn virdulege Hafon Kongr lit norræna or volsto Male, ma hæita Liodabok, þui at af þæim Logum er þæssir Bok birtir gærdo skold i sydra Brætlande er liggir i Franz liod songa, þa er gæraz i Horpum, Sigioni, Simphanom, Organom, Timpanom, Sallterum oc Corom oc allzfonar odrum Strænglæifum er Menn gera ser oc odrum til Skemtanar þæssar Lifis. Oc lyfr her Forrædo þæssare, oc þessor nest er Upphaf Sanganna.

Her heder det nu blande andet i 1ste Cavitel: "syr þui ihugade ec at gæra nokora goda Sogu oc or volstu i Bokmal snua at þat mætte flæsta hugga er flæstir mego skilia en Liod þan er ec hævi høyrð er gæ (æg?) varo i Sydra Brætlande þa lifade mer at snua oc odrum segia þui at ec hafða mioc morg høyrð þau er ec vil at vifn framtelia oc engon glæyma af — —

Cap. 2: Sogur þær er ec hæit fannar oc Brættar hava Liod longa af gort, vil ec segia yder sem

ec ma med fastom Ordm En sua sem Ritningar
 hava synt mer vil ec sægja yder Atburdi þa sem
 gerduzt a hinu sydra Brætlande ifyrnkum. Um
 þa Dage red þui Riki Odelskonge stundom i Fridi
 oftsamlega i Drosto oc i Ufridi. Þessom Konunge
 þionade med Willd oc god Willia æinn ríkr Lænde-
 madr, er allre red æinn Lennsborg, oc var han
 kalladr Dridias. Han atte med sinni æigini Þusu
 tvan Horn Sun oc Dottor. Ungen het Dottor
 hans, en Sun het Guemar.

Cap. 3: Guemar sem han var Riddare þa
 dualdezt han þar mioc længe. Sidan skildizt han
 vid Konge oc allt Hirdlid hans i Vinsæld oc Vin-
 nato, oc stæfnde han þadian if landr at rænna
 Ræysti oc Riddaraskap sin, þi at um þa Daga var
 þar jafnan Ufride oc Bardagar; en Hugo i Lorenge
 ne i Burgunie oc æigi i Angeo ne i Gaskunnia fangf
 engi honum jambastr i Vapnaskipti. —

Slutningen er i det 21 Capitel saaledes: Si-
 dan tok Gviamar Bergena oc Kastalan oc drap
 Meriadum er fyrir sat, oc tok han sua þadan Un-
 nasto sina med fogrum Sigri oc miklum Ragnadr —
 En af þessare Sagum er nu have þer hoyrt þa gærdi
 Brættar i Horpum oc i Sigium Symphonis oc Dr-
 gantis hin fægriu Strænglæifs Liod, oc hættir þætta
 Gviamars Liod med hinum fægriu Rotum er a
 Brætlande (funnuð).

Den følgende Fortælling begynder: Her segir un annan atburd annarar sögu, of var af þessari þat liot gort er Brættar falla æskilíod en ec vil segia ydr æftir kunnasto minni. I brætlandi i fyrnfonne bioggu trær riddarar, goder grannar of hinir bæztu felagar rifir menn of væl æignader, of mioc fiader vasser of traustir at riddaraskap hinir hæverscasto at kurtæisi of ollum godum hirdsidum, of hvartvægge þeirra atte frida þuso, of þar þa svo at, at onnur þeirra vard ulett af æignum bonda sinum, of þar hon hofn sina æfur til sidvæniolægr burdartimo of fæddi hon þa tviburar tvan fogr sveinborn of var bonde hennar miok fagnanndi þæssom atburd burdar hennar.

Denne Fortælling som bestaar af 13 Kapitler ender saaledes: Sidan sem þan komo hæim i fylkit of fostirland sitt; Þa hofdu þau med ser Hæflu dottur sina of var hon sidan rikoliaa gift audgom of agætom herra. Nu sem þessir atburdir uppkom of spurðize um allt brætland; Þa lifadi Brættom at koma þessa sögu i streng-læifs liod, of kallade þetta æskilíod, en i valsko laidefrædni.

Den næste har til Overskrift: Egvitans streng-leier er hér.

Cap. 2: Einn ríker Madr of Herra hævstir of kurtæis Hofdingi oc væfninga stior i Jansborgar Etutan at Rafni, hinn væfaste i Vapnom o. s. v. — — En rædisman hatte Þusu oc æigna Kono, af

Þessi Kona varð öllu þui Ríki síðan Harmr og Hormung. Þessi Fru var súa fríd orðen at Þaxti og Fægrð og allri Lífamskæpini, at þó at Natturan hæfði hænni huætvitna gefet þater til Fægrðar færi. Engi var súa ræinlifr Munkr i allu þui Ríki er han sa nokkora Stund Unlitt og alit hænna at han myndi æigi skjot snua allum Hug sínom til hænna, og allum Hug at unna hænni.

Enden er: "En sa er þessa Bok norrænade" — efter nogle moralske Reflexioner af Davids Psalmer af Job, Augustinus, og andre heder det: og lyke her nu sínu Vrenði sa er Bok þessare sneri. En Brættar a Bretlandi þar sem þetta gerðigt súa sem Boken hever talt upp gerðu Ekvitans Lið i Streng, leikum huersu hann lauf Lívi sínu og su med honou er han unni súa mið ser og hænni til dauda.

Det ny Stykke har til Overskrift: Bisclarets Lið er her. — — "Bisclaret var æinn ríðdare vassr of kurtæiff etc. Bisclaret het han i bræfko mali, en nordmandingar kallado hann vargulf. I fornkonne matte hænna þat sem optlaga funni geraze at marger menn hamskiptaduzt of vurðu vargar, of biugge i morkum of i skogum of þar atto hus of rík síbili. En vargulfr var æitt kvikuendi mædan hann byr i vargs hampa slitr hann i þeirre æde menn ef hann nær, of gærir mikit illt hann læypr um Skoga of um mærfk of þar byr

hann mædan hann (er) i þeim hame. — — Þ
 Brætlánde bio dýregr mædr hinn samelegste ok hinc
 lofsalasti yvir alla hans maka gafugr Riddare hælt
 fœc vœl ok rikulega ok var hinn karaste sinom
 herra. — — Þesse þusade æina frida kono hofka
 ok velsidada ok unni hvart þæira odrú. Nu var
 æinn lutr sa er hœnni var mæst til angrs at hon
 misti þria daga fulla i hverri vikú sva at hon vissi
 æigi hvært er han for, eda hvar hon var kommen,
 ok ængi af hans monnum kunnú nokot at sagia af
 honum." — Hun spœrger ham derpaa selv og lokker
 udaf ham at han er Varulf den Tid han er borte.
 Hun spœrger hvor han har sine Klæder, han vil ikke
 sigge det eftersom han bliver det bestandig om han
 ikke faaer dem tilbage, men hun lokker ogsaa dette
 ud, og derpaa sender Bud til en gammel hidtil
 forsmaaet Tilbeder, som efter hendes Anslag bemægtiger
 sig Klæderne, og hin bliver da bestandig Ulv.
 Kongen kommer paa Jagt i Skoven, alle Hunde og
 Jægere forfølge den arme Ulv, som tilsidst kaster
 sig for Kongens Fødder, skaanes og tages med hjem
 og følger siden Kongen. 2c. —

Den følgende Laustiks liod er her: "Nu vil
 ec sagia ydr æin atburd af hvæim brættar gærdú
 æitt strænglæiks liod, ok falla þæir þætta liod laustik
 saa er kallat i bræzky mali en i volsku russinól
 en i ænsku nictigal. En þat er æinn litill fugl er
 þægar sumra tækr þa syngr hon ok gællr um nærr

sva fagrt miori roddu at yndelegt of ynnelegt er til at hlida.

”Þvi fylki a brætlandi er hinn hælgi mallo huilir er æina ríkr of frógr bær i þessom bæ bioggu tvær riddarar of atte hvarr þeirra sin gard annarr þeirra var kuangadr fridre of fagre fono byggenne of hærborstne, en annarr ollum funnegr of andlátum dugande monnum of sinum jafningum. Þessi hinn ungi Riddare unni fono granna síns sva miok of lengi bad han hennar of sua mikill gedlækr sanzþ henni med honom at hon unni honom yvir hvetvina fram. Or þvi svæfn lopti er hon i svaf matte hont ræda vid unnasta sinn, of sua han til hennar or sinu lopte, of þat þeim æigi mislíkade þviat þau varo bædi i myklo hæglisti nema þat at æins at þau matto æigi saman koma, sem þau giarna villdu. Med þeim hætti ælskodoft þau lengi. Nu æinu sinni sem sumratok þa tok laustek at syngia med hinum fægrsta song of kallade makasinn till astar auka undir vidar laufom of blómum. Ea er þa var ælskandi matte miok ihuga af fuglanna songum þat er honom líkade at ælsca fyrir þui at Riddarent var æsbundinn fæsti (han) hug sinn i songum fuglanna sem þar være allt þat er honom líkade at hava, of gade han med ollum hug songanna fuglanna, er huatto til astanna. En fruen er han sua miok unni þa sa athævi unnasta síns i tunglæst ineno þa er herra hennar var sofnadr þa síod hon upp or

rakkju hans ok flæddigt skiffin sinni ok gecc at standa hia glogginnom því at hon vissi at unnast ihænnar stod odrum mægin i odrum glugg ok hafde þuilift lif, svo at haa vakie dringast alla nottena. Ok bar þa sua at af aftsamlegre uppstodu hænnar at herra hænnar ok bonde ræiddigt ok asakade hana miok hordum ordum ok spurdi hana hui hon uppstod ok huert hon gecc. Hon svarade honom herra minn kvad hon. Engi madr er sa lifande þessa hæims ef han heyrir læystik hinn litla fugl ok hans rodd, hverst fagre roddu han syngur nottena alla at han ma æigi huggast ok glædiast af sua fogrum songum sem han syngur fyrir því kvad hon gecc ec til ghygens oc stand ec þar lyda fogrum songum hans ok sætom ok vil ek ængon koste kvad hon ydr þeusa læyna lengr.

Sem herra hænnar hafde þætta heyrð þagdi (han) af angre ok ræde ok hugdi han at han skyldi at visu svikja laustik med nokkorum velum ok sagde han svæinum staum, ok gærdu þeir þegar rad ok gilldrur, at væida laustik; ok sæstu þeir þa luti ok gilldru a hvern fuist allra vinda er var gardenom svo at þeir toko þa laustik umfidir ok fengo han kvikan herra sinom ok husbonda. En han þegar

gladdeze mioc of sagnade at han hafde fengit fuglen of gecc han þegar i svæfnburet of málte. Fru sagde han kom hingat of ræd vid oss, ec hævi nu svikit laustik þinn saker þæss er þu hævir hveria nott valkat þec of lengi vakat. Sem Fruen hafde skiet ord hans ræiddeze hon of rygdize of bad herra sinn at fa hænni fuglenn. En þegar han af ræidi sønni of kastadi honom daudom a briost hænni sua at han blodgade linkyrtil hænnar af fuglennom dræpnom. Þa tok Fruen upp lik fuglsens of græt hon þa mioc of bolvadi ollum þæim er svikum laustik völdu of ollum þæim er snornr gærdi at suifia of taka laustik. Sidan tok hon gullsvæfet gell of vasde þar i lik lostik of likam of þar um hværfis saumade hon gyllta bokstafe, at hænni var harmr of hugfott at dauda hans. Þui næst kallade hon æinn svæina sinna er hon bæst trudi of baud honom at bera sua buet fuglenn unnasta sinum of at han sægdi honomr hverso herra hænnar svæif fuglenn of at han tale unnasta hænnar sinn harm of hugfott um þænna atburd. Sem svæinenn kom til hans þa færde han honom fuglenn of sagde honom allt þat sem fru hans hafde bodet honom. En han hinn kurtveisazti Skiddari harmadi mioc at laustik var sua af aufund

of illgirnd suifinn. Of let þegar bua hœnni fer af gullo of lafa med gullego loke of let isætia dyra gimstæina umhverfið med fogrum hœtti of myklom haglœif, of læste laustik i þessu fære. Þesse atburd forum allt brætland of gærdo brættar af þæssom atburd strænglœif þann er þeir falla laustikliod.”

Historien om Trisram forekommer ogsaa her i et kort Udtog paa een eneste Side.

Codexen har Aar 1624 tilhørt L. Samuelides (ell. L. Samuelsen) Aretander i Hernæs i Nordland.

C. Tvende Codices i Righistoriograph
Hallenbergs Eje.

a.

Den Codex, som vi vil kalde a, er en Quart, skreven i det 16de Seculi Begyndelse. De første 10 Blade, som er paa Pergament, indeholde et Calendarium med astrologiske Anmærkninger. De øvrige Blade ere Papir. Deraf indeholde de første 9 en tør og mager Opregnelse af de danske Konger, begyndende saaledes:

”Ehen første Konningh i Danmarch wor han
hedh Dan oc aff hannum ta sek hans Rygæ
Danmarch syt Raftn.”

og endende med disse Ord:

”Ten femptæ of trystiztywennæ wor Konig Byorn
of handh lefdæ ey heller lenghæ innen syth Wallæ.”

Derefter, paa 35 Blade, et Poem om Fuglenes og nogle Dyrers Natur, med et tørt smagløst og intetsigende moraliserende Prooemium, der begynder saaledes:

Mædhen myn Glædhe er nu bortfaren,

Hvot tha skal jek gjøre

Vel er then Sjæl som blywer wdaren

Som segh i werdhen skal røre

Thi megbit stakketh er menniskens tiidh

— — — — —

— — — — —

— — — — —

Bæthre er ath læsæ of nemme noghit goth

En Keyle eller Toph ath drywe

Of stoo ponæ Gadhe for Spee og Spoth

Of sydhen een Abæ blifwe.

Heller skaltw nemme i aar

Hvot Fuglæ Naturæ mwndhe wææ o. s. v.

Efter Indledningen fremføres Fuglene talende hver især om sin Natur og sine Vilkaar saaledes som her udtoogsvis og med nyere Ortographie er anført:

Ørn.

Rex avium s. aquila propter liberalitatem:

Hører mig, Fugle! og kommer hid,

Hver skal mig sige af sin Id,

Og hvad hans Natur monne være,

Døvelse, Bedermød, han om kan bære.

Jeg er den Fugl som kaldes en Ørn,

Jeg kan vel see of saa minæ Børn,

Og flyver højt og haver Ære;

Andre Fugle kan jeg fortære.

Naar jeg er gammel og ganske tung
Skal jeg igjen saa vorde ung.
For Skytten bærer jeg ofte Fare,
Dg ræddes for mangen en Hoveddaare.

G a m.

Vultur, est avis regia.

Naar det saa skeer,
At jeg flyver neder
Paa Jorden efter min Føde
Vinter eller Sommer,
Ej altid frommer
Min Umage og dertil Nøde.
Hugormen mig hader
Dg ej forlader
Ofte mod mig at stride.
Af Hugorms Rød
Da bliver jeg død
Eil Alder naar jeg monne lide.

G r y p h.

Enddog En er stor
I Gjerning og Ord
Af Gods Penninge eller Lykke,
Hovmode sig ikke uden Naade!
Alt det han har, stander i Vaade.
Lade sig det saa tykke.
Stadighed,
Eh! jeg ej veed

I Verden at være med alle.

Rigdom og Guld

Herredoms Huld

Til Orme og Muld

Saa snart saa kan det falde.

Mennesker og Heste

Dem kun jeg læste

Mine Unger vel til Føde.

Jeg ader op

Med Ben og Krop

Baade med Skind og hyiden Top.

Strug.

Struthio habet corpus anim. et pennas.

Enddog jeg fordøjer det haarde Jern,

Det er min rette Natura,

Jeg torv alligevel fuld godt Vern

Om Livet skal jeg bure.

I Lucthen (s: Lusten) kan jeg ej flyve højt,

Min Lunghed det formener.

Senix.

Fenix similis est pavoni.

Jeg er ene i Verden, det er stor Rød,

Mine Venner de ere ej mange,

Saa skal jeg blive til min Død

Derom kan jeg ej banne (bande? ell. bange)

Saalighed er mig ganske god.

Med Paafuglen haver jeg Klæder.

Ingen vil jeg være imod.

Kent Korn og Frugt jeg æder.

Kostelige Urter jeg kommer tilsammen,

Dem mod Solen at brede

Naar min Time saa er kommen,

Da bygger jeg mig en Rede,

Ild henter jeg i mine Dinger

Af hvilken de Urter de tændes,

I den samme monne jeg selve springe

Og saa med dem jeg brændes.

Af min Afke vorder en anden igjen.

Falk. (Falco.)

Jeg er den Fugl som kaldes en Falk,

Forsanden jeg siger det here.

Drik og æd dog vel tilmaade,

Vær høvisk i dine Sæder,

Saa maa Du leve uden Baade

Og fanger Vre og Hæder.

Søg. (Accipiter.)

Den større er, jeg ræddes ikke;

At stride er jeg alt rede;

Uden mine Unger gjøre og saa

Da fange de af mig Brede.

I Luften meget langt bort kan jeg see;

Fisken paa Havsens Grunde

Saa liden kan der ikke gaae,

At jeg ej hannem tager i stunde.

Gjøg. (Cuculus.)

Gaf Gaf min Sang foruden Svig,
 At han faver er, saa tykkes mig.

Glente. (Milvius.)

Med Kov mit Legeme jeg monne føde,
 Gjæstlinge jeg tager, ogsaa Gris,
 Menlose Creature kan jeg øde,
 At stjæle er jeg ganske viss.

Tranen. (Grus.)

Jeg haver lang Hals og lange Ben,
 Til at flyve er jeg ganske sen;
 Min Konning gjør jeg Hæder og Ære,
 Om Matten vil jeg vaagen være.

Min Lige jeg elsker og giver gjem,
 At ingen skal vildfares af dem.

Bærge vil jeg mig, imeden jeg maa,

At min Overmand skal ej Magt over mig faa.

Jeg raaber højt og qvæder Kurlu,
 Bedre er Hjulnav end Svinetrug.

Svanen. (Cygnus.)

Tag Dig vare for Qvindesvig,
 Thi min Hustru gjør ilde mod mig,
 Hun maa mig ikke lide.

Maar jeg haver Fælicæ (sic) med hende bedreven,
 Hun slaaer mig da, som før staaer skrevet;

Jeg fjærer det alletide.

Storken. (Ciconia.)

Min Hustru haver jeg ganske kjær
 For alle Ting i Verden er;
 Jeg bliver hende tro efter vor Nature,
 Efter anden forsanden ej vil jeg vure.
 Hugorme mine Unge giver jeg at æde,
 Hvor jeg hannem finder i nogen Stede.
 Min Rage meden hun lyder mine Raad,
 Med hende er jeg glad og kaad;
 Naar det saa skeer at hun ej vil,
 Da øber jeg et andet Spil,
 Med Neb og Vinge skal jeg hende slaae,
 At hun skal finde min Brede da.
 Mennisken vil jeg gjerne være nær,
 Og deres Hus dem haver jeg kjær.

Interpretatio.

Ciconia vel Ibis est avis fluvialis quæ seipsam
 purgat rostro suo, cum ex ciborum multitudine fen-
 tit se gravatam, aquam marinam in rostro colligit
 quam per anum ad interiora infundit. Hæc etiam
 avis serpentum ovis vescitur, et gratissimam escam de-
 fert pullis suis. — — — Humanam societatem et
 frequentiam diligit, imo super domos nidificatur.
 Vivente foemina mas causa coitus cum alia se non
 associat. Item si masculus alius a quo cau adultor-
 um concubitu sensit femina secum vit non cohabitare

fed rostro si potest eum transverbera tatque necat, ut dicit Aristoteles.

Sejre. (Ardea.)

Efter Fisken i Vatnit kan jeg fare

Med mine Ben, dog de ere bare;

Jeg siger aa min Tale saa:

Intet uden Umage kan man faae.

Gifte Dig ej uden godt Beraad,

Hvem med Dig skal have Lod.

En dydig Kvinde er sagte faver,

I Gjerning og Ord mig vel behager.

Panne (s: paa) hver Kvist ej finnes slik;

Kette sanden da siger jeg Dig.

Maage. (Merges.)

Vatnen haver jeg ganske kjær

Smaa Fiske vil jeg ade.

Mine Unger nemme isked at svømme

Saasnart da de mig følge.

Det salte Vatn de ej forglemme,

Saa gaaer det efter min Villie.

N o t a.

In pelago gravissimam tempestatem futuram esse certissimum est quando merguli fugiunt ad littus cum clamore ut dicit Ysi (Isidorus) Mergulus in arundinetis super ligna pauca nidificat, et miro quodam affectu pulliculos nutrit et educat, qui mox nati ma-

trem sequuntur et vanas pelagi undas ascendere vel descendere non verentur.

R a v n. (Corvus.)

Min Høstres (Hustru) gjør jeg Tjeneste og Ære,
 Som dydige Mænd de monne mig lære;
 Thi naar hun ligger Æg ud i vor Rede,
 Jeg føder hende da foruden Brede.
 Mod Hesten og Æsen vil jeg stride,
 Saa faae de baade Angest og Dvide.

R a a g. (Graculus.)

Glyb ej før Du fjædret vorder,
 Og gjør Din Gjærning med Lempe,
 At du kommer ej for haardt til Jord,
 Thi ofte sejerløs falde Kjemper.

K r a g e. (Cornix.)

Verden er falsk og fuld med Ewig,
 Du tag Dig vare i Gammen og Leg.
 Est Du fremmed, saa see vel til,
 Saa mangen er, som Dig daare vil.

W i b e. (Uppupa.)

Jeg er den Fugl, som kaldes en Wibe,
 Al Marken vilde jeg gjerne begribe,
 Skov og Mose og store Hede,
 Jeg kan ej forbære min egen Rede.

Spurve. (Passer.)

Ukydskhed at fuldkomme,
 Tmedens jeg lever, det er min Id.
 Saa Mangen er til, som min Vej far,
 Sit vønne Liv han ikke spar,
 Omfider monne han det kjære,
 Borte er Guds, Ungdom og Svenne.

Passer est avis instabilis et garrula, juxta hominum habitacula ædificans; est multum calida et libidinosa, unde caro ejus frequenter in cibum sumta est libidinis excitantia, ut dicit Isidorus.

Spade. (Pica.)

Enddog jeg ær ej meget værd,
 Kommer jeg alligevel i Hoffærd,
 Min Stjert kan mig vel pryde.
 Af eet Squalder kan jeg to gjøre,
 Sympt og Vast i Byen at føre,
 Saa monne jeg mig frøjde.

Gaas. (Auca.)

Naar Jul eller anden Høitid kommer,
 Det maa jeg siye for sennæx (o: for sanden),
 Enten Vinter eller og Sommer,
 Saa er mit Liv ad Ende.
 Jeg skal døe, jeg veed ej naar,
 Det monne nu fast tilstunde;
 Jeg skjulte mig gjerne, vidste jeg hvor,
 Det hjælper dog ingenlunde.

Glenten tager mine Unger fra mig,
 Og Høgen gjør deslige,
 Alle ville mig gjøre Svig,
 Den Fattige og den Rige.

G a s s e. (Anser.)

Jeg vel stride med mine Ulige,
 Min Overmand vil jeg ikke vige,
 Jeg værger saa mine Unger.
 Du lader Dig være meget værd,
 Hugge og slaae, eller ride med Spær,
 Og have store Ord paa Tunge.
 Vist for sennen (o: for sanden) det bliver Din Løn,
 Som Du af skal tage Røn,
 Døder naar Du begrædes,
 Til Jorden kommer den usle Krop,
 Til Pinen Din Sjæl render som en Top,
 I Himmerige Du forghedes (forglemmes)
 Thi lad fare det Du haver iagt,
 Og tænk de Ord, som jeg haver sagt,
 Da bliver Du uden Fare.

B i. (Apes.)

Vor Konning gjør vi Ære og Hæder,
 Alle uden eet Bygge torve vi ej ved.
 Til Alles vort Nytte er vort Arbejde,
 Vi flyve tilhobe uden Fejde.
 Den søde Honning komme vi sammen,
 Vi lebe med Frøjd og meget Gammen.
 Nyerups Dagbog 2c.

Vi slaaes ihjel i Honningkage,
Saa faae vi Løn for vor Umage.

Dicit Ambrosius, mirabiles habent proprietates et nobiles: communis est labor omnibus, communis cibus, communis operatio, communis usus, communis fructus, communis item omnibus volatus quare parum habent de carne, ut dicit Gregorius; nullo concubitu commiscuntur, nec libidine resolvuntur.

U r h a n e. (Herodius.)

Dine gamle Venner Du ej forsmaa,
Viis thi Du da skal blive,
Thi unge deres Lige du nep kan faae,
Imeden Du est ilive.

Herodius est avis regia, proinde avida. Est animosa avis ad modum accipitris. Levisimus est volatu, quia parum habet de carne, ut dicit Gregorius.

L æ r k e. (Alauda.)

Gud lover jeg nu af al min Magt,
At holde hans Bud det er min Agt,
Narke opstande og sildig til Senge,
Guds Tjeneste skal mig Ingen afstrænge.
Efter min Nature gjør og Du saa,
Da evig Glæde maa Du faae.

K l y n t s v a l e. (Cicada.)

Staldbroder Du fanger og han bliver god,
Thi bryd hannem ej for snart imod,
Mærk først alle hans Fagter;

Nødes Du til at være ublid,
 Nat og Dag Du een (o: end (?)) bi
 Og lad den Brede sagte (o: sagtne?)
 Saa bliver han god og Dig fuld tro,
 Tilsammen baade saa have I Ro.

Drossel. (Merulus.)

Din Kompan skal gjøre Dig Men,
 Og stjæle Dit Gods og være ej sen
 Dig at hode, hugge og slaae;
 Ildde ganger det med Dig da.
 Mennisken kan jeg og husvæle;
 Synge i Bur og nemme at tale.
 Høllere vilde jeg i Frøiden være,
 End sidde bunden og faae sliq Væ.

Stær. (psittacus.)

Jeg elsker Mennisken af min Natur,
 Thi kommer jeg ofte at sidde i Bur.
 Mine Unger jeg føder med Omhu,
 Din kjære Hustru saa vilde og Du,
 Mild Du blive og god tilvisse.

Paa fugl. (Pavo.)

Jeg er Fugl faver og saa mine Klæder,
 Thi er jeg from og saa jeg qvæder,
 Ej elsker jeg min Afføde.

Naar jeg faaer mine Ben at see,
 Som spedalske ere, det gjør mig ve. —
 Dit Gadelam Dig saa svarer:

Jeg vil med Dig blive Nat og Dag
 Og drive Ukydshed og ej lade af,
 Mit Legeme jeg ej sparer.

Jeg vil Dig elske for en Ven
 Og gjøre Dig baade med Døttre og Søst,
 Saa maa vi Frøjden finde.

Paahanen saa lever med sin Høne,
 Som hun fanger vel at røne
 Om Dagen end tvende Sinde.

Pavo est avis non diligens foetum, suam perfe-
 qvitur masculus foeminam, et ova foeminæ investigat
 ut frangat ea, ut sic suæ luxuriæ magis vacet, qvod
 timens femella sollicitate abscondit ea, ne ab eo de fa-
 cili valeant inveniri.

Turteldue. (Turtur.)

Inaar jeg mister først myn Mage,
 Derester vil jeg være alene,
 Og aldrig mer en anden tage,
 Uden mig give og vene.

Jomfru eller Kvinde Du tro hende ej
 Min Lige at være,
 At Anden end Dig hun siger nej
 I sit Hierte at bære.

Hun er saa kydst alt som en Spurv.

Natbakke. (Vespertilio.)

Silde om Natten vil jeg flyde. —
 Jeg er blind og kan ej see.

R a a g. (Onaculus.)

See Dig om, min kjære Pige!
Jeg ræddes, Din Mand er ej Din Lige;
Dig ene at elske, er ej hans Billie.

D u e. (Columba.)

Som jeg er, saa er hun kydst,
Hun lægger sig gjerne under hver Bust,
Det kommer Dig ej til Kromme.
Dit Gods altsammen skal hun forderve
Altid sove og ikke ærve,
Hun æder gjerne Smørfromme.

R a a. (Monedula.)

Om Du mig føder, da faaer Du Dræk.

S a n e. (Gallus.)

Timen om Natten skal jeg vide,
Mine Høner føde og for dennem stride.
End bliver du lærd og meget mer
Blandt Klærke øster og sønder
Alle kunde Dig prise;
En Rose omfider saa ven Dig bier,
Af al sin Sjæl som Dig an (o: under) vel,
Da quæder Du Elskovens Bise.
Haver Du Klofret Kjærlighed jæt,
Faste og vaage og synges flet,

Dg gudelig at være,
 Broder eller Søster bliver Dit Navn,
 At arbejde Gud unde til Gavn
 Dg saa Himmerigs Krone at bære.

Høne. (Gallina.)

For mine Børn, det siger jeg Dig,
 Haver jeg Omhu foruden Svig,
 Det tager Du vel tilbære.

Kapun. (Gallinacius.)

Miste skal Du Din Rødiesten,
 Som jeg haver, det er stort Men.
 Ej kan Du synge og kostelig læse
 Ej ploje ej harve ej Bælje blæse,
 Stride som Ridder er ej Din Sæd,
 At føde Din Hustru ingeledeh (ingenlunde)
 Krone at bære og Herre at hede
 Munk ej Præst kan Du engelede.
 Tag Din Stav og forde Dig bort
 Til Rom eller Jerusalem. —

Liden Flue. (Culex.)

Gjerne vil jeg see paa Ljus;
 Hesten vil jeg hade. — —
 Om Ratten er hun ej ene i Seng,
 Saa kold er hendes Nature,
 Thi skal hun have hver Nat en Dreng
 Med sig at vaage i Bure.

Svale. (Hirundo.)

I mig faaer Du en dyrebar Sten,
 Hannem vil jeg Dig give,
 Dig at vare for Synd og Men,
 Saa maa Du Herre blive.

I den ovenomtalte Kongefortegnelse i denne Codex forekommer, blandt andet, følgende Sted.

"Then ellostæ Konning vor Ottæ, Koning aff Suorigæ och Norge, oc han giøræ danskæ Men alt thet ont ther han mataæ niesih, oc forty toræ han ey met danskæ Mend Danmark vardhæ; men han sennæ tom tel Danmarch danskæ Mend til Had of Forsmædelse en Hund ther te skullæ lyd hæ met tennæ Wederlagh ath ho som aff Danmarch kommer oc kundæ siæ at tenne Hund voræ dødh han skullæ iffæ behollæ sith Liff; Oc thet gjøre han forty at han hadæ en ond Grund oc en ond Belliæ til Danmarch.

"Then tolstæ Koning vor Rakæ den samme Hund ther Ottæ Konning hafdæ tom sent. Nu en Dagn ter Rakæ Koning sad at bordæ of skullæ met sinæ Mend ædæ megith hederligæ, taa castæ en Man en Brødestf uth ponnæ Gulith til en annen Hund eller til tee Hunnæ som ponnæ Gulit voræ, tha sprang Rachen fran Bordet oc villæ hafuæ then Brødestf, oc ta refuæ Hunnænæ hannem ihiel. Ter han vor død ta tordæ engin Mand ten Tiennæ siæ Konning Ottæ uden en Hyrde som hedh Sna oc

vor met en Jætæ som heth Lææ oc bodæ i en De
 oc hun hed Lææfæe. Ta sadæ Lææ Jætæ til Sns
 Hyrdæ: Rakæ Koning er død oc thet tor engin Man
 Koning Ottæ svæ; tu skalt bort gongæ of siæ Koning
 Ottet sa ner at han forforet at Rakæ Koning er død,
 men ej skal tu siæ at han er død. Ta gif Sns Hyrdæ
 bort til Koning Ottæ; ta gestæ Sns Hyrdæ til en
 Bonnæ om Naten oc ten Bonnes Ford te voræ syu-
 gæ; tha fek then Bonnæ en Ulfuæ och sod of gaff sine
 Ford ath drychæ at te skullæ fongæ Bod ther aff.
 Annen Nat kom han tel en annen Bonnæ, ta gjoræ
 hans Born en Dæ tel leg aff Dstih oc Skastæt af
 Thræ; om Morvennen ta hadæ Moss ædet opph
 Dren som vor af Dstih gjord, oc Skastith vor igen.
 Ten tredie merkelligæ Tingh som Sns Hyrdæ sa
 thet vor at to Byæfræ drouæ en Biauertræl ponnæ
 teræ Rygh; tha kommæ Ulfuæ oc odæ opp Boguen
 som vor Biafuertrællend oc Dgenæ lubæ borth.
 De sa kom han tel Koning Ottæ, ta spurdæ Konin-
 gin ham at huæden han vor, ta sadæ han ath han
 vor aff Danmarch. Ta spurdæ Koningin hannem,
 hvost Nymære som ther vor. Ta sadæ Sns Hyrdæ
 forthy at han ræddes for sith Lyff, at Bysen var
 borta oc Byernæ foræ allæ villæ. Sa forstod Ko-
 ning Ottæ at Rakæ Koning vor ta død. Ta sua-
 redæ Sns Hyrdæ oc sadæ: Herra! thet sadæ J,
 ikke sadæ jek thet. Ta sadæ Koning Ottæ: thu
 skalt siæ mek try Nymære eller thet skal koste tith

Lyff. Ta sadæ Ens Hyrdæ: Jeg sa Ford fortære Ulfuen; Jeg sa Møs ædæ Dæen oc Skastet la igjen; Jeg sa Ulfuæ ædæ Dognen op oc Dgennæ unchommæ; thet er try Nymære. Mæn ta kundæ Koning Ottæ tet en forstonnæ, men ta reddæ Ens Hyrdæ tee Nymære uth sa at Koningin thet vel trodæ; oc ther efter gjer Koning Ottæ Ens Hyrdæ til Koning i Danmarch. — — — — —

Then syuennæ of tynæ vor Dffe Sterkce, Koning Wardmund Blinnes Son. Han van alt Tisland fierdæ sinne til Danmarch; oc han vor meget keer at thet godæ Suerdh som hans Fader hannum gaff oc thet hed Skrep; og tet sammæ Suerd gemdæ danff Koning vel tel ten Tima ther Laghæ Gwdhmissen hadæ dræbt Koning Erich Boldæmars Son i Slææ, ta tok han met sek thet Suerd of mongæ andre godæ Ting som Koning Erich hadæ hafth, oc flydæ til Tisland ther met; og sien kophæ Koningin aff Engæland teth oc thet vor lenghæ i Engæland. Oc syen ta wordæ en Striid mellom Koningin aff Engæland oc Koningin ower Tisland oc ther fingæ ather tiskæ igen teth Suard oc sien vor thet ford til Skansr, oc ther sek Koningin af Danmarch thet igen."

I Fuglerimene forekommer et Steds følgende to Linier:

"Thet mundhe wære then danffe Seedh
Saa stakith Strond ath hollæ Fredh."

At dette Udfald imod de Danstes Ufredsomhed og hyppige Fredsbrud vil Hallenberg hente et Bevis for, at Manuscriptet, som ikke, efter hans Paastand, er skreven i den svenske Dialect, maa være forfærdiget i Norge.

Skulde saadant et Argument være gyldigt, maatte Hundehistorien endnu være et stærkere. Men Dialecten, Sproget, er virkelig ligesaa lidet norsk som svensk; det er dansk, og ere Rimene om Fuglene aldeles lige dem i Rimkroniken, i hvilken sidstnævnte der dog hersker mere Geist. Rimeligvis skriver Codex sig fra Sjælland; idetmindste har den samme Haand som har skrevet alt Resten, eller og en samtidig, paa 8de Blad fra Enden paa en tom Plads, hvor den ved de fleste Artikler om Fuglene tilføjede Exegesis mangler, tilskrevet følgende: *Hic suppleat defectum reverendus pater lector Nestwedenensis.* Følgelig er Bogen vel skreven af en Munk i Skov Kloster.

Det hvorved den ekstraherede Fuglevise kan synes at have mest Interesse er den Sammenligning, som kan anstilles mellem den og de nyere danske Producter af samme Indhold, saavel Hieronymus Justesens fra det 16de, som S. Bugges i 17de Aarhundrede, for ikke at tale om den mærkværdige Vise om Ravnerylluppet hos Hallager.

b.

Er en Pergamentscodex i Qvart indeholdende en Commentar paa Skaanskt over Christi Lidelse. Den bestaaer af 103 upaginerede og ikke nummererte Blade, og er skreven Seculo XVto. Ved Enden synes at mangle Noget. Paa det første Blad foran for Texten begynder, læser man: "Thenne bog haffwer tilhørdt høgborne oc allereddelste Førsthinde Fru Christine met Guths Rade udi framfaren thiid Danmarks Swerigis Norgis etc. Drotning etc. oc er nuw aff Stormegtugiste oc woffwerwinligste Herre oc Første Her Christiern af samme Rade Danmarks Swerigis Norgis 2c. Koning 2c. sendt oc giffwen erlig oc fornunstig Qwinna Jehanne Albrecth van Gocks Hwstrw at hwn schall bede fore hennes Rades oc alle christne Sjæle til then aldsommegtigiste Gud, Amen.

J. Brockmann.

Her finder man følgende Ord og Talemaader:

atterbar og aterførdhæ 3: tilbagebragte, tilbageførte.

hwre 3: hvorledes.

appa 3: oppaa.

wilælighe 3: villigen.

bøgdhe 3: bøjede.

Mønster 3: Tempel.

børiær 3: begynder.

hans Tyme nakades.

Christus wegde wndhen med sine Discipulis.
geensten 3: strax, eller snart.

tegnedha 3: viste.

mødher 3: træt.

bidh 3: biet, tovet.

hwrdhe 3: begyndte.

Kænnefædre 3: Lærefædre eller Kirkefædre.

fisl 3: faldt.

flanghias 3: hudstryges.

then bedrøffwedeste 3: den overmaade eller den
mest bedrøvede.

Keldæ 3: Kilde.

Wlskoghe 3: Kjærlighed.

Eher met lykter jæc mine Ordh 3: ender, slutter.

gysladher 3: hudstryget.

Som war spitelster, oc Herren hafde gjort ha-
nom heel.

Natwordhen 3: Radverer.

Jæc ær megheet atwakte om thit Liiff; formodent-
dentlig det samme som

rafksam, omhyggelig, angstlig.

Fam 3: fom. hon 3: hun.

Odhensdagh.

nær them 3: hos dem.

Skæl 3: Fornuft; i Genit. Skælsens.

neghe 3: nægte.

Thywær 3: desværre.

ewerdhelig 3: evig.

blitfer Guds Brede 3: formilder, at gjøre blid.

ottetii 3: firfındstøve.

tilrygghe gaar 3: gaae tilgrunde, undergaae.

Entlite 3: Ansigt.

fran 3: fra.

drøfft Hjerte 3: bedrøbet.

Rånneswennæ 3: Disciple.

skob 3: skabte.

skøth 3: snart, strax.

darrer 3: skjælver.

jaek 3: jeg. sapius Jæk.

uhoweligt (saaledes udtales endnu uhøfligt af
de Svenske).

fiøl 3: faldt.

Mollogh 3: Vandbækken eller Bad.

Thra 3: attraa.

Thænkelse 3: Tanker.

Endelykt 3: Endeligt.

wigher 3: vier, indvier.

Øtkenen 3: Ørkenen.

Werdhskap 3: Gæstebud.

twehugede 3: tvilraadige.

tho thigdæ the qværræ 3: dog taug de stille.

egghedæ 3: eggede.

høttæ 3: truede.

Snødhed 3: (Istfled?) snøde 3: onde.

merædhæ 3: formerte, øgede.

laas ɔ: læste.

Gardh ɔ: Have.

Warkunnen ɔ: Misfundelse.

Kyflinge ɔ: Kyllinger,

wi skulle forgiffwe ɔ: tilgive.

dønendhe ɔ: lugtende.

Ulegerningsmand ɔ: Misbæder eller Forbryder.

myghet ɔ: meget. myggæl.

Særghe ɔ: Farve.

Entlidhe ɔ: Ansigt.

Werld ɔ: Verden.

Thrækket ɔ: Skarnet, Drækket, Dyndet.

Enkte beware sigh met ɔ: ikke befatte sig med.

Ynedes ɔ: aabnedes.

Lukt ɔ: Luft.

jen snel Man ɔ: en snild eller brav Mand.

Abrygdels? item Obrydilsæ ɔ: Forhaanelse.

Skibælsæ ɔ: Indstiftelse.

gider, gad ɔ: kan, kunde.

Wsterdømæ ɔ: Exempel, Mynster.

liktæt ɔ: sluttet.

Sommæ puster hanom wit hans Kennabeen.

fulistæ Riballæne.

Han skuffs oc ælts oc drogs oc føres.

Leyonit ɔ: Løven.

aff so møklom Moghæ ɔ: af saa megen Almue.

næffzæ ɔ: straffe.

lathæn fare ɔ: lade ham fare.

the som flængdæn ɔ: flængede ham.

hæng oppen ɔ: hæng ham op.

Hædings Ord ɔ: Haanende Ord.

The nalkedes med store Stimæ og mæglæ Gjældh
ɔ: Skrig.

Unbudh ɔ: Redskab.

faa tilfællæ ɔ: faae Anledning til.

bøstædæs appa Dorren ɔ: bankedes paa Dorren.

Brætska ɔ: Hastighed.

tholig ɔ: deslige, saadan.

Soolbjerigh ɔ: Solens Nedgang.

Solen bjergedes og bergedes ɔ: gif ned.

D. Af Grams Breve til Er. Benzelius
den yngre *).

a. Af et Brev, dateret Kjøbenhavn den
29de April 1740.

— — — At komme til Indholden af den fjære
Seddel med Herr Oberste Palmstjerna, da hvad
Snorre Sturlesen angaaer, kan Deres Højærvær-
dighed være forsikret, at paa hannem er baade tænkt
og arbejdet en Tid lang, hvortil ikke allene min
Pligt og Forbindtlighed erga omne quodcunqve ali-
quam lucem septentrioni nostro foenerari possit, men
ogsaa Deres Højærværdigheds Formaninger meget
have skyndet og encourageret mig. Men, det vil
nok være endnu et godt Mars Tid inden vi kunne
begynde paa dens Trykning. Der staaer tilbage et
Par store exemplaria at konferere, etiamsi jam colla-
tis multo inferiora, og nogle andre Stumper og
fragmenta, hvis lectiones vi ikke ere endnu visse om
at findes saa rigtigen excerperede i den Copi, som
her er gjort færdig cum appositis ad oram varianti-

*) Disse Grams Breve gjemmes i Stiftsbibliotheket i
Linköping. Extracterne gjordes den 12te April 1812.

bus. Og siden gjelder det om Versionen, hvortil vel have en stor Hjælp baade udi Torfæi Historia, saa og i Peringskjöldii editione; men der forekommer ogsaa adskilligt udi denne sidste at forbedre paa fornødne Steder. Imidlertid, at vi ikke skulle sjunes ganske lade og vrkesløse in hoc genere studiorum, have vi foretaget at edere Rnythynasaga; og kan Deres Højærværdighed see af indlagte Ark (Arket VI) hvorvidt dermed er avanceret, som er dog neppe den fjerde Part af Texten. Samme haver, endstjønt temmelig ellers bekjendt og af manuscriptis codicibus citeret, aldrig været tilforne udgivet paa Tryk, og er dog en mærkelig Pjece udi den danske Historie, et cujus autor sine dubio ad seculum decimum tertium pertinet.

2) In Bibliotheca regia findes af Quintilianus de causis corruptæ eloquentiæ ingen exemplar manuscriptum; men vel af en hel Del andre autoribus latinis, graecis etc. omnium ætatum omnisque generis.

3) Vore Kirkesager anbelangende, da staar det dermed Gud ske Lov, nogenledes til, og saavidt vel, at ingen stor Urolighed fornemmes og den af Hans kongelige Majestæt ved adskillige gode Anstalter og Forordninger intenderede Orden og Skik holdes; imod hvilken naarsomhelst det ringeste bliver formærket eller angivet og paaklaget, bliver det samme

flittigen af General Kirkeinspektionen undersøgt og raadet Bod paa saavidt muligt. — — Et Par Borgere her i Staden have i denne Vinter opiniatreret sig, og ville ikke lade deres Børn dobe. Den ene er en Skomager, den anden en Skrædder. Kongen har befalet at visse Præster skulle stiftes til at undervise dem, og forsøge fremdeles ved idelge Besøgelser og Conferences at føre dem til Rette. Og hvis slikt efter et Par Maaneders Tid ikke har frugtet, skal dem befales at emigrere, enten til fremmede Lande, hvor dem lyst, eller til en af de udi Kongens Lande for alle Religioner fri Stæder, som ere Fredericia i Jylland og Frederiksstad i Hertugdømmet Slesvig. NoGLE af vore moderateste Geistlige have været af andre Tanker, nemlig, at man burde i ingen Maade lade se nogen Slags Intolerance imod bemeldte Slags Folk, menende, at det mindste af saadant smager af spiritu persecutionis og Papisimo, ja at endog al Befaling om Emigration hører derhen. — — Fra Norge blev i forgangen Aar nedstikket her til General Kirkeinspektionen en Pakke Bøger, som var kommen fra Engelland. Den var fuld med Exemplarer af de smaa Dværkerbøger og deres Catechismus oversatte af Pen's og andres Skrifter paa Dansk og trykt i Engelland med latinske Bogstaver. Samme Skrifters Oversætter og Udstrøer er en gammel norsk Dværker ved Navn Christian Mejdal, som for 50 Aar siden var dansk

Præst til den lutherſke Kirke i London, og deſere-
rende ſamme Embede ſlog ſig til Quækerne, ja haver
endogsaa ante hujus ſeculi initium ladet ſamme
Slags libellos Quakerianos danice converſos i ſit
Fædreneland udſtrø. Deriblandt er en Pjece om
Daaben, ſaa at hvad vore ſutores et pelliones ikke
vidſte tilforn kunne de tage derudaf. Ligeledes er et
peſtilentiſſimum opus kommen herind fra Tyoſkland,
kaldet Unſchuldige Wahrheiten, beſtaaende allerede
i 3 Voll. in 8vo., hvori Autor (der ſiges at ſkal
hede Usman eller Usman) ſtræber at udpynte og
extendere Dippels groveſte Dogmata med den aller-
ſørſte Joer. Hvad ſkal vel anſanges med ſaadanne
Skrifter? uden, at forbyde deres Indførel, eſterdi
ingen Middel findes til at hamme de alleſkamme-
ligſte Skrifters Publication. Thi trykkes de ikke i et
Land, ſaa ſkjer det dog i et andet. Man har la-
ſtet pontificiorum indices librorum prohibitorum: men
mon vi ikke ſelv maa komme dertil, at bruge ſam-
me Methode? og ſaalidet ſom en chriſtelig Vriighed
bør taale, at Aloyſia Sigæa, ecole des filles etc ligge
offentligen paa en Boglade, for at ſælges til hver
ung Student, ſom ind og ud-gaar, ſaalidet synes
mig ogsaa, at hine andre, til eccleſiæ et religionis
chriſtianæ Deſtruction henſigtende, ſkulde ſælges of-
fentligen.

b. Fra Samme til Samme af
24de October 1740.

— — — Den Samtydighed som er imellem Deres Højærværdigheds og flere kloge og velsindede svenske Mænds principia, og dennem som jeg med mange (vil haabe om ikke alle, dog de allerfleste) udaf vor Nation haver, der ynster at Fred, Enighed og Kjærlighed maa fremdeles forblive imellem begge Kongeriger uopløselige, er visselig en af de store Velgjerninger som Gud bør prises for. Gud unde os samtligen saadant retteligen at erkjende og anvende!

Saa snart vores Snorre Sturlesen er, efter flittigste og nøjeste Collation med codicibus manuscriptis bragt i Stand hvad Textum angaaer, da tænker jeg at gjøre best, at beholde editionis stockholmiensis versionem latinam saameget muligt er, og allene at rette og forbedre dens errores. Hvorfore Deres Højærværdighed kunde gjøre derudi en meget stor Hjælp, hvis De vilde gunstigen meddele os Deres Observationes, hvoraf ikke nogen eneste skulde worde brugt nisi cum amplissima et quidem meritissima nominis vestri laude. Med charta geographica vil jeg gjøre min Flid, om det er i nogen Maade mulig at faae den passable. Paa gode ny Kortter, store og mindre, generale og specielle, fattes os ikke, det berøer kun paa at faa visse gamle nomina loco-

rum satte paa de rette Steder. Torfæus udi sin Chorographia haver mestendels ageret simplicem interpretem af den danske bekjendte Bog Peder Clausen Undalii Norriges Beskrivelse. Denne sidste var en smuk lærd-Præst i Norge, men om han altid kan holdes for exact i dette Værk, tør jeg endnu ej forvise om.

Adami Bremensis Codex, som vi hafde her in Bibliotheca Universitatis nostrae, er tilligemed bemeldte hele Bibliotheket, ac tot in ea raris et caris, ynkneligen annihileret og lagt i Aske i den store kjøbenhavnste Ildbrand for 12 Mar siden. Det var et helt venerabelt Manuscript, og uden Eoil omnium Adami exemplarium princeps. Ulykke endnu, at de Collationes, som salig Arnas Magnæus deraf hafde, og som han engang viste mig, findes ikke heller blandt den salig Mands reliquias. Det er maastje vel Deres Højærværdighed bekjendt, at den ærlige Magnæus mistede udi samme Ildbrand sit ganske Bibliothecam librorum impressorum og over Halvdelen af sine Manuscripter og Papiere. Hvad han siden testamenterede til vores Universitet, var den Slump Manuscripter som han reddede, og fik bevaret fra Ilden, saa og nogle faa trykte Bøger, som tildels laa paa hans Studerekammer (hvorfra ogsaa de reddede Manuscripter bleve udbaarne) tildels bleve siden, af hannem kjøbt i den korte Tid han denne Ulykke overlevede.

At jeg ikke ante fatale illud incendium haver paatænkt, nemlig enten hvad Adamum angaaer eller mange andre uskærlige Ting, som nu savnes og aldrig igjen kan bekommes, er kommen deraf, at jeg paa de Tider aldrig gjorde mig Tanke om, at blive til det Studium voceret. Vel har jeg stedse været Elskere af Historierne; men da Arnas Magnæus b. m. var saa godt som Dictator deri et oraculum gentis nostræ, tilmed jaloux etc. og foruden ham en anden Mand, som nu er død, nemlig sal. Statsraad Andreas Hojer, var bestalter Historiographus, havende ogsaa en temmelig Apparatum i de nyere seculorum historiis og overalt et stort Fortrin for mig, saa holdt jeg mig længere til Side og af Vejen fra bemeldte Kundskab, og bernerede mig til res professionis meae academicae. Nu fortryder dette mig desmere; helst efterdi hvad jeg nu kan samle, in archivis regiis nec non in relictis a Magnæo libris manuscriptis et schedis, atqve alibi kommer i mine Tanker ikke nær imod, hvad der er ganget til Grunde i den foromtalte ulyksalige Ildbrand.

Endnu at gjenkomme til Adamum Bremensem, da var forbemeldte Codex bibliothecae academiae Hafniensis just den selvsamme, som Andreas Vellejus havde brugt til sin Edition. Tilforne, testante ipso Vellejo in Pæfati ne, havde den staaet i Sorø Klosters Bibliothek, hvilken samme Sted havde i for

dum Tide vel ikke ret mange, men udvalgte gode Bøger, der nu ere dissiperede. Her i det kongelige Bibliothek findes 2 à 3 Stykker, som have hørt til Soer Kloster, deriblandt en Justini histor. philipp. paa Pergament; optimæ notæ ac in præstantioribus ejus autoris habendus, den er i det mindste seculo duodecimo copieret af et godt Exemplar. Ad calcem staaer med røde Bogstaver, manu perantiqua, et caractere ejusdem ævi, aut secl. XII aut XIII, disse Ord: *liber conventus Sorensis per manum Dmni Absalonis Archiepiscopi*; hvilket adskillige hos os have villet at skulle benævne, det Absalon selv skulde været dens Copiist og skrevet bemeldte Exemplar; men jeg troer, *per manum* betyder allene her det samme, som *ex donatione*.

Adamus, eller som han her tituleredes gesta pontificum Bremensis ecclesiae, hafde ungefær de samme notas antiquitatis; og haver Deres Højærværdighed vel i Hukommelse, hvad sal. Th. Bartholinus derom skriver, de causis contemptæ mortis, pag. 215, 219 etc. Af Bartholino troer jeg ogsaa at Magnæus hafde faaet sine Variantes, og maaskje (dog dette veed jeg ej vist) communiceret dem sal. Dr. Fabricius i Hamburg, hvilket vel kunde erfares hos Hr. Prof. Rejmarus; nogle maa usejlsbarlig deraf have været iblandt de Annotationes, som Fabricius in Bibliotheca scriptorum medii ævi selv declarerer at have bekommet af Magnæus, og lover at bruge

udi en secunda et accuratiores editione scriptorum Lindenborgianorum. — — Deres Højarværdigheds Observation om oftbemeldte Auctoris Urigtighed er ganske vis og ret, og gjelder ligesaavel om Danmark som om Sverrig, og jeg troer, at hverken Kong Sven eller Adamus haver meget befymret dem om, at følge den rene og rigtige Sandheds Vej i deres Narrationer til hinanden og til Posteriteten; og have de end tænkt at følge den, hvo kan forlade sig paa deres Hufommelsesgave, enten den enes, eller den andens? Jeg har i min korte Alders Tid observeret mange slige Exempler af Folk, som jeg har kjendt og omgaaest, men jeg haver endnu et større Exempel udi en ganske lærd Mand, som her haver levet før min Tid, og som døde efter et langvarigt Fængsel her i Staden (det var Dr. Otto Sperlingius pater, medicus ille parens Ottonis nostri Icti et antiquarii). Han har udi sit Fængsel i det blaa Laarn skreven sit vitæ curriculum lingua germanica ad filium suum, hel vidtløftigen, med alle sine Rejser, Fataliteter, med adskilligt som og her i Landet i hans Tid er passeret. Men jeg kan paa adskillige Steder vise hans store Fejl, peccata tam omissionis quam commissionis et perversæ narrationis, ja endog sommestedes convincere ham falsk af hans andre egenhændige Breve og Papirer, som jeg haver i Hænde. Hvor meget mere maa man være cautus i at admittere og tage for fulde hvad disse sludrige Monachi snakker

hen i Verden? Mit generale principium er nunquam et nusquam jurare in verba alicujus scriptoris medii ævi, men exercere den stærpeste crisin imod dem, som man fatt. Dog menec jeg at vores Snorro Sturlaus er iblandt saadanne en stor Heros og Helgen, hvad bonam fidem anbelanger.

Den brave Mand, nu sidst afgangne Olaus Rudbeck, var uden al Modsigelse vir magnæ doctrinæ et industriae incomparabilis; maatte man kun engang faa ud for Lyset alt hvad der habes af hans Arbejde, nemlig: *Lexico harmonico*; de specimina, som allerede versere in luce publica, har sat mig i stor Forundring over Mandens saavel Geni, som Flid og Arbejdsomhed. Og Deres Højærværdighed erindrer sig vel ogsaa, hvad sal. Prof. Bøyer i Petersborg haver om hannem judiceret in Præfatione ad *Museum sinicum*. Enfin, saa umuligt som det er, at endogsaa den lærdeste et ab omni copia rerum et subsidiorum istuc facientium maxime instructus, jo i mange Maader maa fejle, et in vasto etymologiæ campo snuble som en Hest paa den glatte Is, saa ubilligt er det, ikke at ville højt sætte en saadan Mand som Rudbeck var, vel propter istam laboriosissimum, non sane in re tenui, diligentiam. Gode gjøre ogsaa de, som ikke noksom sætte Pris paa sligt Arbejde, og til studium historicum, atque istam ejus partem, quæ de migratione gentium agit, hol-

der jeg saadanne Mænd ligesaa nyttige som Loewenhockios et Swammerdamios til physicum.

At Rudbeckerne ere fra Holsten eller rettere fra Sønderjylland eller det Slesvigske er hel troligt. Der skal findes en Bondeby som heder Rudbeck, er en Huse ved Skovby i Bidsted Sogn Gram Herred Haderslev Amt, af Naen eller Strømmen som flyder derhos, ved Navn Rude. Men ingen adelig Familie af Rudbeks Navn findes nogensteds, enten i ældre eller nyere Tider.

Om Folkungernes Oprindelse søges ganske forjæves nogen Oplysning hos os. Jeg for min ringe Part finder ingen Marsag at tvivle om den Origine, som Messenius dennem haver asigneret; og hvo skulde vel give nogen verisimiliorem? — —

En her i Kjøbenhavn vivens et spirans, et gloriae danici nominis nimiumquam studiosus, autor, udi et nyt Værk in gvo, kaldet: *Gesta et vestigia Danorum apud exteros* haver (iblandt adskilligt mere lidet bedre) divineret, at en Mand i Italien, kaldet: *Petrus Lalandus*, tribunus in exercitu reipublicae Venetae, quocum literarium commercium habuit Octavius Ferrarius (ut ex hujus epistolis conspicitur) var en Dansk fra Laaland; hvilket gav mig en hjertelig Latter, da jeg læste det, at denne Mand, som var en fransk Cavalier af Familie de la Lande fra Orleans, var bleven til en Dansk, et quidem en Laalandsfar, dem vi ellers hos os kalder Poltiker.

Af Philone judæo habes ikke det ringeste inter
Ms. Bibl. regiae eller andensteds her ved Steden.

c. Fra Samme til Samme af
10de Januar 1742.

— — Ellers hafver Deres Højærverdigheds
sidste højstærede af 20de November styl. vet. vel for-
tjent, at jeg skulde hafve skyndet mig noget snarere,
med min hjertelig Taksigelse derfor at aflægge, aller-
mest for det ypperlige derudi communicerede Nytt
om Deres Ulphilæ editione, efter hvilken at see for
Liuset jeg for min ringe Deel saa storligen forlænges,
som efter noget af alt det jeg veed at være i Vente
fra nogen lærd Mands Haand! Gud velsigne De-
res Højærverdighed for dette gode Haab og den
Glæde, De allerede har gjort mig med denne uskat-
teerlige Tidende. En stor Trøst er og dette derhos;
at Erkebiskopen og Mylord Carteret tager sig Værket
an; thi ellers vilde jeg sige, at det hafde uden Tvivl
været bedre gjort, det Værket var bleven trykt i
Sverige sub oculis vestris om ej anderledes, og at
Forlaggeren (en Boghandler) hafde entrepreneret
det ved Subscription; da jeg skulde gjøre min Flid
til at skaffe maaskee 50 af Danmark alene, heller,
end at det skulde blifve liggendes i mange Aar efter
hinanden i Engelland, ligesom Deres Philo. Imid-
lertid cum omnia in isto genere etiam tutissima sint
timenda vilde jeg vel ynske og haaber, at Deres

Højærbærdighed den Tid De skikkede Deres Exemplar til Engelland, De dog har beholdt en Copie deraf tilbage. Sal. Dr. Sperlingio nostrati gif det saaledes, at han skikkede sin Adamum Bremensem ex cod. Hafn. restitutum notisque uberibus illustratum til Franciscum Hakium, der havde lovet at trykke den; men denne bedrog ham, og hverken kunde han bekomme Exemplaret tilbage, ej heller ejede nogen Copie deraf, ita ut in deperditis jam habeatur. Thi hvad Cancellar Westphal i Holsten har nyligen ladet trykke af notis Sperlingii in Adamum er ikke det samme, men en ældre Rapsodie af Noter, hvilke Sperling maae hafve skreven, førend han tog sig bemeldte auctorem for posterioribus curis at igjennemgaae; quamvis neque negaverim multa et priore et posteriore ætate e docti illius viri calamis profluxisse non omne punctum ferentia.

Om Deres Højærbærdigheds *Philone Iudæo* kan man dog usejlsbarligen gjøre sig det Haab, at den kommer med første for Dagen; thi det er jo allerede over to Aar siden, at jeg havde den Lykke eller Glæde at see et Ark deraf, der var meget viidt henne og langt fra Begyndelsen af Verket. Mig undres paa, at Boghandlere eller hvo der stikker deres Penge i saadan kostbar Trykning, kan taale at undvære baade Kapital og Renter saalænge.

Mine Islændere maa jeg ligeledes beklage, at være ex eadem cunctatorum familia, ret nogle Man-

geyani; saa langsomme erfarer jeg dem at være in conferendo Snorrone Sturlaeo nostro cum codicibus. Sandt nok at Codex Flateyensis, som de endnu har fore, er vanskelig, og paa mange Steder behøver god Eftertanke. Men saa ere og de gode Karle af saadan Natur, som en stor Del andre Virtuosi, der ej arbejde uden naar de selv gider. Sudant quando vorant, frigescunt etc.

Deres Højrærdigheds Spørmaal om Conversione Lapponum Norvegi har jeg erkjendiget mig om til nøje hos vores samtlige Missions-Collegii Membra, og spurt hver især. De forsikre alle at det gaar dermed efter Ønske, og at Provsten der fra Landet er nu virkelig her ankommen til Kjøbenhavn i sidste Høst, med saadan Tidende og Beviser, at Guds Ord hafver lykkeligen udbredet sig blandt bemeldte Lapper og Finner, saa at baade Unge og Gamle vide at gjøre sig Rede for deres Christendom, som var ønskeligt at maatte findes in ceteris Norvegiae partibus ja endogsaa iblant Almuen her i Danmark. Man seer jo ofte dette, at diligens et laboriosa cultura in locis sterilibus habitis et incultis, gjør og udretter langt større Ting end Magelighed og Svøngtighed in foecundis. Det er allerede mange Aar siden, at her blef i det kongl. Missions-Trykkerie en finnisk Catechismus (lingvâ finnicâ) oplagt, som en Præst deroppe, mig velbekjendt, nemlig Morten Lund, hafde gjort. Samme have de gjerne vildet

haft igjen trykket, og er bleven forsinket formedelst Biskopen i Trundhjem Hr. Eylert Hagerup, der heller vilde hafve Finnerne oplærde og tilvante til det danske Sprog; id quod pace ejus mihi secus videtur. Og veed jeg dog ikke endnu om man her skulde blifve ved at følge hans Exempel eller ikke. Vist er det imidlertid, et satis speciosum, at hvis de ikke lære Guds Ord i Cathechismo paa Dansk, maatte man være betænkt paa, at trykke in usum eorum finniske Testamenteer, ja hele Biblen, ligesom højsal. Kong Gustav gjorde for dem i Finnland.

Om Glossario Latino-Theotisco i Florenz er det et got Consilium nok, som Deres Højærbærdighed har fattet, at lade derom bearbejdes hos Cardinal Passionei, og sjunes mig uforgribelig, at dermed behøvedes ikke at oppebie hans Excell. Hr. Rigsraadet Gr. Tessins Hjemkomst til Sverrige, helst det samme kan forrettes ved en Skrivelse til ham endog i denne Winter, med mindre han allerede er hjemventendes. Hvis ellers saa skulde behage Deres Højærbærdighed vil jeg gjerne skrifve derom til Prof. J. Lamium, til hvilken jeg i næste April-Maaned, volente Deo, sender en Pakke og beder ham med beste Flid samme Codicem at eftersøge. Deres Højærbærdigheds observatio de litterarum humanioru mubivis fere neglecta er rigtig, men mig sjunes, med Deres Tilladelse, at der har været de Tider, man mere kunde bestynde Italos derfor, end just nu, saa

længe man dog haver endnu en Muratorium, en
Assamannum etc. og i Florenz saadanne Mænd som
Alex Politus og bemeldte Lami. — Deres Hoiærvær-
dighed har vel observeret i *Bibliorheque Raisonné* hvor-
ledes denne sidste og flere af hans Partie ligge til
feldts imod Jesuiterne, som er fært nok at kan med
saadan Heflighed stee saa nær under Paven's egen
Throne.

E. A v i s f e j d e.

a. Utdrag af et Brev från Christiania, dateradt den 20. April 1812.

(I det i Stockholm utkommende Ugeblad Trompeten
No. 58 den 15de Maj 1812.)

Hastigt har vår Armé blifvit samlad och posterad på Svenska gränsen med så mycken Skyndsomhet, som hade 50,000 Svenskar stått för Fredrikshalls murar. De medborgare, som älska Freden med våra grannar, fråga hvarandra om orsaken till Nrmens uppståndande just då, när vi med säkerhet veta, att Sveriges Arme ännu icke gjort någon rörelse til uppbrott', och at den afbidar den vackrare årstiden, för att begynna öfningarna för sina nya Soldater och fortsätta de vanliga för sina äldre troppar.

Den trygghet och det lugn, som råder hos vår granne, sätter os i förundran. Sverige finner utan tvifvel, att vi brutit de band, som bibehålla grannsamian, då vi under sjelfva fredslugnet uppbringat Svenska skepp og derigenom undergräfvit välståndet för flera Svenska Handelshus; men det, som allramest väcker vår oro, är att finna oss,

vara i ett offensivt tillstånd mot en Nation, hvilken vi hafva att tacka för vår existens, och som, oak-
tadt alla skäl til klagan emot oss, ändå, med äf-
ventyre af egen Hungersnod, utfört sin spannamål
till våra hamnar, för at beskydda oss för hungerns
fasa. Vi hafva förbjudit utførsel af våra hästar;
men Sverige har likväl tillåtit oss fri upphandling
af sina; ty det vet att vi äro i behof af dem för
våra arbeten. Desse hästar hade i Sverige varit
behöflige för dess inrikes transporter; men vi nyttja
dem nu till frigiffa företag emot Sverige sjelf, hvars
boskapsdjordar förse våra marknadsplatser, och vi
låta nu dessa djordar tjena till uppehälle för man-
skap, som synes årnadt att vilja anfälla Sveriges
inbyggare. Sverige har tillåtit fri passage genom
sitt Land af våra troppars beklädnad, samt af va-
pen och ammunition, som synes oss årnadt att
användas emot sjelfva Sverige.

Desse fiendtlige tillröstningar smårta alla vål-
tänkande Norrmänn. De se med förtrytelse, att de
med rättvisa skulle kunna anklagas för otacksamhet,
om Sverige nödgades underställa vårt uppförande
Nationernas oveldiga domstol; och denna tanke är
motbiudande för alla de Norrmänn, som ärft deras
förfäders hederskänsla.

Med rörelse har jag gjort Er denna bekännelse
i det ögonblick, då vår politik tyckes leda oss till
vår egen ofärd och till eviga förebräelser af en ådel

Nation, i hvars grannskap naturen nedfatt oss, för att med den lefva i en beständig vänskap och förtroende.”

På dette Infertum i Bladet Trompeten svarade Hr. Rast i No. 42 af det i Stockholm samme Tid udkommende Ugeblad Nya Posten, den 25de Maj, ved følgende

- b. Swar på det så kallade Utdrag af ett Bref från Christiania, dateradt den 20. April 1812, infördt i Trompeten No. 58 och 59; eller: Utdrag af ett Bref från Stockholm till en Norrsk Awissskrifware, dateradt i dag.

— — — Nå huru hastigt ha icke våra Ryktmakare och Awissskrifware börjat gå i fält emot ert gamla Norrige? Är icke deras skyndsämhet så stor, som bestode deras Armé redan af 50000 man för Frederikshalls murar, då den i sjelfwa werket knappt ännu råknar mer än en ende Trompetare i Stockholm och ett förebud? Men ni måste weta, att han är så god som legio. Ni kunden wäl annars fråga om orsakerna till dylik blåst och buller just nu, då båda nationerna och begges Regeringar tyckas täfva i nit at bibehålla fred och sänja fins emellan, och endast sätta sig i den störst möjliga säkerhet emot hwart och ett anfall hwarifrån som helst; nu, då ni endast ären syfellsatte med ert Unis

veritet och befrämjandet af ert lands wälstånd, och
 då äfven här någre änyo börja tänka på förbindelse
 emellan de Nordiska Litteraturerne; men jag swarar:
 hwartill sådant sömnigt lugn, fåfångt arbete och
 pedantiska förbindelser? Hwarföre skola endast wi
 lägga händerna i förs, då man öfwer hela Europa,
 från Kadix til Pettersburg, från Konstantinopel
 ända til Island, plockar lagrar eller — penningar
 på årens fält?... Annars ser ni wår uppriktighet
 derutaf, att då ni, min Herre, med Kolleger, ären
 så trygge, som wäntaden J ingenting mindre än
 ett frig med oss, då stöta wi i Trompeten, för att
 wäcka så oss sjelfwa som er ur sömnen, att wi på
 båda sidorna kunna få uppelda det gamla National-
 hatet — Fårlecken wille jag säga, som man af
 wåra tidningar ser att Norska Nationen alltid hyst
 emot Swenskarne. Jag får wid detta tillfälle med
 ert gunstiga tillstånd helt uppriktigt säga, att jag
 als inte begriper huru J kunnen vara så dumma,
 att inte finna på några bref eller berättelser af Re-
 sande, efter wårt exempel. Ni kunden ju skrifwa
 ifrån Stockholm, att man i Köpenhamn genast och
 sedermera i Århusborg etc. måste laga allt i ordning
 till att taga Swensk Inqvartering, emedan wi sam-
 mandroge en Armé i Skåne och genom Conscription
 årna att genast öka den till en ofantlig grad. Ni
 kunden säga, att Danmark utan twifwel finner, att
 wi genom sådana fiendtliga tillrustningar, och sådant

fiendeligt forstående af armder, (glöm åndteligen inte att falla fiendtliga de författningar, wi till landets försvar måste nödvändigtwis taga) att wi derigenom redan brutit fredsbandet och befinna oss i offensivt tillstånd mot er. Men ni får lof att bifoga, det dessa steg smårta hwarje wältänkande Swensk, och att i synnerhet Skåningarne tyckas hysa en utmärkt kärlek och tillgifwenhet för Danstarne, åfwen som wi här skrifwa, ja till och med låta er sjelfwa skrifwa till oss om ert misnöje med er Regerings författningar till försvarandet af er Nationalitet och sjelfbestånd, och om er tillgifwenhet och tackfomhet emot Swenstarne, hwilkas ådelmod ni hafwen att tacka för er existence! ehuru wi af egen erfarenhet wid Trondhem, Fredrikshall och på flera ställen tillräckligt weta, att inga mer ålfka Fosterland och Kung, ån Norriges ådla söner, inga åro mer beredde att derföre uppoffra allt, och att sjelfwa betrygga sin existence. Ni kunden låta Resande från Swenska Grånsen berätta, att wi redan ryckt in i Norrige eller åtminstone draga omsorg, att få bragt i omlopp något dyligt rykte, åfwen som man här för långa sedan hört att de Norriska tropparne ryckt öfwer grånsen! Om ni till åfwen tyrs icke strax skullen wåga att skrifwa någon uppenbar lögn, kunden J. åtminstone börja med sanning; t. e. tala om, huru wi dikta Norriska bref och Resande. Ni kunden — ja ni kunden

skrifwa fastligt mycket prägtiga saker i den wägen, i synnerhet om ni någon gång skullen ha ledigt litet rum till slut i edra Tidningar, som tycks hånda of ibland; bara ni intet saknaden all diktningsgå was fintlighet och skamlöshet: men Ni tycks hårutinnan stå ofanteligt långt tillbaka. Allt hwad man då kan göra, är at föregå er med ett lysande efterdöme, som wår Trompetare säkert aldrig skall underlåta. För öfrigt har jag den åran att framhärda etc.

Datum ut supra.

F. Hr. Prof. og Ridder af Nordstjerneordenen
E. M. Fants Erindringer i Anledning af
Herr Justitsraad Engelstofts 1811 ud-
givne Efterretninger om den svenske En-
kedronning Maria Eleonores Undvigelse
til Danmark og Ophold der i Aarene
1640 til 1643.

(Meddelte af Herr Professor Fant selv.)

Justicerådet Engelstoft har af flera tryckta docu-
menter, som förvaras dels i Danska Canzliets Ar-
chive, dels i Kongl. Bibliotheket, företagit sig at
uplysa en händelse, som på sin tid väckte mycken
upmärksamhet, och som blef en af de orsaker, hvilka
förorsakade kriget emellan Sverige och Danmark
1643. Händelsen er hos oss noggsamt bekant, af
flera berättelser derom, som af trycket finnas ut-
gifne. Hvad som synes vara ändamålet af denna
Skrift, är at bevisa, det K. Christian den fjerde
iche varit den, som tilstyrkt detta af Enkedrott-
ningen vidtagne steg; utan at han tvärtom afrådt det
i det längsta och aldrig velat emottaga Enkedrott-

ningen i Danmark; men ändtligen fogat sig efter hennes enträgna begäran, at med sina Skepp låta öfverföra henna til Preussen. Detta synes äfven tilräckeligen vara ådagalagdt af den brefväxling emellan Konungen och hans Resident i Stockholm Peter Wibe, som här i Bilagerna meddelas och som bestyrker sanningen af Enkedrottningens derom utfärdade Manifest, hvilket är utgifvit af Prof. Hilmars i Åbo uti en Disputation *Caussæ discessus Reginae Mariae Eleonora e Suecia*. Men hvad Hr. Justiticerådet vidare anser såsom sannolikt, at orsaken til ovänskapen emellan Enkedrottningen och Rikscanzleren ligat i den förras afböjande af det påsyftade giftermålet, emellan hennes Dotter, Drottning Christina och Rikscanzlerens yngre Son, Eric Oxensjerna, det torde ännu vara underkastadt mycket Tvifvelmål. Man har til detta påsyftade giftermålingen annan anledning, än några den tiden kringlöpande lösa rygten, och huru angelägen Rikscanzleren var at dem förekomma, känner man af hans bref til Sonen, hvarudi han anmanar honom, at ju förr des håldre se sig om et anständigt giftermål. För öfrigt är denna Skrift författad i en emot Rikscanzleren och Svenska Regjeringen nog vidrig ton och kastar skulden til Enkedrottningens flygt hufvudsakeligen på det bemötande, hon erfor i Sverige efter K. Gustaf Adolfs död, som icke annat kunde än i längden blifva henne odrägeligt.

At Drottning Maria Eleonora med mycken fågring och en oinfrånkt tilgifvenhet för sin Gemål, icke förenade några andra egenheter, som kunde tilvinna sig Hans förtroende, det är af flera oåfsäg- tige vittnesbörd bekant. Hans bref til Rikscanz- leren ifrån Golnan 1630, derudi han kallar henne rådlös och eländig, om hon skulle få råda för sig sjelf, och et annat til Riksmarskalken Baner, det han anmodar honom at tilse, at hon icke skulle lefva sig sjelf och androm til vanheder, ger nogsamnt anledning dertil. Men uti Rådspro- tocollet för år 1641 har Rikscanzleren ännu star- fare målat detta förhållande a). At hon derföre blef utesluten ifrån Förmyndareregeringen för sin Dotter, torde icke anses oförmodadt, ej heller at vården om Christinas upfostran icke blef henne an- förtrodd; men härudi låg åsven tvifvils utan för- nämsta skålet til hennes misnöje med Regeringen. Sidan 1635 hade hon yppat det för Residenten Wibe, som icke underlåt at derom underrätta sin Konung; men Christian fann, at det var rådeligast, at icke blanda sig derudi, i synnerhet som ställnin- gen emellan Sverige och Danmark då begynte blifva tvetydig. Ändteligen efter flera års förnyade före- ställningar, lät han bevega sig, at afhämta henne ifrån sitt eget land, Gothland, så snart hon kunde skaffe sig dit, och föra henne til Königsberg eller Pillau, tilhöriga hennes broder, Churförsten af

Brandenburg. Den Bojerten, som tog henne om bord vid Daggunge b), och førde henne til Danska Krigsskeppen, var likväl Dansk, och således den undslugten, at hon blifvit emottagen på Dansk botten, öfverflödig. På kosan ifrån Gothland blef hon väderdrifven til Travemünde, der hon uppehöll sig för motvind i 12 dagar, och som hon tillika blef mycket sjösjuk, förmådde hon Danska Capitainen at sätta sig i land vid Nyköping på Falster, der K. Christians äldste Son, Kronprinsen, då residerade.

Af Sonens bref til Faderen ses, at hon der icke allenast var oväntad; utan äfven kom til olägenhet. Större bevis på hennes nycker kan väl icke företes, än at hon skilde sig vid sitt lifgeding och underhöll i Sverige, utan at hafva fogat den ringaste anstalt derom på någon annan ort. Hennes Herre, skrifver Christian, var all verlden för snålsver och nu må hon lefva af andres nåder. Jag ser icke, huru hon vil anställa sin hushållning, yttrar han sig en annan gång, aldenstund hon hafver icke så mycket husgeråd, som hon kan lägga en hand på, än säga sig sjelfva. Efter 3 å 4 månaders vistande i Nyköping begaf hon sig til Gottorp til Hertug Frederic af Holstein. Der uppehöll hon sig ungefär lika lång tid och årnade sig vidare til Köpenhamn; men måste på K. Christians anstalt stanna på Jbstrup, nu Jägersborg, om våren 1641. Emedlertid brefveplade K. Christian

både med Svenska Regeringen om hennes underhåll och med Churförsten af Brandenburg om hennes hämtande från Danmark. Denne underhandling stannade ändteligen deruti, at 2666 $\frac{2}{3}$ Rdlr. anslogos henne ifrån Sverige, hvaraf dock blott 6000 Rdlr. skulle lämnas til hennes egen disposition, och ändteligen afhämtades hon om våren 1643 af en Brandenburgsk Gesandt och inkvarterades på Justerburg, dit hon affglade i Junii månad 1643. Det lårer hafva varit vid detta tillfälle, som hon utgaf det för omtalde Manifestet.

Bilag til forestaaende Recension.

a. Utdrag af Rådssprotocollet för år 1641,
den 4de Januar.

Riks Canc. Detta er en svår sak, att ehuravål man må beslita sig at betänka henne, så kan man likväl henne intet excusera; och om jag ville se på min säkerhet, skulle jag favoriserligt tala; men jag anser vårt Fädreneslands reputation, säkerhet och nytta. 2do hafv. Hendes Mayeståt ochså comporterat sig icke bättre emot sin sal. Herre och Honom

ofta bedröfvat, som dock var en gudfruktig Herre i alla sina värk och gärningar ända in i döden. Han var full af lyckor i alla saker och dödde en victoriös Herre. Jag påminner mig huru Hans Mayestät icke långt före sin död, upräknade för mig sina lyckor: att Han kunde tillbaka tänka uti våra Svenske Historier til 500 år, och icke funne en Konung, som icke ant. i begynnelsen på sitt Regemente, eller midt udi det, eller och vid ändan haft Revolter i Landet, där Hans Mayestät likväl icke hafver haft, och ändoch mera pråffat sina Undersåtare än de förre Konningar, det Han tog Gud till vittnes icke hafva gjort af någon libidine, utan till Rikfens nytta och säkerhet. 2do viste Hans Mayestät icke en af sina förnåme Tjenare vara rynd ifrån sig, utan allena Stjernsköld, dock af en lätt orsak, Then Han och sedan beds före och blef forlåten. 3tio icke heller hafver Hans Mayestät varit ut för något förräderie, där Hans Mayestät likväl quasi in quodam incendio kom till Regementet, utan där några åro blifne justificerade, är det skedt att de contra Regni instituts hafva stuckit sig in i Hans Mayestäts och Kronens tjänster, och voro af den Påfviske Religionen. 4to och straxt Gud hafver gifvit Hans Mayestät

någon stor lycka i krig, är ther svårt fallit en motgång derhos, att Hans Mayeståt har lärt känna sig, och ibland alla Hans olyckor, skattade Han detta malum domesticum.

Den 20de Julii.

Vid ett Samtal som R. C. haft med Brandensb. Legat. om Enkedrottningen, hade Legaten berättat om hennes Syster, som varit förmåld med Behtlem Gabor, at hon hade samme humeur. Hennes Herre hade vid hennes första ankomst förårat henne 10,000 ducater, därmed att försöka henne. Leutmar varande på den tiden Förstinnans Hofmästare, hade varnat henne och rådt att vål menagera sådan föråring; att kunna frambelåsa rått bättre bruka sin Herres liberalitet. Men det vachtadt har Förstinnan det altsamman bortförårat, icke åt förnämt Folk utan obequämt parti. Omfider när Pengene voro bårta och Förstinnan behöfde mer, har Leutmar i hennes namn talat till Behtlem Gabor, men bekommit till Svar, att hon, Förstinnan, illa anlagt de förra, och skulle hådanester icke så lättelig få bruka dem, och annat mera som Leutmar framförde till en comparation emellan Hennes Mayeståt Enke-

drottningen och Hennes Majeståts Systers. På R. C. proposition sade Han sig också intet tvifla, att det ej skulle misshaga Hans Herre att få Hennes Majestæt Enkedrottningen till sig i Preussen.

b.

Daggunga, som det kallas i Jordboken, eller Daggunge, som det häter i allmänt tal, skrefs äfven Dagginge i början af förra århundradet. Det ligger en sjerdingstvåg ifrån Trosa och tre sjerdingstvåg från stora landsvägen. Det hörer nu till Åda Säteri i Wagnhärad, hvaraf en Grefve Falkenberg är Ägare. Traditionen om Drott. Maria Eleonoras flygt härifrån finnes ännu i orten, äfvensom att hon i brådskan glömt efter sig ett par Lössler. G. E. Lindberg i Bref, 1806.

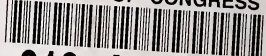
Drottning-singån är en Grotta i ett berg på Rottarö, en Ö belågen emellan Udö och Landsort, Drottningberget kalladt. En allmän tradition i orten berättar, att en Drottning uppehållit sig här på flykten till Preussen. I grottan finnas ännu två stänger i bredd, tvårtöfver emot Hvalfvet, på hvilka hon skal hafva torkat sina kläder. På ena stängen skall ett grannt Flor hängt quar, hvaraf en för

muttnad svartbrun slarpa setat quar till medlet af förra århundrade. En Torpare på Ön, född 1748, har i sin barndom sett detta flor. Rottarö ligger blott 5 mil ifrån Trosa, och Bänder därifrån fara icke sållan till Staden. Segel-Leden emellan Trosa och Gottland, stryker just förbi Rottarö, på blott $\frac{1}{2}$ mils affstånd från Drottningberget. Grottan är ofwan jord vid pass 2 famnar lång och hög samt en famn bred. M. Boman. Stockholmsposten 1796, No. 68.

Trykfejl.

Sida 64. Linie II. for Dyrpel läs: Dippel.

LIBRARY OF CONGRESS

0 019 450 044 0